

PARTIJ VOOR DE DIEREN

TILBURG

NATUURLIJK

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Hoofdstuk 1: Een leefbare Aarde	7
1.1 Een betere wereld begint in Tilburg	8
1.2 De klimaat- en natuurcrisis eerlijk en in samenhang oplossen	9
1.3 Klimaatrechtvaardigheid en energiearmoede	10
1.4 Besparen, besparen, besparen: minder energiegebruik de hoogste prioriteit	10
1.5 Natuurlijk duurzame energie opwekken	11
1.6 Goed voorbeeld doet goed volgen	12
Hoofdstuk 2: Dieren hebben het recht om te leven naar hun aard	14
2.1 Dieren in gemeentelijk beleid	15
2.2 Ook dieren willen prettig leven	16
2.3 In Tilburg geen dierenindustrie	16
2.4 Respect en zorg voor vrije dieren	17
2.5 Zorg voor huisdieren	19
2.6 Geen vermaak ten koste van dieren	20
Hoofdstuk 3: Kies voor groen	22
3.1 Koester onze natuur!	23
3.2 Groen: met het oog op morgen	24
3.3 Een gifvrije gemeente	25
3.4 Biodiversiteit creëren door ecologisch te beheren	26
3.5 Water doet leven	27
3.6 Groen in de wijk	28
3.7 Bouw groene wijken, maar niet in het groen!	28
3.8 Vergroenen doen we samen	29
3.9 Een toekomstbestendig en groen landelijk gebied	30

Hoofdstuk 4: De economie in evenwicht **32**

4.1 Een economie voor iedereen	33
4.2 Stop de vervuiling!	34
4.3 Geen grondstof gaat verloren	34
4.4 Afval bestaat niet	35
4.5 Reclame	36
4.6 Festivals, evenementen en toerisme	36
4.7 Lokale economie versterken	37
4.8 Maatschappelijk verantwoord ondernemen	48
4.9 Geen armoede in Tilburg	49
4.10 Werk in goede en groene banen	39

Hoofdstuk 5: Een duurzaam dak boven je hoofd is een basisrecht **41**

5.1 Volkshuisvesting boven woningmarkt	42
5.2 Durf te kiezen in de schaarse ruimte	44
5.3 Klimaatpositief, circulair en natuurinclusief bouwen	45
5.4 Inclusief en toegankelijk wonen	46
5.5 Dak- en thuislozen	47

Hoofdstuk 6: Inclusief, rechtvaardig en solidair **48**

6.1 Iedereen is gelijkwaardig	49
6.2 Vluchtelingen zijn welkom!	51
6.3 Volwaardig meedoen voor iedereen	52

Hoofdstuk 7: Schoon onderweg **54**

7.1 Ruim baan voor voetgangers en fietsers	55
7.2 Goed en duurzaam openbaar vervoer	56
7.3 Minder auto's, meer ruimte	57
7.4 Schoon vervoer, gezonde lucht	58

Hoofdstuk 8: Gezond en veilig in Tilburg **60**

8.1 Gezond begint bij schoon	61
8.2 Geestelijk gezond en wel	62
8.3 Bewegen is gezond	63
8.4 Gezond en duurzaam voedsel	63
8.5 Zorg op maat	64
8.6 Zorg en dieren	66
8.7 Drugs- en middelengebruik	66
8.8 Veiligheid	67
8.9 Demonstreren is een grondrecht	69

Hoofdstuk 9: Een leven lang ontplooiën **71**

9.1 Recht op goed onderwijs 72

9.2 Cultuur en erfgoed voor iedereen toegankelijk 74

Hoofdstuk 10: Samen, eerlijk en open **76**

10.1 Weerbare lokale democratie 77

10.2 Open bestuur 78

10.3 Privacy, data en digitale onafhankelijkheid 79

10.4 Vrede in Tilburg, vrede in de wereld 80

Inleiding

Prettig wonen. Schone lucht inademen. Jezelf kunnen zijn.
Voor mij is dat heel natuurlijk. Ik wil het allerbeste voor
gemeente Tilburg en al haar inwoners, mens én dier.
Laat me u meenemen in ons programma.

De Partij voor de Dieren durft belangrijke keuzes te maken. En dat is hard nodig! Wij willen klimaatverandering tegengaan. Wij willen de natuur weer laten groeien en bloeien. Wij willen dat iedereen een goed en rechtvaardig leven kan hebben. Ook de dieren. De Partij voor de Dieren zet alles op alles om te zorgen voor een beter leven voor iedereen hier in Udenhout, Biezenmortel, Berkel-Enschot en Tilburg. Nu en in de toekomst.

De Partij voor de Dieren is de enige politieke partij die welzijn boven welvaart plaatst. Wij willen dat iedereen een fijne woning, gezond voedsel en een prettig leven heeft. We komen op voor datgene dat niet voor zichzelf kan opkomen: de natuur, de dieren en alle mensen die het nodig hebben.

De fractie zit nu 4 jaar in de raad. In die 4 jaar heeft onze fractie, 2 zetels en vanuit de oppositie, heel veel successen binnengehaald. Geen pony's meer op de kermis, rookvrije bushaltes, inclusieve fietsenstallingen en speeltuinen, boombehoud langs de Parkring, groene parkeergarages en gevels, meer aandacht voor neurodivergentie, geen reptielenbeurs meer, energiepositief gemeentelijke gebouwen en een dierenwelzijnsnota. Ook heeft onze fractie een stem gegeven aan de bomen in de stad waardoor zij nu hoger op de politieke agenda staan. Onze fractie heeft laten zien dat wij de onmisbare stem zijn van de dieren en het groen in onze gemeente en daar zijn wij zeer trots op!

Ons programma biedt houvast en hoop. Voor iedereen die voelt dat het mis gaat, en weet dat het anders kan. Voor iedereen die ziet wat er nodig is, maar geen gehoor krijgt. Voor iedereen die verder kijkt dan het platte eigenbelang. Wij staan samen voor solidariteit, rechtvaardigheid en medemenselijkheid. Wij zijn er voor alles wat leeft.

Fotografie:
Maikel de Bakker & Erik Spinhoven

Onze speerpunten in Tilburg zijn:

- Dieren willen prettig leven: op alle beleidsterreinen is aandacht voor dierenwelzijn en Tilburg ondersteunt mensen met een krappe beurs bij dierenartskosten.
- Kappen met kappen! De regels voor bomenkap worden aangescherpt en bestaand groen wordt als uitgangspunt gebruikt bij nieuwe bouwplannen.
- Meer goedkope woningen: de gemeente blijft betaalbare woningen bouwen zonder daarvoor onze groene ruimte op te offeren. De woningen worden duurzaam en toekomstbestendig gebouwd
- De auto is niet de baas: er komt meer ruimte voor voetgangers, fietsers en het OV. Er komen leefstraten om te spelen en ontmoeten.
- Een eerlijke economie: de Tilburgse economie is gebaseerd op genoeg in plaats van meer. Ruilen en delen worden gemakkelijker. De gemeente stimuleert en faciliteert lokale ruilsystemen zoals (mini)bibliotheken, deelauto's, kringloopwinkels, fietsenbanken en plantenruil.
- Een veilige gemeente voor iedereen; vrouwen, mensen van kleur, LHBTIQA+ personen. Alle Tilburgers doen volwaardig mee en de hele gemeente wordt optimaal toegankelijk voor iedereen met een (on)zichtbare beperking.

Het is tijd dat Tilburg weer voor iedereen een prettige plek wordt om te wonen.

En als u mij vraagt of wij de oplossingen hebben, kan ik eigenlijk maar één ding zeggen: **Natuurlijk.**

Anne-Miep Vlasveld

Gemeente Tilburg

**overal waar Tilburg staat kunt u ook Berkel-Enschot, Udenhout of Biezenmortel lezen tenzij anders aangeven*

1

EEN LEEFBARE AARDE

Klimaat, biodiversiteit en energie

We leven op een prachtige planeet die alles biedt wat het leven voor alle aardbewoners mooi maakt. Maar door toedoen van de mens warmt de Aarde nog sneller op dan we al dachten. Alles wijst erop dat we de opwarming van 1,5 graad al gepasseerd zijn.

Door de uitstoot van broeikasgassen, de vernietiging van de natuur en het gebruik van gif maakt de mensheid de Aarde in rap tempo onleefbaar voor mens en dier. We kunnen het tij keren als we nú andere keuzes maken om de klimaatcrisis en de natuurcrisis het hoofd te bieden. Uiteraard doen we dit op een rechtvaardige manier.

De Partij voor de Dieren zet alles op alles om onze planeet leefbaar te houden.

1.1 Een betere wereld begint in Tilburg

De beste plek om de wereld te verbeteren is dicht bij huis, in onze eigen gemeente.

Gemeente Tilburg kan en moet zelf veel doen, maar kan het niet alleen. De gemeente moet zich stevig gaan verzetten tegen de grove nalatigheid van de Rijksoverheid, en druk op haar uitoefenen om klimaatverandering, milieuvervuiling en het verlies van biodiversiteit echt aan te pakken. Tilburg eist daarbij maximale ondersteuning van de landelijke overheid. Tegelijkertijd nemen we lokaal de nodige maatregelen.

- In 2022 heeft de gemeenteraad van Tilburg door onze motie de klimaatnoodtoestand uitgeroepen. Daar hoort nu een ambitieus klimaatplan met bijbehorend budget uit voort te komen. Naast klimaatdoelen voor de energietransitie komen er ook concrete, afrekenbare tussendoelen voor mobiliteit, gebouwen, industrie en landbouw. We stellen snel bij als die doelen niet gehaald dreigen te worden.
- Ook wordt de biodiversiteitscrisis uitgeroepen en komt er een ambitieus herstelplan voor de biodiversiteit.

- Door nalatigheid van (lokale) overheden wordt het steeds lastiger om onze klimaatdoelen op tijd te halen. De noodzaak is er echter niet minder om en de tijd dringt. De gevolgen van klimaatverandering zijn lokaal steeds meer zichtbaar, zoals bij de ondergelopen kelders in de gehele gemeente en de verdronken bomen in de Warande en Stadspark Oude Dijk. Het beste moment om klimaatdoelen te halen was gisteren. Daarom moet gemeente Tilburg zo snel mogelijk klimaatneutraal zijn, met 2030 als uitgangspunt.
- Er komt een wethouder voor Klimaat & Bio-diversiteit. Als wij meedoen in een coalitie, willen wij de wethouder leveren die dit als portefeuille heeft.
- Al het beleid wordt getoetst op duurzaamheid in een duurzaamheidsparagraaf, waarin de gevolgen voor dieren, natuur, milieu en klimaat worden beschreven.
- De gemeente heeft deskundige werknemers in dienst op het gebied van klimaat, biodiversiteit, dierenwelzijn, milieu, natuur en maatschappelijk verantwoord inkopen. De kennis hierover wordt actief gedeeld met partners en netwerken van de gemeente.

- Tilburg eist scherpere wettelijke maatregelen van het Rijk, waaronder strengere uitstooteisen voor bedrijven en natuurinclusieve en energiepositieve nieuwbouw. Gemeenten moeten meer mogelijkheden krijgen om vervuilende bedrijven aan te pakken en te weren.
- Er komt een expertisecentrum Biodiversiteit en Duurzaamheid waar inwoners en bedrijven gratis en onafhankelijk advies kunnen vragen.
- Tilburg ondersteunt huurders die hun woning willen (laten) verduurzamen, onder andere met energiecoaches en -adviseurs.
De duurzaamheidsmakelaar in Tilburg Noord blijft en wordt uitgebreid naar de andere wijken en dorpen van de gemeente. Gemeente en huurders doen dit in onderhandeling met de verhuurder. Wanneer dit nodig is, biedt de gemeente juridische bijstand. Ook blijft de gemeente gratis energiescans verstrekken en worden inwoners en bedrijven in staat gesteld de ecologische voetafdruk te meten.
- Iedere wijk en dorp in de gemeente Tilburg heeft een eigen karakter en specifieke uitdagingen. De plannen voor de wijkgerichte aanpak voor de transitie naar duurzame warmtevoorziening (vanuit het Warmteprogramma) worden, in samenwerking met inwoners en relevante partners per wijk, uitgebreid naar concrete transitieplannen. Hierin staan plannen voor energiebesparing en de opwekking en opslag van duurzame energie en warmte, en wordt gekeken hoe de biodiversiteit van de buurt versterkt kan worden.
- De transitie naar een klimaatneutraal Tilburg geven we samen vorm. De gemeente stelt een burgerberaad in, geloot en representatief voor inwoners van de gemeente, waarbij inwoners, met ondersteuning van experts en creatievelingen, het gemeentebestuur adviseren over oplossingen om klimaatneutraal te worden. Deelnemers worden hiervoor eerlijk betaald. Het Tilburgerberaad over een eerlijke energietransitie in Tilburg kan hiervoor als eerste stap worden gezien.

1.2 De klimaat- en natuurcrisis eerlijk en in samenhang oplossen

Pas als we durven te denken vanuit het meest kwetsbare – dieren, natuur en milieu – zullen we in staat zijn om de noodzakelijke veranderingen door te voeren die het mogelijk maken om te blijven leven op deze prachtige planeet. De belangrijkste maatregel om de crises te keren is het verkleinen van onze impact op de planeet. Dit vraagt om een samenhangende en rechtvaardige aanpak: één waarbij klimaatplannen gecombineerd worden met maatregelen voor behoud en herstel van natuur en biodiversiteit. Dat doen we samen met inwoners, organisaties en ondernemers. Zo kunnen we genieten van meer natuur, een fijnere en schonere woonomgeving, en minder uitstoot van verkeer en landbouw. Samen kiezen we voor een groene en sociale toekomst, voor iedereen.

- De gemeente beschermt bestaande bomen en plant daarnaast extra bomen om langdurig CO₂ op te vangen, het liefst in de vorm van bossen.
- De stem van omwonenden en de belangen van natuur, dieren, biodiversiteit en het klimaat worden stevig verankerd in de participatieprocessen bij nieuwe ontwikkelingen.
- Voor alle bouw- en klimaatplannen wordt zo vroeg mogelijk in het proces een natuurtoets uitgevoerd om kansen te benutten en bedreigingen voor aanwezige planten en dieren te voorkomen.
- Bouwplannen krijgen van de gemeente een CO₂-budget tijdens de bouwfasen, wat betekent dat er een limiet wordt gesteld aan de hoeveelheid uit te stoten broeikasgassen.
- De kunstmatige (ondergrondse) opslag van CO₂ is geen duurzame oplossing en vertraagt het daadwerkelijk verminderen van CO₂-uitstoot. Daarom werkt de gemeente hier niet aan mee.
- De Omgevingswet biedt onvoldoende waarborgen voor onder andere dieren, klimaat, milieu, gezondheid en natuur. Daarom krijgen in zowel de omgevingsvisie als het omgevingsplan dierenrechten, het klimaat, de natuur en de biodiversiteit de hoogste prioriteit.

1.3 Klimaatrechtvaardigheid en energiearmoede

De energietransitie en verduurzaming moeten voor iedereen betaalbaar zijn. De lusten en de lasten van de energietransitie gaan we eerlijk verdelen: de grootste vervuilers dragen de zwaarste lasten en de lagere inkomens krijgen de nodige ondersteuning. Inwoners die samen met hun buurt duurzame energie willen opwekken worden ondersteund. En natuurlijk profiteren inwoners mee van de opwek van duurzame energie en zijn ze een belangrijke gesprekspartner in de planvorming.

- Veel inwoners leven nog steeds in energiearmoede. Door hoge energiekosten en een laag inkomen hebben veel mensen geen geld om energiemaatregelen te kunnen nemen, zowel in de sociale huur- als vrije sector. Deze inwoners krijgen ondersteuning van de gemeente. De manier van omgaan met energiearmoede zoals bij het Volkshuisvestingsfonds Wandelbos wordt verder over de gemeente uitgerold, met voorrang aan de wijken met de grootste energiearmoede.
- De gemeente blijft huurders helpen om hun huizen te verduurzamen door ondersteuning bij het nemen van kleine maatregelen en bij het gebruik van het initiatiefrecht.
- Alle sociale huurwoningen worden goed geïsoleerd en verduurzaamd. Indien nodig krijgen de woningcorporaties daarvoor middelen en bindende doelen voorgeschreven vanuit de gemeente.
- Inwoners die van het gas af zijn gegaan en aangesloten zijn op een duurzaam warmtenet worden waar mogelijk gecompenseerd als hun contract duurder blijkt te zijn dan een regulier gascontract. Tilburg sluit zich aan bij de lobby om de tarieven voor stadswarmte los te koppelen van de gasprijs.
- De gemeente Tilburg betreft ondervertegenwoordigde groepen uit de samenleving, zoals jongeren, mensen met een migratieachtergrond en laaggeletterde mensen, in het participatieproces van de energietransitie.

- De vervuiler gaat betalen. Bij gemeentelijke heffingen, onder andere bij de afvalstoffenheffing, hebben inwoners die minder afval aanbieden lagere kosten. Het laten ophalen of wegbrengen van grofvuil wordt gratis tot een bepaalde hoeveelheid.
- De gemeente pakt de regie om lokaal duurzaam opgewekte energie op te slaan in zoveel mogelijk nikkel- en kobaltvrije buurtbatterijen. Deze energie wordt lokaal eerlijk verdeeld.
- De gemeente stimuleert bewonersinitiatieven voor het duurzaam opwekken van energie en zorgt voor ondersteunend beleid.
- De gezamenlijke aanpak van woningisolatie en het opwekken van duurzame energie heeft voordelen. Zo versnellen we de energietransitie en maken we verduurzaming toegankelijker voor mensen met lagere inkomens.
- Gemeentelijke initiatieven voor duurzame opwek, zoals Energiefabriek 013, zijn voor ten minste 50% lokaal eigendom, zodat omwonenden delen in de opbrengsten en een stem hebben in hoe en waar de energie wordt opgewekt.

1.4 Besparen, besparen, besparen: minder energiegebruik de hoogste prioriteit

Wat je niet gebruikt, hoef je ook niet op te wekken. Daarom begint het duurzaamheidsbeleid van Gemeente Tilburg bij energiebesparing. Naast technische aanpassingen, zoals betere isolatie, warmtepompen en ledverlichting, kiezen we ervoor om bepaalde dingen niet of minder te gaan doen.

- In 2030 gebruiken huishoudens, bedrijven en organisaties in onze gemeente ten minste 65% minder energie dan in peiljaar 1990. Tilburg gaat de deadline van klimaatneutraliteit in 2050 niet verder naar achter verplaatsen en zet alles op alles om eerder klaar te zijn. De Doelenboom energietransitie is leidend en wordt waar mogelijk aangescherpt.

- Alle gebouwen worden goed geïsoleerd. De gemeente zet vol in op voorlichting over en (waar nodig daadwerkelijke) financiële ondersteuning van natuurinclusieve woningisolatie. Daarnaast komt er meer voorlichting over – en eventueel subsidie voor – het koelen van woningen en kantoren door middel van groene daken, groene gevels en zonwering.
- Tilburg blijft samen met lokale ondernemers energieverspilling aanpakken, zoals lichtvervuiling, terrasverwarming en open winkeldeuren. Duurzame alternatieven worden gepromoot. Ondernemers die bijvoorbeeld toch de deuren open laten staan, worden hierop aangesproken, al dan niet met behulp van het Binnenstad Management Team (BMT).
- De gemeente gaat strenger optreden tegen vervuilende en energieslurpende bedrijven, zoals datacenters. Om de energiebesparingsplicht te handhaven draagt Tilburg zorg voor voldoende capaciteit bij de Omgevingsdienst Midden en West Brabant (OMWB) voor het energie- en milieutoezicht.
- De gemeente wijst maatschappelijke instellingen op de energiebesparingsplicht en ondersteunt hen waar nodig.
- Met vastgoedeigenaren en projectontwikkelaars maken we stevige afspraken die verder gaan dan de geldende wettelijke verplichtingen, zoals over zon-op-dak en isolatie. Bedrijven die meer willen doen dan de wettelijke verplichtingen kunnen op steun van de gemeente rekenen.

1.5 Natuurlijk duurzame energie opwekken

Onze energie gaan we duurzaam opwekken, dicht bij huis en met respect voor mens, dier en natuur en zo veel mogelijk samen. Omdat ruimte schaars is en we rekening houden met dieren, natuur en mensen is de opwekking van energie op bepaalde plekken ongewenst. Daarnaast is de capaciteit op het stroomnet beperkt. Wij zetten vol in op fossielvrije energie uit zon en wind, daar waar het kan. Wij hanteren strikte eisen voor duurzaamheid en veiligheid om te bepalen welke vormen van energie-opwek duurzaam en veilig zijn en welke niet.

- Zonnepanelen en groen worden de norm op daken, gevels, geluidswallen en boven parkeerplaatsen. Indien particulieren, VvE's, woningcorporaties en bedrijven dit zelf niet doen, investeert de gemeente hierin door samenwerking met een lokale energiecoöperatie of een gemeentelijk energie-investeringsbedrijf.
- Op erfgoed en monumenten is plaatsing van zonnepanelen buiten het zicht mogelijk.
- Er komen geen zonneparken in de natuur. Voor de aanleg van zonnepanelen wordt gebruikgemaakt van een zonneladder, die de volgorde bepaalt van aanleg. Landbouwgrond is niet bedoeld voor zonneweides, maar voor plantaardige voedselproductie en natuurontwikkeling en, als de veehouderij fors krimpt, voor woningbouw.
- Alle nieuwe panden worden energiepositief en wekken meer energie op dan ze gebruiken.
- Er wordt niet geïnvesteerd in warmte- en/of koudnetten die gevoed worden door restwarmte uit de fossiele industrie, bio-industrie of biomassacentrales. Dit geldt ook voor het Amernet en de Amercentrale. We gebruiken duurzame lagetemperatuurbronnen om woningen en andere gebouwen te verwarmen. Naast warmtepompen wordt er geïnvesteerd in warmte- en koudeopslag, bodemwarmte en warmte uit water (aquathermie) of zout (warmtebatterij). Vanzelfsprekend uitsluitend als het veilig kan en het geen ecologische verstoring veroorzaakt.

- Gemeente Tilburg stimuleert windenergie op locaties waar mensen, dieren en natuur er geen of weinig hinder van ondervinden, bijvoorbeeld langs snelwegen en op industrieterreinen. Er komen geen windturbines in natuurgebieden en in gebieden met kwetsbare vogel- of vleermuispopulaties.
- Windturbines worden aangelegd met alle mogelijke en voor de locatie relevante maatregelen om slachtoffers onder vogels en vleermuizen zo veel mogelijk te voorkomen, zoals een stilstandvoorziening en een zwarte wijk.
- Windturbines en zonnepanelen zijn zo duurzaam mogelijk geproduceerd, met zo veel als mogelijk gerecyclede materialen en van duurzame (lokale) leveranciers.
- Het verstoken van bomen is geen oplossing voor het energievraagstuk. Kostbare natuur kappen om te verbranden is niet duurzaam. Ook mestvergisting is niet duurzaam, omdat dit bijdraagt aan de instandhouding van de intensieve veehouderij. Daarom blijft de gemeente Tilburg zich verzetten tegen de mestvergister in Tilburg Noord. We staan de verbranding van hout en de vergisting van mest voor warmte en elektriciteit niet toe. Voor andere vormen van biomassa komen strenge duurzaamheidscriteria.
- Er komt geen kerncentrale in Tilburg. Kernenergie is niet de oplossing voor de klimaatcrisis. Kernenergie is duur en veroorzaakt gevaarlijk radioactief afval. Daarnaast duurt het bouwen van een kerncentrale veel te lang en draagt het niet bij aan de energietransitie die nú nodig is.
- Aardwarmte of geothermie kan in bepaalde gevallen een bron van duurzame warmte zijn, maar ook hier gelden de zorgvuldigheidsnormen voor mens, dier en natuur en het verzorgsbeginsel.
- Netcongestie is een grote uitdaging. Gemeente Tilburg draagt bij aan het verzwaren van het net en spaart het groen bij de aanleg van nieuwe hoogspanningsstations en transformatorhuisjes. Hoogspanningsstation Tilburg Noord aan de Kalverstraat is een ongeschikte locatie voor verzwaring vanwege de vergrote gezondheidsrisico's voor omwonenden.
- Tilburg helpt bedrijven en inwoners bij het realiseren van duurzame energiehubs, waar energieproducenten en consumenten samenwerken om energieopwekking, -opslag en -verbruik op elkaar af te stemmen.
- Er is grote behoefte aan praktisch geschoolde professionals om de energietransitie mogelijk te maken. De gemeente werkt samen met lokale mbo-instellingen om (om)scholingstrajecten te ontwerpen en promoten.
- Met het publiek warmtebedrijf Warmtebedrijf Tilburg BV. gaat de gemeente sturen op inzet van alleen duurzame warmtebronnen en zo laag mogelijke gebruikskosten voor inwoners en op de aanleg van een warmte-koude-net in de hele gemeente.
- De gemeente wijst in het omgevingsplan plekken aan die, in navolging van Quirijnstok, overgaan op een duurzame warmtevoorziening en pakt daarin haar regierol.

1.6 Goed voorbeeld doet goed volgen

Tilburg laat zelf zien hoe je duurzaam wordt. Door voorop te lopen inspireert de gemeente inwoners en bedrijven.

- Gemeente Tilburg verbreekt de (financiële) banden met fossiele bedrijven en spoort andere organisaties aan om hetzelfde te doen.
- De gemeente wordt fossielvrij en verzet zich tegen de eventuele winning van fossiele brandstoffen in de gemeente, zoals schaliegas.
- Elk jaar verkleint de gemeente haar ecologische voetafdruk. Zij gaat onder andere fors minder energie gebruiken, erkent het belang van de eiwittransitie en maakt plantaardig voedsel de norm.
- Bij de aanbesteding en inkoop van producten en diensten en bij het verlenen van subsidies worden harde duurzaamheidseisen gesteld aan bijvoorbeeld CO₂-uitstoot, biodiversiteit, gifgebruik, dierenwelzijn, fairtradehandel, goede arbeidsomstandigheden en circulaire en lokale economie. Hierover wordt jaarlijks gerapporteerd.

- De ambitie is om alle gemeentelijke gebouwen in 2030 klimaatneutraal, natuurinclusief en fossielvrij te maken. Hierin wordt flink geïnvesteerd.
- Medewerkers van de gemeente, inclusief de raad en het college, worden gestimuleerd om op de fiets of met het openbaar vervoer naar het werk te komen of thuis te werken. Zakelijke reizen die binnen twaalf uur afgelegd kunnen worden, gaan per trein of duurzaam alternatief.
- De gemeente staat toe dat iedere ambtenaar voor wie dat gezien de werkzaamheden mogelijk is, in ieder geval 40% van de arbeidstijd thuiswerkt.
- De gemeente is transparant over de CO₂-uitstoot en -besparing van de eigen gemeentelijke organisatie en van het geheel van huishoudens, bedrijven en organisaties op haar grondgebied. Ze rapporteert de vooruitgang jaarlijks in een duidelijke en openbare CO₂-boekhouding.
- De gemeente blijft investeren in een gemeentelijk klimaatfonds. Inwoners en bedrijven kunnen zo eenvoudig klimaatmaatregelen treffen die betaald worden uit het fonds. De kosten worden dus voorgefinancierd en indien nodig gesubsidieerd. Het fonds wordt revolverend: terugbetaalde leningen (bijvoorbeeld uit lagere energielasten) worden opnieuw geïnvesteerd.

Meer weten?

- <https://jamanetwork.com/journals/jama/fullarticle/2811131>
- <https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/resources/spm-headline-statements>
- <https://www.knmi.nl/over-het-knmi/nieuws/hoedichtzittenwealbij15gradenopwarming>
- <https://www.movisie.nl/sociale-energietransitie-klimaatrechtvaardigheid>
- <https://centerclimatejustice.universityofcalifornia.edu/what-is-climate-justice/>
- <https://gofossilfree.org/nl/>
- <https://www.tudelft.nl/stories/articles/energyhubs>

2

DIEREN HEBBEN HET RECHT OM TE LEVEN NAAR HUN AARD

Dierenrechten en dierenwelzijn

In gemeente Tilburg wonen meer dieren dan mensen, maar toch krijgen ze veel te weinig aandacht in gemeentelijke plannen of beleid.

De Partij voor de Dieren wil dat dieren hier een fijne plek hebben om te leven en hun natuurlijke gedrag kunnen uitoefenen, of dat nu in vrijheid is, bij mensen thuis of in gevangenschap. Want dieren hebben net als mensen een eigen waarde en bijbehorende rechten.

2.1 Dieren in gemeentelijk beleid

In gemeentelijk beleid worden dieren vaak vergeten. Mensen denken te vaak aan hun eigen belangen op korte termijn en staan niet altijd stil bij de gevolgen van hun keuzes voor dieren. Ook in beleidsplannen zien we dat. Belangen van dieren worden niet goed meegewogen in beslissingen van de gemeente. Gemeente Tilburg moet juist een voortrekkersrol spelen bij de bewustwording over en gedragsverandering in de omgang met dieren.

- Er komt een wethouder voor Dierenrechten & Dierenwelzijn. Als de Partij voor de Dieren in de coalitie komt, willen wij de wethouder hiervoor leveren.
- Gemeente Tilburg zorgt voor een vooruitstrevend dierenbeleid dat de intrinsieke waarde van dieren als uitgangspunt neemt en het gebruik van dieren ten behoeve van commercieel gewin en/of vermaak van de mens tegengaat. Over de voortgang van deze Dierenwelzijnsnota wordt jaarlijks gerapporteerd. Ook wordt deze jaarlijks geactualiseerd. Voor de uitvoering van dit beleid stelt de gemeente toereikend budget en menskracht beschikbaar. Daarmee wordt de motie van de fractie uit 2024 naar behoren uitgevoerd.
- Dierenrechten en dierenwelzijn worden standaardonderdelen op alle beleidsterreinen: van bouwplannen tot zorg en van financiën tot onderwijs.
- De gemeente consulteert bij vragen of problemen rond dierenrechten altijd ten minste één maar het liefst meerdere dierenrechtenorganisaties en/of dierenwelzijnsorganisaties.
- Tilburg geeft het goede voorbeeld door in de eigen organisatie te kiezen voor plantaardige en dierproefvrije producten.
- Dierenhulporganisaties, zoals Stichting de Kittenmand doen onmisbaar werk en de gemeente heeft een wettelijke zorgplicht voor (huisdieren) én in vrijheid levende dieren. Gemeente Tilburg zorgt voor een ruimhartig en toereikend budget voor het vervoer, de verzorging en de opvang van zwerfdieren en in vrijheid levende dieren die ziek of gewond zijn.
- Dierenopvangen die niet bij een overkoepelende organisatie zijn aangesloten of die zich specialiseren in een bepaalde diersoort worden proactief in dit beleid meegenomen.

2.2 Ook dieren willen prettig leven

Gemeente Tilburg is medeverantwoordelijk voor de bescherming van alle dieren binnen de gemeentegrenzen: denk aan onder meer huisdieren, landbouwdieren en in vrijheid levende dieren. De opvang van zwerfdieren is bovendien een wettelijke taak van de gemeente. Zoals mensen graag in veiligheid willen leven, willen dieren dat ook.

- Handhaving op dierenwelzijn en de signalering van dierenmishandeling en -verwaarlozing worden verbeterd. Dit doen we onder andere door het stimuleren van een goede samenwerking tussen gemeentelijke toezichthouders, NVWA, hulpverleners, dierenartsen, de dierenambulance, de politie, de omgevingsdienst en de brandweer.
 - Toezicht, handhaving en vervolging bij dierenrechten-, natuur- en milieuzaken staan standaard op de agenda in het driehoeksoverleg tussen de burgemeester, het Openbaar Ministerie en de politie.
 - Zolang het landelijke verbod op het afsteken van consumentenvuurwerk nog niet van kracht is doet gemeente Tilburg er alles aan het eigen lokale verbod adequaat te handhaven, want vuurwerk is gevaarlijk voor dier en mens en slecht voor milieu en natuur. Er komt ook een verbod op carbirdschietsen, paasvuren en soortgelijke activiteiten
 - Tilburg wil af van de inzet van politiepaarden en -honden en werkt samen met de politie om hiervoor diervrije alternatieven te vinden.
 - Bestaande organisaties die proefdieren gebruiken worden gestimuleerd om over te schakelen naar proefdiervrije alternatieven en Tilburg blijft zich inzetten om Hartelust, de apenhandelaar in Tilburg Noord, een halt toe te roepen.
 - Gemeente Tilburg wordt koploper op het gebied van proefdiervrij onderzoek, geeft geen subsidies aan organisaties die gebruikmaken van proefdieren en steunt alleen innovatieprojecten die dierproefvrij gerealiseerd worden.
- Veiligheid van mens en dier staat onder druk door de klimaatcrisis, zoals te merken is aan de oversterfte van bomen door extreme weersomstandigheden en de hittestress in de binnenstad. Gemeente Tilburg speelt in op deze risico's en maakt veiligheidsprotocollen en hitteplannen voor mens en dier.
 - Het redden van dieren krijgt een vaste plaats in draaiboeken van hulpdiensten en in rampenplannen. Professionele dierenhulpverleners worden hier structureel bij betrokken.
 - Er komt een hitteplan voor gehouden dieren met maatregelen om hittestress te voorkomen, zoals het plaatsen van schuilgelegenheden. In geval van nood, zoals bij wateroverlast, worden zowel mensen als dieren geëvacueerd. Gezelschapsdieren mogen mee naar de opvanglocatie.
 - In het driehoeksoverleg tussen de burgemeester, het Openbaar Ministerie en de politie is er oog voor dierenwelzijn. Dierenmishandeling wordt actief opgespoord en tegengegaan.
 - De gemeente heeft aandacht voor het voorkomen van stalbranden door het nemen van preventieve maatregelen zoals bijvoorbeeld het verplichten van een sprinkler installatie. We vragen de veiligheidsregio Midden en West Brabant op om te controleren op brandveiligheid.

2.3 Stop de dierenindustrie

Het fokken, gebruiken en doden van dieren in de veehouderij is onethisch en onhoudbaar. Er worden zo ontzettend veel dieren gehouden voor vlees, vis, zuivel en eieren dat geen milieu-, natuur- of dierenwelzijnsmaatregel is opgewassen tegen alle problemen die dit met zich meebrengt. De Partij voor de Dieren wil dat dieren bevrijd worden uit de voedselketen. Zolang dat nog niet het geval is, moet hun leed zo veel mogelijk beperkt worden. Daarom moet er zo snel mogelijk een einde komen aan de vee-industrie. Hoewel de meeste bevoegdheden bij Rijk en provincies liggen, kan Tilburg gelukkig wel wat doen. Waar de vee-industrie stopt, kan een nieuwe bestemming komen, zoals natuur, wonen en/of natuurinclusieve landbouw.

- Gemeente Tilburg heeft een duidelijke visie op landbouw, met als belangrijke doelen minder veehouderij en omschakeling naar plantaardige en natuurinclusieve akkerbouw om mensen mee te voeden.
- De gemeente bevordert dat dieren hun natuurlijke gedrag kunnen vertonen, onder andere door vrije uitloop naar buiten. Schuilmogelijkheden tegen weersomstandigheden worden verplicht.
- Gemeente Tilburg staat vestiging en uitbreiding van veehouderijen en slachterijen zoals VION niet toe en faciliteert op geen enkele wijze de instandhouding van deze industrie.
- Tilburg pleit voor strengere eisen op het gebied van brandveiligheid, stank- en geluidsoverlast van stallen en andere bedrijven waar dieren bedrijfsmatig worden gehouden. Maatregelen mogen niet ten koste gaan van het welzijn van dieren.
- Onze gemeente stimuleert veehouders om te stoppen of de bedrijfsvoering drastisch aan te passen, bijvoorbeeld door over te schakelen naar natuurvriendelijke en plantaardige landbouw.
- De gemeente bevordert weidegang voor alle dieren (onder meer koeien, varkens, kippen, schapen, geiten) verplicht beschutting in weilanden en ziet erop toe dat gehouden dieren hun natuurlijke gedrag kunnen vertonen. Handhaving is essentieel.
- In gemeente Tilburg komen geen vis- en insectenkwekerijen.
- De gemeente verbiedt het houden van honingbijen op openbare grond, beperkt elders het aantal honingbijenvolken via een vergunningsplicht en informeert inwoners over de ecologische en diervriendelijke bezwaren van bijenteelt.
- Mestverwerkingsinstallaties zijn niet langer toegestaan, omdat deze dure installaties de noodzaak tot het houden van veel dieren in stand houden en ook lang niet zo duurzaam zijn als men beweert.
- Gemeente Tilburg stelt strikte dierenwelzijnseisen aan organisaties die schapen, geiten, runderen en andere dieren inzetten voor begrazing en gaat geen nieuwe samenwerking hiertoe aan waar dieren geen natuurlijk (trek)gedrag

kunnen vertonen. Tilburg werkt niet samen met begrazingsorganisaties die producten verkopen die afkomstig zijn van hun dieren.

- Op pachtgronden is geen ruimte voor veehouderij en de gemeente neemt dit in nieuwe contracten als voorwaarde op.

2.4 Respect en zorg voor vrije dieren

Tilburg heeft niet alleen menselijke inwoners, maar ook dierlijke inwoners die in het wild, beter gezegd, in vrijheid, leven. Ook voor hen is de gemeente verantwoordelijk. Toch wordt hun leefgebied ingeperkt en worden ze verjaagd of bejaagd. Jagers en hengelaars verstoren het evenwicht in de natuur en veroorzaken dierenleed. De Partij voor de Dieren wil dat dieren die in vrijheid leven met rust gelaten worden.

- Gemeente Tilburg verbiedt de jacht op grond in gemeentelijk bezit en ontmoedigt jacht binnen het gehele grondgebied van de gemeente. Om illegale jacht en stroperij aan te pakken worden de regels streng gehandhaafd.
- De gemeente gaat onderbouwd in bezwaar en desnoods in beroep tegen faunabeheerplannen die jacht op gemeentelijk grondgebied toelaten. Hiertoe neemt de gemeente gespecialiseerde juristen in dienst.
- Hengelen wordt verboden in gemeentelijke wateren. Zolang er nog wel gehengeld wordt, komen er hengelvrije gebieden en heeft het welzijn van vissen bij alle hengelaars prominente aandacht. Zo komt er een verbod op weerhaken, vislood en leefnetten en mogen hengelaars nog maar één hengel per persoon gebruiken.
- Hengelaars worden ontmoedigd vislessen te geven op scholen en visonvriendelijke evenementen zoals de Jeugd Kijk en Doe-dag worden niet toegestaan. Met een publiekscampagne verspreidt de gemeente informatie over het dierenleed dat door hengelen wordt veroorzaakt.
- Wolven vormen een verrijking van de natuur in Nederland en dragen bij aan een grotere biodiversiteit. Afschieten of de inzet van paintballgeweren is geen optie.

De gemeente geeft goede voorlichting over het belang van de wolf aan onder meer burgers, ondernemers en scholen.

- Schapenhouders en boeren krijgen voorlichting over het beschermen van hun dieren. De gemeente ziet met provincie en NVWA toe op deugdelijke bescherming voor schapen. Voor preventie is subsidie beschikbaar.
- Tilburg geeft voorlichting over de waarde van in vrijheid levende dieren en over hun natuurlijke gedrag.
- De gemeente draagt bij aan het verbinden en uitbreiden van leefgebieden van in vrijheid levende dieren, denk aan ecologische verbindingszones. Bij drukke wegen zorgt de gemeente voor de aanleg van groenstroken, ecoducten, veilige oversteekplaatsen voor dieren en gaat de maximumsnelheid omlaag.
- Ingrepen in en herinrichtingen van de openbare ruimte versterken de biodiversiteit: meer groen, insectenhotels, watervoorzieningen en nestgelegenheden en -kasten voor vogels. Straten, putten en duikers worden amfibievriendelijk ingericht. De gemeente voert een biodiversiteitsmaatregelenplan en plant voldoende inheemse voedsel- en waardplanten aan.
- Werkzaamheden in het groen, zoals maaien, kappen, snoeien, rietsnijden en het uitbaggeren van sloten vinden alleen plaats wanneer dieren niet verstoord of gedood worden en in geen geval tijdens de broed-, paar- en zoogtijd of tijdens de winterrust van dieren. Daarnaast wordt er gekeken naar een moment dat zo gunstig mogelijk is voor de biodiversiteit.
- Oevers worden natuurlijk aangelegd. Als dat niet mogelijk is worden bij kades en oevers voorzieningen getroffen zodat te water geraakte dieren een kans hebben om aan de kant te komen, zoals trapjes, vlanders of touwen.
- Gemeente Tilburg informeert en stimuleert burgers om 'egelsnelwegen' te realiseren door een gat in hun erfafscheiding te maken waardoor egels vrij in en uit tuinen kunnen lopen.

- Elk jaar worden op relevante locaties, tijdens de paddentrek, waarschuwborden voor overstekende padden geplaatst zoals aan de Reeshofdijk.
- Waar mogelijk accepteren we de overlast die mensen ervaren van dieren. In een bosgebied of park is het bijvoorbeeld vaak mogelijk een wespennest te vermijden en daarom laten we deze dan ongemoeid. Als het wespennest niet veilig kan blijven zitten, wordt het op een diervriendelijke manier verplaatst.
- Gemeente Tilburg zet in op het voorkómen van ervaren overlast door dieren. Daarom komen er bijvoorbeeld nestkasten en gevarieerd groen om de natuurlijke vijanden van onder meer de eikenprocessierups aan te trekken, komt er een voederverbod in de openbare ruimte (met een uitzondering voor organisaties die dieren in nood helpen) en worden, waar nodig, ondoordringbare heggen geplant of rasters geplaatst om dieren te weren bij wegen en in de bebouwde kom.
- Omdat afval dieren aantrekt, worden zwerfafval en afval bijplaatsingen actief bestreden, om populaties muizen en ratten klein te houden. De gemeente zet in op preventie. Klemmen, vallen en andere vang- of dodingsmethoden worden niet langer gebruikt.
- Stadsduiven zijn dieren die hulp nodig kunnen hebben. Tilburg doodt geen duiven, maar zorgt voor ze, onder meer door stringfoot, of draadvoet te voorkomen en duiventillen te plaatsen. Vrijwilligers mogen met voer de duiven lokken om ze te helpen.
- Gemeente Tilburg gebruikt zelf geen gif en bestrijdingsmiddelen en ontmoedigt gebruik ervan door bedrijven en inwoners vanwege het zeer negatieve effect op natuur, biodiversiteit, dierenwelzijn en menselijke gezondheid. Ook het gebruik van nematoden en bacteriepreparaten wordt ontmoedigd, aangezien deze een negatief effect hebben op bestuivers, vlanders en andere insecten.

- Tilburg heeft een aanpak voor de preventie van dierziekten. Ze werkt samen met andere overheden en deskundigen om de verspreiding van dierziekten te voorkomen en past het voorzorgsbeginsel toe.
- Onze gemeente is uiterst terughoudend in het verlichten van parken en natuurgebieden en bij het aan laten van verlichting in en aan gebouwen. Donkerte is een groot goed. De openbare ruimte kan vaak met veel minder verlichting af.
- Indien verlichting echt noodzakelijk is, kiest gemeente Tilburg voor de optie die het minst storend is voor vleermuizen, vogels en insecten en voor de rust in natuurgebieden. Groen en water worden niet direct aangelicht en lampen stralen geen licht naar boven uit. De nieuwe slimme straatverlichting in de gemeente wordt omgezet naar standaard amberkleurig licht.

2.5 Zorg voor huisdieren

In bijna de helft van de huishoudens woont minstens één gezelschapsdier. Velen ontvangen liefdevolle verzorging, maar soms ontbreekt het mensen aan kennis over goede huisvesting of het natuurlijke gedrag van hun huisdieren, of raken mensen in financiële problemen waardoor zij minder goed in staat zijn om voor hun gezelschapsdier te zorgen. Ook beginnen mensen te vaak aan huisdieren zonder er goed over na te denken. De Partij voor de Dieren vindt dat gemeente Tilburg een gedegen huisdierenbeleid moet voeren.

- Tilburg geeft duidelijke informatie over het in huis nemen, omgang, verzorging en huisvesting van huisdieren. Dit gebeurt bijvoorbeeld via de gemeentelijke website, in buurthuizen en via voorlichtingsprogramma's op scholen. De gemeente wijst ook op de voorkeursoptie van adopteren uit een asiel.
- Onze gemeente moedigt dierenwinkels en tuincentra aan om te stoppen met de verkoop van dieren. Klanten worden eventueel doorverwezen naar een opvangcentrum in de buurt om een dier te adopteren.
- De gemeente ziet streng toe op het al verboden dumpen van dieren zoals kippen, konijnen en schildpadden. Bijvoorbeeld door het plaatsen van borden op en rond de plekken waar dit gebeurt. De gemeente blijft via eigen kanalen communiceren waar dieren naartoe gebracht kunnen worden, mocht dat nodig zijn.
- Tilburg zorgt voor gedumpte dieren en werkt samen met dierenopvangcentra aan herplaatsing.
- Gemeente Tilburg ondersteunt mensen met een krappe beurs met een tegemoetkoming bij noodzakelijke dierenartskosten (zoals via Stichting Mens Dier Nood), waaronder castratie en chippen. Ook blijft de gemeente initiatieven steunen zoals de dierenvoedselbank en huisdierenopvang voor mensen die tijdelijk niet voor hun huisdier kunnen zorgen.
- Zodra dit wettelijk mogelijk is, komt er een chipplicht voor katten. Gemeente Tilburg ondersteunt projecten waarbij verwilderde katten worden gecastreerd of gesteriliseerd, zoals via Werkgroep Zwerfkatt Tilburg. Ook zet de gemeente de eigen 'Valentijnsactie' voort, waarbij eigenaren van katten hun dier met korting kunnen laten neutraliseren.
- De gemeente geeft in samenwerking met dierenartsen voorlichting aan inwoners over het gebruik van anti vlooien gif voor huisdieren. Anti vlooien gif heeft grote gevolgen voor de lokale biodiversiteit, bijvoorbeeld doordat vogeljongen sterven omdat nesten worden gebouwd met plukken vacht van huisdieren.
- Er komen voldoende veilige uitlaatplekken en losloopgebieden voor honden. Bij het aanwijzen van locaties wordt rekening gehouden met de natuurwaarden van het gebied. Waar honden een gevaar vormen voor het welzijn van in vrijheid levende dieren worden geen loslooplekken toegestaan.
- De hondenbelasting wordt afgeschaft. Zolang dit nog niet het geval is gaan de opbrengsten uitsluitend naar het verbeteren van hondenfaciliteiten.

- Gemeente Tilburg is uiterst alert op signalen van mogelijke malafide puppyhandelaren of broedfokkers en komt in actie tegen dit soort praktijken.
- De gemeente neemt in het omgevingsplan op dat zij geen nieuw te vestigen bedrijfsmatige fokkers van huisdieren toestaat. Dierenopvang wordt, binnen de kaders voor bedrijfsmatig dieren houden, wel toegestaan.
- Tilburg geeft geen subsidie aan dierentuinen of vergunningen voor nieuwe dierentuinen. Bestaande dierentuinen en aquaria worden gesloten of omgevormd tot gespecialiseerde opvanglocaties. In plaats van financiële belangen, of die van bezoekers, komt het dierenwelzijn op de eerste plaats te staan.
- Ook kinderboerderijen en dierenweides informeren over de verantwoordelijkheden die horen bij de adoptie of het in huis nemen van een gezelschapsdier. Zij richten zich ook op voorlichting en educatie over het natuurlijke gedrag van de dieren die daar leven en over de manier waarop dierlijke eiwitten worden geproduceerd.
- Kinderboerderijen stoppen met fokken en slachten en nemen alleen nieuwe dieren als zij opvang nodig hebben. Tilburg stelt hoge eisen aan het welzijn van dieren op kinderboerderijen die moeten voldoen aan het Kinderboerderijenbesluit. Dit Kinderboerderijenbesluit geeft een leidraad over de manier waarop dieren hun natuurlijke gedrag kunnen vertonen. Bestaande kinderboerderijen moeten gericht zijn op opvang en voorlichting/educatie, niet op vermaak.
- Gemeente Tilburg faseert hertenkampen uit, omdat herten op deze plekken hun natuurlijk gedrag niet kunnen vertonen, zonder dieren hierbij te doden. In bestaande hertenkampen staat het welzijn van de herten voorop.

2.6 Geen vermaak ten koste van dieren

Dieren zijn levende wezens, geen hebbedingen of productiemiddelen. De Partij voor de Dieren wil dat er een einde komt aan het gebruik en doden van dieren omwille van vermaak, traditie of mode.

- Gemeente Tilburg faciliteert, subsidieert en organiseert geen activiteiten met levende dieren.
- Evenementen waarbij dieren worden verkocht of tentoongesteld, zoals reptielenmarkten, circussen en (roof)vogelshows, worden verboden zodra dit wettelijk mogelijk is. Tot die tijd voert Tilburg een ontmoedigingsbeleid met een vergunningsplicht.
- Op markten, beurzen en evenementen worden geen levende dieren verkocht.
- Het gemeentebestuur roept ondernemers op om te stoppen met de verkoop van bont, angora- en merinowol, kasjmier (geitenvacht), dons, zijde, kangoeroeleer en dergelijke.

Meer weten?

- <https://www.theguardian.com/world/2023/may/21/philosopher-peter-singer-theres-no-reason-to-say-humans-have-more-worth-or-moral-status-than-animals>
- <https://www.amnesty.nl/encyclopedie/dierenrechten-en-mensenrechten>
- <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/klimaatverandering/gevolgen-klimaatverandering>
- <https://www.dierenbescherming.nl/werkzaamheden/dierenbeleid-beinvloeden/dossiers/wolven>
- https://www.kad.nl/assets/uploads/2024/12/Bouwstenen-preventie-in-de-gemeente-versie-2.0_2024-06-06.pdf
- <https://www.stringfootpigeon.com/>
- <https://www.vlinderstichting.nl/actueel/nieuws/nieuwsbericht/195-gemeenten-gebruiken-schadelijke-bestrijdingsmiddelen-tegen-eikenprocessierups>
- <https://www.rivm.nl/ziek-door-dier/besmettingsroutes/huisdieren>
- <https://www.dierenbescherming.nl/actueel/chipplicht-voor-huiskatten-in-2026>
- <https://www.vogelbescherming.nl/actueel/bericht/anti-vlooiengif-schadelijk-voor-vogels>
- <https://www.diervriendelijkenkinderboerderijen.nl/kinderboerderijenbesluit/>

3

KIES VOOR GROEN

Natuur en biodiversiteit

Natuur is van levensbelang. Intensieve veehouderijen, bebouwing, wegen, recreatie en andere belangen van de mens nemen heel veel ruimte in. Hierdoor is er steeds minder ruimte voor dieren, bomen en planten in gemeente Tilburg. De groene omgeving in en om onze gemeente houdt onze omgeving leefbaar; ze houdt water vast, gaat hittestress tegen, zuivert de lucht en biedt een thuis aan vele soorten planten en dieren. Zo heeft de natuur een eigen bestaansrecht. Daarom gaan we radicaal vergroenen.

Want een groen Tilburg is de beste garantie voor een gezond, gelukkig en toekomstbestendig Tilburg.

3.1 Koester onze natuur!

De Partij voor de Dieren wil meer ruimte voor natuur en biodiversiteit. Helaas is de realiteit te vaak anders. De natuur en het klimaat, de basis van ons bestaan, zijn kwetsbaar. De toekomst van onze Aarde staat op het spel. We kunnen niet zonder de natuur en daarom nemen we als gemeente maatregelen om onze natuur te beschermen.

- We zorgen voor meer natuur in en om gemeente Tilburg. Verbindingen tussen groene gebieden binnen het woongebied en het groene buitengebied worden aangelegd, versterkt en beschermd. Zo wordt de natuur robuust en kunnen kwetsbare ecosystemen zich herstellen. Het programma 013Parken wordt dan ook zo snel mogelijk uitgevoerd.
- Bescherming van bestaande natuurwaarden is noodzakelijk om Tilburg ecologisch waardevol te houden. In natuurgebieden staat de natuur op de eerste plaats en kan de natuur haar gang gaan. Bebouwing wordt niet toegestaan in natuurgebieden. Ook is de gemeente zeer terughoudend met het vergunnen van recreatiewoningen rondom de Loonse en Drunense duinen.
- De gemeente komt met een natuurverordening. Daarin worden ecologische 'hotspots' benoemd die worden beschermd bij ruimtelijke ontwikkelingen.
- De gemeente werkt aan een uitgebreide overkoepelende kadernota op het gebied van groen en blauw. Daarmee wordt versnippering van al het groene beleid voorkomen.
- Tilburg herzielt de Stadsnatuurkaart 2040 en breidt deze uit. De ecologische groen-blauwe hoofdstructuur wordt daarmee verder beschermd in gemeentelijk beleid.
- De natuur verdient een stem en een eigen plek aan de onderhandelingstafel. We erkennen de principes van rechten van de natuur en in onze gemeente erkennen wij, net als op plekken in andere landen, die eigen rechten. Door een expert aan te wijzen als voogd vertegenwoordigt deze de stem van de natuur en alle daarin levende wezens.
- Gemeente Tilburg erkent ecocide – de groot-schalige schade, vernietiging of het verlies van natuur en ecosystemen – en zet zich in om dit binnen haar grondgebied te voorkomen. Tilburg ondertekent daarom het Stop Ecocide Manifest.
- Er worden geen versturende activiteiten, zoals evenementen, gepland in of nabij natuurgebieden. Daarom zoekt de gemeente samen met Provincie Noord-Brabant en het Draaimolen Festival naar een nieuwe geschikte locatie.

- Het is belangrijk dat mensen de natuur leren kennen en waarderen. Recreatie en toerisme mogen nooit ten koste gaan van de natuur zelf. Er komen mensvrije zones in natuurgebieden. Dier en natuur hebben ook rust en beschermgebieden nodig. De natuur moet zich kunnen herstellen en ontwikkelen.
- De gemeente kan bepaalde natuurgebieden en parkdelen in samenspraak met de beheerders van het gebied (tijdelijk) afsluiten voor bezoekers, ten behoeve van natuur, dieren en ecologie.
- Dieren hebben het recht om hun natuurlijke gedrag te vertonen. Soms overlapt het leefgebied van in vrijheid levende dieren met het leefgebied van mensen. Als mensen daar hinder van ervaren, mogen de dieren daar niet de dupe van zijn. We kiezen voor preventie, door menselijk gedrag aan te passen via communicatie en door te zoeken naar oplossingen in de ecologie, door de natuurlijke balans te herstellen en ruimte te geven aan natuurlijke vijanden. Er wordt geen gebruik gemaakt van gif of middelen die de ecologie verstoren.
- De handhaving op schade aan bomen bij werkzaamheden en in de openbare ruimte wordt versterkt en boa's letten hier actief op tijdens hun reguliere surveillance.
- Onze natuurgebieden staan onder zware druk, onder andere doordat er veel te veel stikstof in de natuur terecht komt. De gemeente draagt bij aan stikstofreductie, bijvoorbeeld door maatregelen te nemen tegen vervuilende sectoren, zoals verkeer en vee-industrie. Hiertoe wordt de stad verder autoluw gemaakt en worden snelheidslimieten op bijvoorbeeld de Ringbaan Zuid en Baroniebaan verlaagd. In de Oostflank wordt, als er al voor veehouderij gekozen wordt, alleen biologische extensieve landbouw toegestaan.

3.2 Groen: met het oog op morgen

Ons groen is ons dierbaar! Daarom moeten we inzetten op groen in de gemeente. Dit betekent aan de ene kant dat we groen moeten behouden – kappen met kappen – en aan de andere kant dat er meer groen moet worden toegevoegd. Het realiseren van een klimaatbestendige begroeiing met onder meer wilde, inheemse bomen, planten en struiken is keihard nodig.

- De gemeente gebruikt inheemse en klimaatbestendige biologische zaden, bloemen en planten die worden geselecteerd op hun bijdrage aan de biodiversiteit. Tilburg kiest hierbij voor een variatie aan soorten op elke locatie. De Tilburgse bloemenmix van Cruydt Hoeck wordt makkelijk toegankelijk gemaakt voor Tilburgers.
- Tilburg biedt een voedingsbodem aan inheemse planten door ecologisch maaibeleid. Waar nodig plant en zaait de gemeente biologische en inheemse planten in het openbaar groen om zo de biodiversiteit en de ecologie te versterken. Het aanbod aan en de diversiteit van voedsel voor insecten, zoals wilde bijen, hommels en vlinders, in het openbaar groen worden hierdoor vergroot.
- Waar mogelijk kiest de gemeente voor inheemse zaailingen uit eigen groengebieden en maakt ze gebruik van bomenhubs of plantenhubs, oftewel een uitruilplek voor tweedekans planten en zaailingen. De gemeente gaat samen met de lokale boomtelers inheemse, biologische bloemen, bomen en heesters kweken en past dit onder andere toe bij “het Versailles van het Noorden” in de Oostflank.
- De plannen voor de ecologische verbindingen van het buitengebied naar de bebouwde omgeving, zoals O13Parken, worden verder uitgewerkt. Daarnaast wordt er gebruik gemaakt van faunapassages, waardoor dieren zich beter kunnen verplaatsen.
- Kappen met kappen! De bomenverordening in Tilburg moet strenger. Daarom scherpen we de criteria voor kapvergunningen verder aan. Zowel voor particuliere als gemeentelijke bomen.

Illegale kap wordt niet langer gedoogd en bestaande bomen krijgen de ruimte en de juiste verzorging om te groeien en oud te worden.

- De bomen op andere plaatsen dan de binnenstad, zoals de Armhoefse Akker en delen van de Reeshof krijgen de status klimaatwaarde. Ook bij andere plekken binnen de gemeente met (dreigende) hittestress krijgen de bomen automatisch de status klimaatwaarde.
- Wortelopdruk problematiek wordt in beginsel opgelost zonder bomen te kappen. Waar de boom niet kan blijven bestaan, wordt gekozen voor compensatie naar boomkroonvolume en ecologische waarde.
- De regels voor kapvergunningen worden aangescherpt. Zo wordt rekening gehouden met de opeenstapeling van effecten van meerdere kapvergunningen bij elkaar.
- In kapvergunningen wordt niet alleen gekeken naar de boom, maar ook naar het effect van de kap op de wijk, natuur en ecologie waar de boom deel van uitmaakt.
- De heffing voor kapvergunningen wordt minstens kostendekkend. Wie meer bomen wil kappen, gaat meer betalen.
- Bomen worden opgenomen in de gemeentelijke omgevingsplannen en ander gemeentelijk beleid. Het behoud van bomen is hierbij het uitgangspunt bijvoorbeeld bij de herinrichting van de Parkring.
- Bomen worden herplant daar waar het past bij de bodem. Daar waar een boom niet gezond kan groeien komen heggen, struiken en ondergroei die het ecosysteem versterken.

3.3 Een gifvrije gemeente

Landbouwgif zorgt ervoor dat veel insecten sterven. De hoeveelheid vliegende insecten in Nederland is in de afgelopen decennia ontzettend afgenomen. Een voorbeeld: de populatie dagvlinders is in de laatste dertig jaar gehalveerd. Door geen gif te gebruiken dragen wij bij aan een gezondere bodem, betere waterkwaliteit en de gezondheid van mensen, dieren en ecosystemen. Zo krijgen insecten de kans om te overleven en is groen beter bestand tegen wisselende weersinvloeden.

- Gemeente Tilburg gebruikt alle wettelijke middelen om de verkoop en het gebruik van gif (chemische pesticiden zoals herbiciden, insecticiden en fungiciden) tegen te gaan. Ze geeft voorlichting aan inwoners en bedrijven. Hierin geeft Tilburg zelf het goede voorbeeld door geen gif te gebruiken en alleen biologische planten en bloemen te kopen. Daarmee geeft de gemeente gehoor aan de aangenomen motie van de fractie om voor duurzame presentjes te kiezen.
- Tilburg maakt geen gebruik van nematoden of bacteriepreparaten, aangezien die zeer schadelijk zijn voor andere levende organismen.
- Boeren, landeigenaren, ondernemers en inwoners worden ondersteund bij de omslag naar gifvrij, onder andere door deskundigheidsbevordering en overeenkomsten. Teelt waarbij veel gif wordt gebruikt, zoals bij gangbare bloembollen, wordt verboden zodra dit wettelijk mogelijk is.
- Volkstuinen, voedselbossen en wijktuinen op grond van de gemeente worden ook gifvrij en gebruiken geen kunstmest.
- De gemeente wijst wijken en gebieden aan die gifvrij moeten zijn – zoals natuurgebieden of het gebied rond scholen, ziekenhuizen en verzorgingstehuizen – en legt dit vast in het omgevingsplan.

3.4 Biodiversiteit creëren door ecologisch te beheren

Via groenbeheer en onderhoud heeft de gemeente veel invloed op de lokale biodiversiteit en ecologie. Gelukkig groeit de bewustwording, maar nog te vaak geven financiële afwegingen de doorslag bij aanbestedingen en de gekozen beheersvormen. Dat kan en moet beter!

Als we nu rekening houden met de biodiversiteit, het bodemleven, de waterkwaliteit, de dieren, klimaatverandering en het milieu, creëren we een toekomst voor iedereen in Tilburg.

- Gemeente Tilburg beheert het openbaar groen op ecologische wijze. De gemeente zorgt ervoor dat uitvoerders van het groenonderhoud, zoals Groen Xtra in het bezit zijn van specifieke kennis voor ecologisch beheer, zodat voorkomen wordt dat dieren en natuur slachtoffer worden. Het belang van het ecosysteem staat voorop. Situaties waar de natuur of dieren toch slachtoffer zijn, worden grondig geëvalueerd.
- Bij het beheer van de openbare ruimte streven we naar een ecologische balans. Geen strakgemaaide bermen, maar bloemrijke biodiverse groenstroken met inheemse planten die ook leefgebied voor insecten zijn. We bieden ruimte aan stoeplantjes en bloeiende bloemen en houden boomspiegels groen en natuurlijk.
- Tilburg geeft ruimte aan spontane natuur en stedelijke herwildering. Onkruid bestaat niet: stoeplantjes en kruid in boomspiegels blijven staan zolang ze geen overlast of schade veroorzaken. Groene plekken en bermen mogen zich, waar kansrijk, op een natuurlijke en ecologisch waardevolle manier ontwikkelen. Inwoners worden actief geïnformeerd over het belang van spontane natuur.
- Voorafgaand aan maaien wordt eerst zwerfafval geruimd, zodat de versnippering en verdere verspreiding van zwerfafval in de natuur wordt voorkomen.
- De gemeente maakt de maaiplanning bekend aan inwoners, zodat lokale zwerfafvalgroepen hierop in kunnen spelen.
- De gemeente gaat gebruikmaken van milieuvriendelijke machines voor het groenbeheer, zonder uitstoot. Daarom worden er geen machines gebruikt die microplastics verspreiden, zoals draadmaaiers. Maaiers met een opzuigsysteem, zoals klepelmaaiers, worden vervangen, om zo de sterfte onder insecten en amfibieën drastisch te beperken.
- De gemeente gebruikt lokaal compost uit snoeien gft-afval in plaats van turfrijke potgrond, om de vernietiging van hoogveengebieden elders te voorkomen. Inwoners worden gestimuleerd om ook turfvrrije producten te gebruiken.
- Blad blijft liggen als voeding voor de bodem en als schuilplaats voor kleine dieren. Blad wordt alleen verwijderd op verharde plekken waar dat nodig is uit veiligheidsoverwegingen.
- Dood hout blijft in natuurgebieden, parken en groenstroken zo veel mogelijk liggen, indien dit veilig kan, om zo het ecosysteem te versterken. Dood hout is een bron van leven en trekt allerlei soorten aan. Hierdoor geeft het een impuls aan de biodiversiteit.
- Frequent gemaaide grasvelden/gazons hebben weinig ecologische waarde. Het verdient de voorkeur deze om te vormen tot kruidrijk grasland, andere meer natuurlijke aanplant of in te zetten voor lokale voedselproductie (de eetbare stad).
- Het onderhoudsbudget voor groen is in Tilburg te laag. Daardoor liggen groengebieden met name buiten het stadcentrum, er soms treurig bij, worden dode bomen niet vervangen en ligt er vaak plastic in de natuur. Het groenbudget gaat daarom omhoog.

3.5 Water doet leven

De basis van ons bestaan – water – komt in gevaar. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het rioleringsbeheer en hebben de zorgplicht voor overtollig hemelwater, afvalwater en grondwater in de bebouwde omgeving. Door klimaatverandering, met periodes van veel neerslag of langdurige droogtes, is dit extra belangrijk. Overheden kiezen nog te vaak voor de belangen van vervuilers. Waterbedrijven hebben steeds meer moeite het water goed te zuiveren. De stijgende kosten voor zuivering komen wederom op het bordje van de inwoners terecht, terwijl vervuilers hun gang blijven gaan. Dit moet anders: de vervuiler betaalt!

- Leefgebieden voor planten en dieren worden hersteld, blokkades voor vissen worden verwijderd en het water wordt weer schoon en gezond. Daartoe werkt de gemeente samen met de waterschappen Brabantse Delta en De Dommel. Samen nemen zij allerlei maatregelen, zoals het aanleggen van vistrappen, het herstellen van beken, het aanleggen van ecologische oevers en het herstel van natuurlijke grondwaterstromen.
- Er wordt een grens gesteld aan de maximale hoeveelheid verharding in tuinen en op terreinen, zodat overtollig water kan worden opgenomen in de grond, hittestress wordt tegengegaan en de biodiversiteit versterkt. De subsidieregeling voor regentonnen komt weer terug.
- Regenwater wordt zo veel mogelijk opgevangen in groene buffers of wadi's. Tilburg gaat zich inzetten om het aantal riooloverstorten te beperken. Zo voorkomen we vervuiling van het oppervlaktewater.
- Tilburg geeft korting op de rioolheffing als inwoners hemelwater op eigen terrein verwerken, door het afkoppelen van regenpijpen en gebruik te maken van bijvoorbeeld een wadi, infiltratiesysteem en/of een regenton.
- De gemeente neemt maatregelen om te voorkomen dat schoon regenwater afvloeit naar het riool. Zo ontstaat steeds meer een gescheiden rioolsysteem. Hierbij worden maatregelen genomen om stankoverlast te voorkomen.
- In een hemelwaterverordening wordt de afkoppeling van regenwater op het riool voor nieuwbouwprojecten verplicht gesteld, waardoor het regenwater in de grond kan lopen.
- Toiletspoeling met regenwater wordt het uitgangspunt in alle nieuwbouw.
- Om de gevolgen van klimaatverandering te beperken, worden boeren en landeigenaren gevraagd meer water op te vangen voor droge periodes en klimaatbestendige gewassen te verbouwen. Grondwateronttrekking wordt, in samenwerking met het waterschap, verboden bij te lage peilen.
- Tilburg zet zich maximaal in om ons water te beschermen en om de Europese afspraken voor waterkwaliteit in 2027 te realiseren (Kaderrichtlijn Water).
- Ons water moet geen plasticsoep worden. De gemeente neemt maatregelen om te voorkomen dat plastic in het oppervlaktewater terecht komt en zorgt ervoor dat plastic troep tijdig uit het water wordt gehaald.
- Bij ruimtelijke ontwikkeling zijn milieu, natuur en schoon water een prioriteit. Vervuilende bedrijven – denk aan bedrijven die hoge concentraties aan giftige stoffen als stikstof en fosfaat uitstoten of plastic (zoals nurdles) dumpen – mogen zich niet vestigen of uitbreiden als dit de waterkwaliteit en het milieu verslechtert.
- De gemeente zorgt dat er langs vaarwater het Wilhelminakanaal en in havens, voldoende plekken zijn voor vaartuigen om hun afvalwater op het riool te lozen.
- Tilburg geeft geen steun via inkoop of subsidies aan bedrijven die vervuilend zijn voor ons grond- en oppervlaktewater, zoals sierteelt, de vee-industrie en andere industrie.
- Door activistisch aandeelhouderschap kan de gemeente invloed uitoefenen op het waterbeleid in de regio. Thema's als verzilting, grondwaterstand, watergebruik en drinkwaterzekerheid worden voortdurend op de agenda gezet.

3.6 Groen in de wijk

Mensen met natuur in hun directe omgeving voelen zich gelukkiger, zijn minder vaak ziek en hebben meer binding met hun buurt. De aanwezigheid van bijen, hommels, wormen, mollen en vlinders is een indicatie van de ecologische gezondheid van een buurt.

- De gemeente maakt een ambitieuze groennorm waar maatregelen uit verschillende bewezen effectieve groennormen worden toegepast. Dit kan gemeente Tilburg doen door het radicaal vergroenen van gebouwen, straten en pleinen. Tilburg wordt zo een betere plek voor mens en dier.
- We willen minimaal 75 m² groen per inwoner.
- Iedereen heeft in onze gemeente vanuit het huis uitzicht op minimaal drie bomen, er is minimaal 30% kroonbedekking in de wijk en er is op maximaal 300 meter een park, natuurgebied of een groene koele plek
- Tilburg verandert versteende parkeerplaatsen in 'groene' parkeerplaatsen, bijvoorbeeld in de vorm van grasbetontegels. Dit wil zeggen dat ze uit 50% vegetatie en 50% beton/steen bestaan.
- Alle zinloze verharding wordt vervangen door biodivers inheems groen. Denk hierbij aan extreem brede trottoirs of compleet verharde pleinen zoals het Pieter Vreedeplein.
- Bomen bieden schaduw, vangen water op, zuiveren de lucht en verkoelen bij hitte. De gemeente werkt met de richtlijnen van de landelijke bomennorm om te zorgen voor voldoende kwalitatief groen in alle wijken.
- Met vergroening wordt begonnen in de meest versteende wijken. De Bomenbuurt wordt weer een buurt met bomen en meer groen.
- Tilburg plant volop inheemse bomen en struiken in de straten en legt speelnatuur voor kinderen aan.
- De openbare ruimte wordt natuurinclusief, natuurversterkend en klimaatadaptief ingericht door minder oppervlaktes te verharden en meer beplanting aan te leggen. Ook maken we gebruik van logische oplossingen zoals groene daken op bushokjes en groene gevels.

- Bij herinrichting van straten en stoepen worden, waar mogelijk, standaard geveltuinen aangelegd.
- Braakliggende terreinen, zoals bij de watertoren, zijn geschikt voor kleinschalige groene inwonersinitiatieven zoals stadslandbouw, natuurontwikkeling, collectief beheerde parken, natuurspeelplaatsen, tiny forests, bijenvelden, kinderspeelplaatsen, sportvoorzieningen, moestuinen of hondenspeelplaatsen.
- De gemeente wordt eetbaar: er komen meer voedselbossen en moes- en pluktuinen, en er komt meer plantaardige gemeenschapslandbouw (CSA), waarbij inwoners samen het eigenaarschap vormgeven en samenwerken met de boer en/of landeigenaar. GroeiTuin013 is hier een goed voorbeeld van.

3.7 Bouw groene wijken, maar niet in het groen!

Bij nieuwbouw en herinrichting van straten, wijken en/of gebouwen houdt gemeente Tilburg rekening met bestaand groen en wordt extra groen aangelegd. Tilburg kan dit doen door natuurinclusief en natuurpositief te bouwen en renoveren. We versterken en herstellen natuur niet alleen in bestaande natuurgebieden, maar overal: van Tilburg via Berkel-Enschot en Udenhout naar Biezenmortel!

- Niet bouwen in het groen! Om onze gemeente leefbaar te houden, koesteren we het bestaande groen. Ook bij de inbreiding van Tilburg Noord behoudt de wijk het groene karakter. Het Von Weberpark wordt niet bebouwd.
- Bij aanleg van nieuwe woonwijken of bedrijventerreinen wordt altijd evenredig extra groen aangelegd. Bij de renovatie of aanpassingen van wijken wordt er meer groen aangelegd.
- Eisen voor natuurinclusief, natuurversterkend en biobased bouwen, inrichten en renoveren worden vastgelegd in bouwvergunningen en prestatieafspraken met woningcorporaties. Hierin wordt ook rekening gehouden met maatregelen ten behoeve van klimaatadaptatie.

- Bij nieuwe woningen of bedrijfspanden zijn groene daken, gevels en tuinen de nieuwe standaard. We zorgen voor nestgelegenheid en slaap- en schuilplekken voor dieren.
- In nieuwbouwprojecten worden bestaand groen en dieren die daar leven geïntegreerd in de ontwerpen en de realisatie van deze projecten. Bomen worden niet gekapt, maar er wordt zo veel mogelijk omheen gebouwd.
- Gemeenten experimenteren met een Zoöp als organisatiemodel om de niet-menselijke levende wereld onderdeel te maken van onze democratie. Oftewel, de planten, dieren en natuur worden meegenomen in de beslissingen die genomen worden.
- Bij ruimtelijke ontwikkelingen doet Tilburg een brede verkenning naar natuurwaarden – bijvoorbeeld door middel van een onafhankelijk ecologisch onderzoek – die niet zijn beperkt tot de wettelijke vereisten. Al in een vroeg stadium in het ontwerpproces is expliciete aandacht voor kansen en bedreigingen voor plaatselijke natuurkwaliteit. De kwaliteiten van natuur en landschappelijke samenhang worden als uitgangspunt genomen.
- Er wordt ook bureauonderzoek gedaan naar geregistreerde waarnemingen van dier- en plantsoorten in het gebied. Zo voorkomen we dat een structureel aanwezige soort over het hoofd wordt gezien omdat deze op het moment van meten niet werd waargenomen.
- Meten is weten. Daarom onderzoekt Tilburg jaarlijks de aanwezigheid en spreiding van flora en fauna. Het beleid, van groenbeleid tot bouwvergunningen, wordt hierop afgestemd zodat de verscheidenheid en de staat van soorten gemonitord en beschermd kunnen worden. Al het natuuronderzoek dat in opdracht van de gemeente wordt gedaan, wordt gedeeld in de Nationale Databank Flora en Fauna, om bij te dragen aan brede natuurmonitoring.
- Met woningcorporaties worden ook afspraken gemaakt om sociale huurwoningen aanzienlijk te vergroenen. Groene daken, gevels en tuinen worden toegevoegd en bij wisseling van bewoners wordt een onttgelde, groene tuin opgeleverd.

3.8 Vergroenen doen we samen

De gemeente neemt een voortrekkersrol om de kwaliteit van het ecosysteem in de gemeente goed te houden voor de biodiversiteit en de volksgezondheid. Dit doen we samen met onze inwoners.

- We gaan via voorlichting en subsidies inwoners verder motiveren om hun tuinen te vergroenen. Denk hierbij aan het aanleggen van groene gevels, geveltuintjes, natuurvijvers, regentonnen en groene daken.
- Groenambassadeurs motiveren en ondersteunen inwoners en scholen bij de aanleg van natuurspeelplaatsen, groene schoolpleinen, schooltuinen, groene daken en gevels, geveltuintjes, voedselbossen, moestuinen, en overige groene initiatieven van inwoners. De gemeente ondersteunt deze projecten financieel en maakt deze ruimtelijk mogelijk.
- Groene, duurzame en ecologische initiatieven vanuit burgers en wijken, zoals Un Bietje Groen, krijgen voorrang in ruimtelijke plannen.
- De gemeente geeft het goede voorbeeld in en rondom haar eigen gebouwen en gronden.
- De gemeente zorgt ervoor dat ‘gewipte’ tegels opgehaald kunnen worden door de tegeltaxi.
- Gemeente Tilburg verkent de mogelijkheden om groenvoorzieningen in de publieke ruimte te cofinancieren en co-onderhouden met ondernemers, ontwikkelaars en bewoners.

3.9 Een toekomstbestendig en groen landelijk gebied

De gemeente heeft een belangrijke taak om het buitengebied van gemeente Tilburg te vergroenen en de landbouw op een natuur- en diervriendelijke manier in te richten. Maar we kunnen dit niet alleen. Het Rijk, de provincie en het waterschap zijn zeer belangrijke partners die niet alleen met beleid sturen in het buitengebied, maar ook de financiële middelen hebben om de landbouwtransitie te maken. De visie van Partij voor de Dieren Tilburg op het buitengebied is: sterke natuur en een plantaardige en biologische landbouw. Kwaliteit van natuur, bodem en water is leidend. Samen met het Rijk en de provincie Noord-Brabant helpen wij boeren om deze omslag te maken.

- De gemeente stelt een landbouwvisie op die verwerkt wordt in de Omgevingsvisie. Deze landbouw is plantaardig, biologisch en in balans met de bodem en omgeving.

- Er worden alleen nog vergunningen afgegeven voor alternatieven voor de conventionele landbouw, zoals strokenteelt, microfarming, voedselbossen, permacultuur en plantaardige teelt zonder mest en kunstmest.
- Op de eigen pachtgronden staat gemeente Tilburg alleen nog landbouw toe die al biologisch is of boeren die de omslag willen maken naar biologische landbouw. Hierin wordt de teelt van gewassen voor menselijke consumptie, zoals plantaardige eiwitten, gestimuleerd. Daarnaast wordt er ingezet op het verbouwen van gewassen voor biobased bouwen.
- De gemeente staat geen uitbreiding van bouwblokken van stallen meer toe. Als een veehouder op basis van stikstofemissie wordt uitgekocht, kan deze niet elders in de gemeente opnieuw starten met een nieuw bedrijf in de vee-industrie, ook niet als dat biologisch is.

Meer weten?

- <https://natuurenmilieu.nl/app/uploads/Reflectie-Floron-Baudewijn-Ode.pdf>
- <https://www.clo.nl/indicatoren/nl144003-verlies-natuurlijkheid-in-nederland-europa-en-de-wereld>
- <https://www.pan-netherlands.org/planten-met-verboden-pesticiden-en-cocktails/>
- <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0185809>
- <https://klimaatadaptatienederland.nl/hulpmiddelen/overzicht/maatlat-groene-klimaatadaptieve-gebouwde-omgeving/>
- <https://iplo.nl/thema/water/oppervlaktewater/kaderrichtlijn-water/>
- https://www.ivn.nl/app/uploads/2022/11/rapport_autochtoon_plantmateriaal.pdf
- <https://www.urgenda.nl/wp-content/uploads/2024/12/Gemeentelijke-handleiding-Regulering-Bestrijdingsmiddelen-NatuurMilieu-Urgenda.pdf>
- <https://zoop.earth/nl/>
- <https://natuurenmilieu.nl/app/uploads/Praktische-verkenning-naar-een-Nederlandse-Groennorm-Sweco-2024.pdf>
- <https://natuurenmilieu.nl/app/uploads/Reflectie-WUR-Jelle-Hiemstra.pdf>
- <https://www.sweco.nl/portfolio/van-zinloze-verharding-naar-waardevol-groen/>

4

DE ECONOMIE IN EVENWICHT

Economie, werk, inkomen en bestaanszekerheid

Steeds meer economische groei is niet de oplossing, maar juist het probleem. Het is nu tijd om over te gaan op een ander economisch systeem, want het kapitalistische systeem van geld verdienen ten koste van andere mensen, natuur en dieren is onhoudbaar. De Partij voor de Dieren kiest voor een eerlijke, schone en regionale economie waarbij er bestaanszekerheid is voor iedereen en waarbij ecocide, milieuvervuiling en aantasting van de natuur aan banden worden gelegd.

We werken toe naar een circulaire gemeente waarbij we spaarzaam omgaan met grondstoffen, het hergebruiken van grondstoffen en het hergebruiken, repareren en delen van producten de norm worden. Dit kan door te consuminderen en veel meer te repareren, delen en hergebruiken. Hiermee ontstaat een evenwicht waardoor de meest kwetsbaren niet vergeten worden en de economie toekomstbestendig is.

Tilburg is een stad van makers en samen creëren we een economie van wederkerigheid en omzien naar elkaar.

4.1 Een economie voor iedereen

Het huidige systeem zorgt voor ongelijkheid en uitbuiting. Zo groeien de inkomensverschillen, is er een enorme uitputting van de Aarde en ontzettend veel dierenleed door intensivering en winstgerichtheid. Dit moet en kan anders. De Partij voor de Dieren zet zich in voor een economie waar genoeg is voor iedereen en welzijn boven winst staat, en dat alles binnen de grenzen van onze planeet.

- Groene groei bestaat niet. De oneindige focus op groei gaat samen met veel verspilling en vervuiling. Ook komt van groei geen eerlijkere economie, want de inkomensverschillen blijven groeien in de huidige op groei gefocuste economie.
- Een menswaardig bestaan is een basisrecht voor iedereen. Daarom zet gemeente Tilburg zich in voor een lokale economie waarin bestaanszekerheid het fundament vormt.

- Welvaart wordt niet meer gemeten of nagestreefd aan de hand van economische groeicijfers of hoge plekken in economische ranglijstjes. Onze gemeente maakt indicatoren van brede welvaart leidend in het beleid, zoals milieu, gezondheid, welzijn, een goede balans tussen werk en privé, wonen, veiligheid, onderwijs, materiële welvaart, maatschappelijke betrokkenheid, sociale relaties en banen.
- Gemeente Tilburg voert activistisch aandeelhouderschap in haar deelname aan o.a. Publiek Ontwikkelbedrijf REKS en Warmtebedrijf Tilburg BV en pleit voor maatschappelijk verantwoord ondernemen waarbij er rekening wordt gehouden met klimaat, circulariteit en inclusiviteit.

4.2 Stop de vervuiling!

In gemeente Tilburg is geen ruimte voor vervuilende bedrijven. Deze bedrijven zijn namelijk een gevaar voor de water-, bodem- en luchtkwaliteit en dragen bij aan veel klimaatschade. Met de ruimte die vervuilende bedrijven innemen kunnen we woningen bouwen, groen creëren en dieren de ruimte geven.

- In omgevingsplannen geeft gemeente Tilburg geen ruimte aan bedrijven of sectoren die aantoonbaar vervuilen of mensenrechten schenden.
- Bedrijventerreinen die geen toekomst meer hebben of te veel hinder veroorzaken voor omliggende woongebieden worden circulair en schoon of omgevormd tot woonwijken en groen. Bij herstructurering van bedrijventerreinen die wel toekomstperspectief hebben wordt er veel efficiënter gebruikgemaakt van de beperkte ruimte.
- Milieuhandhaving wordt een hoge prioriteit bij de omgevingsdienst. Bij overtredingen worden bedrijven sneller beboet en gesloten.
- Gemeente laat geen lozing van vervuilde grond en of restproducten zoals staalslakken toe op haar grondgebied.
- De gemeente gaat verdozing tegen en weert grootschalige distributiecentra en datacenters. Tilburg stopt per direct met de uitvoering van de plannen met betrekking tot Wijkevoort. Gemeente Tilburg gaat het idee van logistieke hotspot nog verder loslaten.

4.3 Geen grondstof gaat verloren

Weg met de wegwerpeconomie, leve de kringlooeconomie! Grond- en hulpstoffen zijn uitputbaar en de winning ervan gaat vaak gepaard met milieuvervuiling en mensenrechtenschendingen. Daarom is het nodig om minder nieuwe grondstoffen te gebruiken. Dit kan door te consuminderen en veel meer te hergebruiken. Zo gaan we vervuiling, klimaatverandering, bodemuitputting en biodiversiteitsverlies tegen.

- Gemeente Tilburg wordt afvalvrij: alle grondstoffen worden hergebruikt. We putten de Aarde uit, dus is het nu hoog tijd voor actie. Het gebruik van nieuwe grondstoffen wordt minimaal gehalveerd. Hiervoor ontwikkelt de gemeente een kringloopstrategie.
- De gemeente geeft het goede voorbeeld en koopt 100% circulair in.
- De gemeente zorgt via een matchingsysteem dat bouwmaterialen bij sloop en renovatie hergebruikt worden, bij voorkeur in de eigen regio. Bij nieuwbouw worden herbruikbare en liefst hergebruikte of natuurlijke materialen gekozen, zoals hout en hennep.
- Vestigings- en vergunningsvoorwaarden worden aangescherpt: nieuwbouw en verbouw van bedrijfspanden moeten circulair zijn volgens de laatste technische standaarden.
- Bij circulair bouwen kan ook de levensduur van een gebouw langer worden. Tilburg kijkt per project of de afschrijftermijn van het gebouw verlengd kan worden zodat de kosten van circulair bouwen meer uitgespreid worden.
- Gemeente Tilburg zet zich in om circulaire ambachtscentra op te zetten, bijvoorbeeld op de nieuwe locatie de Hoolstraat 17 in Berkel-Enschot. Een ambachtscentrum is een vervanging van de reguliere milieustraat waar milieustraat, kringloop en reparatie samenkomen. Eerst wordt gekeken welke producten nog hergebruikt en gerepareerd kunnen worden. Pas als dit echt niet mogelijk is worden materialen zo hoogwaardig mogelijk gerecycled.
- Bedrijven en inwoners worden gestimuleerd om kritisch te kijken naar hun aankopen en verpakkingsmaterialen. De gemeente informeert inwoners en bedrijven actief over de wijze waarop zij kunnen consuminderen, hoe ze afval goed kunnen scheiden en over duurzame alternatieven voor wegwerpverpakkingen, en stimuleert dat zij die informatie ook gebruiken. Bedrijven die circulair willen gaan werken, worden actief ondersteund.

- Ruilen en delen worden gemakkelijker. De gemeente stimuleert en faciliteert lokale ruilsystemen zoals minibibliotheken, fietsenbanken en plantenruil.
- Kringloopwinkels leveren een belangrijke bijdrage aan een circulaire economie en sociale werkgelegenheid. De gemeente zet in op voldoende maatschappelijke kringlooporganisaties en stimuleert inwoners hier gebruik van te maken.
- Bij renovaties van panden waar een kringloopwinkel in gehuisvest is moeten deze altijd hun plek behouden in de wijk. Bij de renovatie van de Westermarkt zoekt de gemeente pro-actief een nieuwe locatie voor de Speelgoedbank, PortAgora en Boekenschop in hetzelfde gebied.
- De gemeente stimuleert en faciliteert de vestiging van Repair Cafés, waar inwoners hun defecte apparaten, spullen en kleding kunnen laten repareren of kunnen leren dit zelf te doen. Ook weggeefwinkels, zoals Free Fashion, en weggeefkastjes, zoals menstruatieproducten uitgiftepunten (MUP's) en voedselbankjes, worden gestimuleerd en ondersteund.
- De textiel- en kledingsector is een van de grootste vervuilers ter wereld, maar textiel is ook een grondstof voor nieuwe textielproducten of in de bouw. Gemeente Tilburg zet in op een lokale, circulaire en regeneratieve textielketen in samenwerking met bijvoorbeeld Textiel Campus Tilburg. De gemeente plaatst textielcontainers waar textiel wordt ingezameld door sociale ondernemers zoals de kringloopwinkel of kledingbank. Deze organisaties proberen het textiel allereerst als product een nieuw leven te geven. Wanneer dit niet mogelijk is, zorgen ze ervoor dat het zo hoog mogelijk wordt gerecycled en zo veel mogelijk als grondstof kan dienen en lokaal kan worden verwerkt, zoals het gebruik van lokaal ingezameld oud textiel als isolatiemateriaal bij de renovatie van het Textielmuseum. Tilburg kiest bij inkoop of vervanging voor gerecycled textiel.

- Als echte textielstad zet de gemeente Tilburg zich ook in om internationale textielrecycling te stimuleren. Dit doet zij door samen te werken met, en te investeren in netwerken met zowel nationale als internationale partners.

4.4 Afval bestaat niet

Wat wij weggooien is vaak nog om te zetten in iets nuttigs. Gemeente Tilburg neemt daarom maatregelen om de hoeveelheid restafval terug te dringen. De gemeente zet in op het scheiden van afval, het verminderen van afval en hoogwaardige afvalverwerking.

- Afvalscheiding en hergebruik wordt voor inwoners zo eenvoudig mogelijk gemaakt, onder andere door bakken voor gescheiden afvalinzameling op loopafstand van woningen te plaatsen, door wormenhôtels te plaatsen, alle afvalscheidingsstations ook op zondag open te stellen en de toegankelijkheid met de (bak)fiets van afvalscheidingsstations te bevorderen.
- Er wordt zo veel mogelijk hergebruikt. Bij de verwerking van het afval wordt de afvalverwerker met het hoogste rendement in hergebruik geselecteerd.
- De vervuiler betaalt: inwoners en bedrijven die veel afval hebben, betalen meer dan degenen die minder afval hebben en goed recyclen. Inwoners en bedrijven die minder grondstoffen gebruiken, beter scheiden en zwerfafval aanpakken worden beloond. Er komt meer handhaving op het illegaal dumpen van afval en boetes worden hoger.
- Waar mensen samenkomen ontstaat afval. De gemeente stimuleert scholen, winkels, buurthuizen, markten en evenementen om afvalvrij te worden, onder andere door voorlichting en eisen in subsidie- en vergunningsvoorwaarden.
- Het gebruik van wegwerpplastic wordt snel afgebouwd. De gemeente stopt met het gebruik ervan en speelt een coördinerende rol bij de invoering van duurzame alternatieven.

- De gemeente zorgt voor een betere naleving van het verbod op het oplaten van (wens)ballonnen en het verspreiden van metalen en plastic confetti en er komt een verbod op papieren confetti en alle vormen van serpentine in de buitenlucht.
- De gemeente ondersteunt betrokken inwoners in het schoonhouden van hun eigen buurt middels Groen Xtra door het beschikbaar stellen van afvalgreepers, handschoenen, vuilniszakken, adoptieprullenbakken en door het ophalen van verzameld zwerfvuil. De gemeente organiseert een jaarlijkse straatopruimdag.
- Daarnaast pleit Tilburg voor de invoering van statiegeld op nog meer verpakkingsvormen en voor een grotere verantwoordelijkheid van producenten en verkopers om zwerfafval te voorkomen. Er komen meer rookvrije zones en er komt een publiekscampagne om de verspreiding van peuken tegen te gaan.
- De gemeente plaatst doneerringen op prullenbakken waar statiegeldverpakkingen in geplaatst kunnen worden, zodat die niet bij het restafval belanden maar ingeleverd kunnen worden.
- Bedrijven en winkels worden binnen een grotere straal rondom hun zaak verantwoordelijk voor het opruimen van zwerfafval dan de huidige 25 meter. Daarnaast betreft deze opruimverplichting niet alleen afval dat aantoonbaar door de winkelier is verkocht.
- Het kost veel energie om weggegooid glas om te smelten en opnieuw te vormen. Tilburg zet zich in voor meer hergebruik van glas, zonder dat het gerecycled hoeft te worden. De gemeente ondersteunt initiatieven voor hergebruik van glas, zoals wijnflessen en groentepotten.

4.5 Reclame

De gemeente verdient geld aan reclame in de openbare ruimte. Reclame is al overal om ons heen en is gericht op het beïnvloeden van ons gedrag. Veruit de meeste reclame is gericht op consumptie en daarmee ook alle bijkomstige negatieve gevolgen voor mens en de natuur. Daarom neemt Tilburg zo veel mogelijk afstand van commerciële reclames.

- Gemeente Tilburg stopt met reclame in de openbare ruimte met uitzondering van overheidscampagnes, cultuur en goede doelen.
- Totdat de volledige stop van reclame in de openbare ruimte gerealiseerd is, verdwijnen in ieder geval reclames voor dierlijke producten, fossiele reclames en gok- en alcoholreclames. Ook wordt er een reclamebelasting ingevoerd. Lichtgevende reclamezuilen enabri's die geur verspreiden worden verboden.

4.6 Festivals, evenementen en toerisme

Een feestje of vakantie is leuk, maar we moeten wel rekening houden met de impact ervan op omwonenden, dieren, natuur en klimaat. Festivals gaan bijvoorbeeld vaak gepaard met hard geluid, veel licht en vieze uitstoot, met alle negatieve gevolgen van dien. Ook zorgen ze voor bodemverdichting door de druk van massa's mensen en zwaar vrachtverkeer voor op- en afbouw.

- De gemeente Tilburg stelt een duurzamer evenementenbeleid op. Daarin wordt onder andere aangegeven hoe de natuur beschermd wordt, wat evenementenlocaties zijn, wat voor soort evenementen hier welkom zijn, hoe vaak ze gebruikt mogen worden, hoe omwonenden betrokken worden en wat de maximale geluidsnormen zijn.
- Festivals worden gehouden op plekken waar ze geen schade toebrengen aan de natuur en leefgebieden van dieren. Natuurgebieden en parken zoals het Leijpark, zijn geen geschikte locaties.

- Zowel dieren als omwonenden kunnen veel last ondervinden van festivals en grote evenementen zoals de Tilburgse Kermis. Daarom stelt de gemeente strenge regels op om geluidsoverlast en lichtvervuiling tegen te gaan en is 24/7 bereikbaar voor klachten.
- Evenementen met dieren zijn niet welkom in de gemeente, dus worden die ontmoedigd. Er komt een verbod wanneer dit wettelijk mogelijk is.
- Evenementen worden duurzaam: vrij van afval, vuurwerk, vervuilende dieselaggregaten en gasgestookte verwarmingszuilen. IJsbanen met kunstmatige vriestechnieken zijn niet toegestaan. Organisatoren stimuleren dat bezoekers per fiets of met het openbaar vervoer komen. De kosten of gunning van een vergunning zijn afhankelijk van hoe groen en duurzaam het evenement is. Subsidies worden alleen verstrekt als evenementen aan strikte duurzaamheidsvoorwaarden voldoen.
- Bij de vergunningverlening van horeca-gelegenheden wordt rekening gehouden met omwonenden wat betreft geluidsoverlast. Horecazaken worden gestimuleerd plantaardige opties aan te bieden. Terrasverwarming wordt ontmoedigd.
- Gemeente Tilburg ontmoedigt grootschalige prestige-evenementen, zoals het EK Shorttrack en Super EK Wielrennen, zeker als ze bedoeld zijn om de gemeente (inter)nationaal op de kaart te zetten.
- Eventuele toekomstige plug and play locaties moeten voldoen aan strenge duurzaamheids- en milieu-eisen.
- De gemeente helpt samen met de provincie het Draaimolenfestival met het zoeken naar een nieuwe locatie.
- Toerisme zorgt voor veel schade aan het klimaat en de natuur door het bijkomstige vervuilende vervoer en overconsumptie. Daarom gebruikt de gemeente de opbrengsten van de toeristenbelasting om te verduurzamen en de natuur te versterken, om de schade van toerisme te beperken.
- Citymarketing en regiopromotie kosten veel geld dat beter aan duurzame doelen besteed kan worden. Tilburg stopt met investeringen hierin.

- De gemeente zet zich in om meer mensen die naar onze gemeente reizen met het openbaar vervoer te laten komen.

4.7 Lokale economie versterken

Gemeente Tilburg kiest voor het versterken van de lokale en regionale economie. Lokaal inkopen bij regionale kleinschalige bedrijven en coöperaties heeft de voorkeur. Op die manier weten mensen beter waar hun voedsel en spullen vandaan komen en onder welke omstandigheden ze zijn geproduceerd. Ook zorgen we er zo voor dat de uitstoot van vervoer daalt en de opbrengsten meer bij de producent terecht komen, in plaats van bij grote tussenbedrijven.

- De gemeente begint een koop-lokaal-initiatief en geeft zelf het goede voorbeeld door zo veel mogelijk lokaal en regionaal in te kopen.
- De gemeente stimuleert ruilmarkten.
- De gemeente faciliteert initiatieven voor verkoop in de korte keten en initieert projecten gericht op het versterken van de verbinding tussen de lokale producent en consument.
- De gemeente ondersteunt zzp'ers, start-ups en organisaties die duurzaam ondernemen bij het vinden van kantoorruimte in bedrijfsverzamel panden. Zo mogelijk worden bestaande oude panden omgebouwd voor dit doel.
- Om de lokale, wijkgerichte welvaart, gelijkwaardigheid en ecologische duurzaamheid te bevorderen gaat Tilburg een transformatief beleid ontwikkelen. Deze aanpak, ook bekend als Community Wealth Building, zorgt voor meer democratisch eigenaarschap in de economie, meer participatie en meer invloed voor bewoners.

4.8 Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Productieprocessen gaan vaak gepaard met hoge CO₂-uitstoot, armoede, uitbuiting, uitputting van natuurlijke grond- en hulpstoffen of schendingen van mensenrechten. De norm wordt maatschappelijk verantwoord ondernemen. Bekeken wordt hoe vestigingseisen hierop kunnen worden aangepast. Gemeente Tilburg blijft een Fairtrade- en Global Goals-gemeente en verwerkt deze uitgangspunten in het economisch beleid. Het inkoopbeleid is duurzaam en sociaal, de prijs is daaraan ondergeschikt.

- Pensioenbijdragen van gemeentemedewerkers worden niet meer geïnvesteerd in fossiele industrieën, de veehouderij en bedrijven die mensenrechten schenden of wapens produceren. Tilburg zet zich in om Stichting Pensioenfonds ABP, waar het verplicht aan moet deelnemen, maatschappelijk verantwoord te laten beleggen.
- Gemeente Tilburg zet erop in een maatschappelijk akkoord te sluiten met bedrijven over sociaal en duurzaam ondernemen, met aandacht voor energiebesparing, hergebruik en besparing van grondstoffen, versterking van de lokale en regionale economie en duurzame werkgelegenheid.
- Bij aanbestedingen wordt extra aandacht besteed aan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt door waar mogelijk voorrang te geven aan aanbestedingen die zorgen voor werkplekken en leerwerkplekken voor praktisch geschoolden, mensen met een arbeidsbeperking, statushouders, mensen die re-integreren in de samenleving en oudere werkzoekenden.
- Tilburg stimuleert dat bedrijven vooral werknemers werven in de eigen regio en werft zelf ook zo veel mogelijk lokaal.

4.9 Geen armoede in Tilburg

Ieder mens heeft recht op bestaanszekerheid en bescherming tegen armoede en sociale uitsluiting. Helaas is er nog veel armoede en ongelijkheid, wereldwijd en ook in Nederland. Bij veel mensen is de portemonnee al voor het einde van de maand leeg. Steeds stijgende vaste lasten en zorg dragen voor anderen maken het leven duur. Onverwachte rekeningen, zoals een reparatie, zijn dan net te veel. Gemeente Tilburg kan en moet meer inzetten op het verlichten en voorkomen van armoede.

- De invoering van een basisinkomen zorgt voor meer gelijkheid. De gemeente geeft aan bij het Rijk, dat hierover gaat, dat Tilburg een pilot wil met een basisinkomen.
- De gemeente komt met een plan om te voorkomen dat armoede wordt doorgegeven van generatie op generatie.
- De gemeente geeft als werkgever het goede voorbeeld en zorgt voor een eerlijk inkomen voor haar werknemers. Ook stagiairs krijgen een eerlijke vergoeding. Gemeente Tilburg zorgt ervoor dat bij alle partijen waarmee wordt samengewerkt ook een eerlijk salaris betaald wordt.
- De Participatiewet, met zijn sterke nadruk op betaald werk en zijn dwingende karakter, is mislukt. Gemeente Tilburg zet de inwoner en diens behoefte centraal en heeft een breder en ruimhartiger blik op de bijstandsgerechtigde. Dat passen wij toe op projecten zoals het vertrouwensexperiment, de soepelere bijstand, basisbanen en proefsamenwonen.
- Participatie is meer dan betaald werk. De gemeente erkent ook niet-betaald werk als participatie, zoals vrijwilligerswerk.
- Er komt extra aandacht voor kinderen die opgroeien in armoede of een taalachterstand hebben. Ieder kind heeft recht op goede kleding, gezonde maaltijden, een fiets, materialen voor school en vrijetijdsbesteding. De gemeente onderhoudt hierin goede banden met Quiet Tilburg en Stichting Leergeld Tilburg.

- Voor veel jongeren is het een moeilijke overgang om verantwoordelijk te worden voor hun eigen financiën als zij op hun achttiende wettelijk volwassen worden. Tilburg zet extra in op het voorkomen van schulden bij jongeren.
- Armoede wordt onder andere bestreden door goede, mede op preventie gerichte schuldhulpverlening. Gemeente Tilburg ondersteunt de voedselbank, dierenvoedselbank, Stichting Broodnodig en weggeefwinkels om de gevolgen van armoede te verlichten.
- De gemeente bestrijdt commerciële partijen die winst maken over de rug van mensen die in de schulden zitten.
- Huisdieren zijn geen onderpand. Bij eventuele schuldsanering of huisuitzetting worden huisdieren en hun toebehoren niet onder dwang verkocht.
- De gemeente maakt het mogelijk om saneringskredieten te verstrekken aan inwoners met problematische schulden.
- Het natraject van schuldhulpverlening wordt verbeterd om te voorkomen dat mensen opnieuw in de schulden belanden.
- De gemeentelijke voorzieningen voor mensen met een laag inkomen breiden we uit. Hierbij hoort ook financiële hulp voor mensen met een laag inkomen die huisdieren hebben, door onder andere korting te geven op dierenartskosten via bijvoorbeeld de Meedoenregeling, het uitbreiden van de jaarlijkse 'Valentijnsactie' (het gratis chippen en/of neutraliseren van katten) en een ruimhartige subsidie naar Stichting Mens Dier Nood.
- Gemeentelijke belastingen worden eerder kwijtscholden of overgenomen, onder andere om de armoedeval te voorkomen. De normbedragen voor vermogen die gelden voor kwijtschelding van de gemeentelijke belastingen en eigen bijdrage van de Wmo worden gelijkgesteld aan 130% van het sociaal minimum. Dit maakt het voor mensen met een laag inkomen lonend om een gezonde financiële buffer aan te houden.
- Gemeente Tilburg breidt het minimaalbeleid uit tot inkomens van 130% van het sociaal minimum. Hieronder vallen bijvoorbeeld de bijzondere bijstand en collectieve zorgverzekering.
- Mensen met een bijstandsuitkering mogen giften tot 50% van hun uitkering behouden zonder hierdoor gekort te worden op hun uitkering.
- Mensen die 1 jaar in armoede leven komen eerder in aanmerking voor de bijzondere bijstand en de witgoedregeling.
- De kostendelersnorm wordt niet gehandhaafd.
- De gemeente Tilburg brengt het broodfonds onder de aandacht van ondernemers via bijvoorbeeld het ondernemersloket.
- De gevolgen van het toeslagenschandaal denderen voor sommige inwoners nog steeds door: er is veel onrecht aangedaan en de nasleep is uit de hand gelopen. Deze inwoners verdienen snelle en ruimhartige compensatie waar de gemeente zich hard voor gaat inzetten.
- De bestaande kliklijn over uitkeringsfraude wordt gestopt.
- De gemeente gaat laagdrempelige juridische hulp, zoals het inwinnen van advies over toeslagen of huurconflicten, faciliteren door meer te investeren in sociale raadslieden.

4.10 Werk in goede en groene banen

De gemeente speelt een grote rol in het zorgen voor passend werk voor iedereen die dat wil. Naast passend werk is het ook belangrijk dat de gemeente zorgt voor goede werkplekken en informatievoorziening over arbeidsrechten.

- De gemeente stimuleert goed werkgeverschap en spreekt bedrijven hierop aan.
- Gemeente Tilburg stimuleert groene en schone werkgelegenheid, opleidingen en stages. Bij inkoop en aanbestedingen wordt goed werkgeverschap een criterium.
- De gemeente geeft zelf het goede voorbeeld. Waar mogelijk neemt de gemeente het personeel in eigen dienst en zorgt ze voor goede arbeidsvoorwaarden. De gemeente breidt de duur en de vergoeding voor het ouderschapsverlof uit voor alle ouders. Ook wordt transitieverlof voor transgender medewerkers vastgelegd.

De gemeente blijft proactief beleid voeren om ook mensen met een arbeidsbeperking in dienst te nemen.

- De gemeente start een pilot op basis van het principe van ‘open hiring’, waarbij iedereen voor bepaalde functies welkom is, ongeacht verleden, opleiding of ervaring.
- De gemeente faciliteert bij- en herscholing door het aanbieden van stage- en opleidingsplaatsen. Gezien de hoge jeugdwerkloosheid zet de gemeente in op het begeleiden van starters op de arbeidsmarkt.
- De gemeente geeft informatie aan werkgevers om hen te motiveren kwetsbare groepen, zoals mensen met een bijstandsuitkering of inburgeraars, aan te nemen.
- De gemeente ondersteunt uitkeringsgerechtigden om vrijwilligerswerk, mantelzorg en stages te doen. Ook als deze activiteiten niet direct gericht zijn op terugkeer naar de arbeidsmarkt en zonder dat het verplicht vrijwilligerswerk wordt. De persoon met een uitkering staat centraal, niet de organisatie die (goedkoop) extra menskracht in wil zetten.

- Sociale werkplaatsen blijven behouden, zodat mensen dicht bij huis betekenisvol werk kunnen doen met goede begeleiding.
- Arbeidsmigranten werken vaak onder en leven vaak in ondermaatse omstandigheden. De manier waarop arbeidsmigranten worden gehuisvest wordt strenger en frequenter geïnspecteerd en wordt verbeterd.
- De gemeente informeert kwetsbare groepen als arbeidsmigranten, inburgeraars en mensen met een bijstandsuitkering over arbeidsrechten en wat goed werkgeverschap is. De gemeente ziet erop toe dat werkgevers zich hieraan houden.
- Tilburg ondersteunt mensen met een beperking die niet in het doelgroepenregister vallen en niet-uitkeringsgerechtigd zijn bij het vinden van passend werk.
- De gemeente geeft beleidsambtenaren de kans structureel vrijwilligerswerk te doen onder werktijd, binnen hun eigen domein, om zo dichter bij de leefwereld en het vertrouwen van de burger te komen.

Meer weten?

- Tim Jackson, Voorbij de groei. Het leven na het kapitalisme. Uitgeverij EPO: Antwerpen, 2022.
- Kate Raworth, Donuteconomie. In zeven stappen naar een economie voor de 21e eeuw. Nieuw Amsterdam: Amsterdam, 2023 [geactualiseerde versie].
- <https://www.pianoo.nl/nl/themas/maatschappelijk-verantwoord-inkopen/manifest-mvoi/deelnemers-en-actieplannen-manifest-mvoi>
- <https://eenvandaag.avrotros.nl/artikelen/klikken-over-uitkeringsfraude-dat-kan-in-steeds-meer-gemeenten-maar-ook-kritiek-neemt-toe-154713>
- https://circulairambachtscentrum.nl/overzicht-circulaire-ambachtscentra/#&Zoe=&Zoe_project_ca_fase=20710
- <https://www.platform-investico.nl/onderzoeken/gaten-in-de-rechtsbescherming>
- <https://www.binnenlandsbestuur.nl/sociaal/doelen-participatiewet-niet-gehaald>
- <https://www.scp.nl/actueel/nieuws/2023/06/09/participatiewet-heeft-te-grote-focus-op-betaald-werk>

5

EEN DUURZAAM DAK BOVEN JE HOOFD IS EEN BASISRECHT

Wonen en bouwen

Een goede woning is een basisrecht voor iedereen. De huidige wooncrisis is het gevolg van decennialang verkeerde politieke keuzes. Er werd fors bezuinigd op de sociale huursector en de markt kreeg vrij spel. Daardoor is een woning vinden voor een steeds groter wordende groep moeilijk. De Partij voor de Dieren wil het woningtekort op een duurzame wijze aanpakken. Gemeente Tilburg volbouwen is niet de oplossing; dat maakt de gemeente onleefbaar. Wij willen de beschikbare ruimte en woningen eerlijk, duurzaam en betaalbaar verdelen. En dat kan!

Door toekomstgerichte politieke keuzes te maken én door onze kostbare ruimte niet meer te gebruiken voor de (intensieve) veehouderij. Bijna 50% van het Nederlands landoppervlak wordt gebruikt door de landbouw. Daarvan is ruim 60% voor de veehouderij. De andere helft van Nederland bestaat uit wonen, natuur, bedrijven enzovoorts. Door in te zetten op een drastische vermindering van het aantal landbouwdieren komt er veel meer ruimte vrij voor natuur en wonen.

Dit vraagt moedige politieke keuzes die Tilburg gaat maken.

5.1 Volkshuisvesting boven woningmarkt

Huizen zijn om in te wonen, geen verdienmodel. Wij willen dat studenten betaalbaar op kamers kunnen, dat starters een huur- of koopwoning kunnen vinden die bij hun situatie past en dat ouderen kunnen doorstromen naar toegankelijke seniorenwoningen.

Een passende woning voor iedereen.

- We maken ruimte voor duurzame initiatieven zoals zelfvoorzienende woonvormen, gemeenschappen van mensen die streven naar duurzaamheid (ecowijken), en tiny Houses. Bij nieuwbouw en herstructurering wordt ruimte gereserveerd voor sociale woningbouwprojecten waarbij toekomstige bewoners gezamenlijk opdrachtgever zijn voor hun eigen nieuwbouwproject.
- De gemeente laat zich inspireren door steden als Zürich om coöperatieve woonvormen mogelijk te maken en gaat proactief meedenken om hier ruimte voor te maken.
- Bij ieder bouwproject stuurt de gemeente op een goede verdeling van woningcategorieën. Zo zorgen we ervoor dat er in iedere straat voor ieder wat wils is en voorkomen we segregatie.
- Er komen meer betaalbare woningen: minimaal 40% van de huurwoningen is sociale huur.
- Daarnaast komt er betaalbare middenhuur tot €1000. De gemeente heeft een voortrekkersrol om deze manier van huren te reguleren.
- Ook komen er (nieuwe) plannen voor écht betaalbare koopwoningen voor starters of mensen met een kleine beurs die graag willen kopen. Ook voor mensen die alleen willen wonen.

- De gemeente voert een actief grondbeleid, wat wil zeggen dat de gemeente zelf grond in bezit neemt om zo betaalbare woningen te realiseren. Bij andere gronden komt er anti-speculatiebeding.
 - Er worden geen sociale huurwoningen meer verkocht of geliberaliseerd.
 - Bij sloop en nieuwbouw van een wijk moeten er minimaal evenveel sociale huurwoningen en betaalbare koopwoningen worden teruggebouwd om verdrijving van mensen met lagere inkomens (gentrificatie) te voorkomen.
 - Er komt een stedelijk sociaal statuut waarin het recht op herhuisvesting voor huurders is geregeld, in geval van sloop of herstructurering.
 - Woningcorporaties zorgen in de eigen voorraad voor genoeg woningen met een huur onder de huurtoeslaggrens, zodat wie recht heeft op huurtoeslag ook snel een woning toegewezen krijgt. Huisuitzettingen op grond van betalingsachterstand verbieden we.
 - Gemeente Tilburg breidt het bestaande huurteam uit. Het huurteam helpt huurders bij problemen met hun huurwoning of de verhuurder. Zo kan het team meer huurders ondersteunen. Door middel van campagnes informeert de gemeente meer bewoners over het feit dat het huurteam hen kan helpen met problemen rond huurwoningen en verhuurders. Hierbij is extra aandacht voor kwetsbare groepen zoals anderstaligen of arbeidsmigranten.
 - De gemeente ondersteunt een proceskostenfonds voor huurders in een preciaire woonsituatie, mocht juridische procesgang nodig zijn.
 - De gemeente handhaaft strenger bij misstanden rond woningen, zoals onrechtmatig gebruik, achterstallig onderhoud, illegale bouw en woonoverlast. Hiertoe richt de gemeente een Pandbrigade op naar Haags voorbeeld. Deze pandbrigade helpt mee bij het controleren op de zelfbewoningsplicht.
 - De gemeente stimuleert en faciliteert levensloopbestendige en aangepaste woningen, alternatieve woonvormen zoals meergeneratiewoningen en zorgwoningen.
- Woningbouwcorporaties en projectontwikkelaars ontwikkelen woningen waar (groeps)wonen en zorg gecombineerd worden.
- Tilburg maakt werk van de aangenomen motie om mantelwoningen ook mogelijk te maken voor 2e en 3e graads familie of mensen met sterke sociale relaties wordt uitgevoerd.
 - Tilburg is ruimhartig bij woonsituaties in de sociale huursector waarbij sprake is van inwonende mantelzorg. De mantelzorgverlener kan na het overlijden van de zorgbehoevende niet zomaar uit de woning worden gezet.
 - De gemeente stuurt op gemengde wijken, waar inwoners uit verschillende leeftijdsgroepen, inkomensgroepen, en groepen met verschillende achtergronden en leefstijlen, elkaar tegenkomen.
 - Renovatie en herontwikkeling hebben de voorkeur boven sloop en nieuwbouw. Beeldbepalende gebouwen, bomen, lanen en wijken worden niet gesloopt.
 - Er komen scherpere regels voor goed verhuurderschap. Verhuurders moeten een verhuurdersvergunning met een beperkte geldigheid aanvragen. Wanneer zij niet voldoen aan de regels voor goed verhuurderschap raken zij die vergunning kwijt. Hierbij is specifiek aandacht voor discriminatie, intimidatie of het niet nakomen van afspraken.
 - Er komen maatregelen tegen speculatie met woonruimte en leegstand, zoals een zelfbewoningsplicht en een leegstandsverordening met sancties. Langdurig leegstaande panden worden bewoonbaar gemaakt. Gemeente Tilburg handhaaft hier actief op.
 - De gemeente past per direct opkoopbescherming toe waar dat al kan, om zo beleggers uit de wijken te weren en daarmee te voorkomen dat goedkope woningen worden opgekocht en duur worden verhuurd.
 - De gemeente gaat zo ruim mogelijk gebruikmaken van onteigeningswetgeving, waaronder het voorkeursrecht. Zo heeft het meer zeggenschap over wat er binnen de gemeentegrenzen gebeurt met betrekking tot bebouwing of ander grondgebruik.

- Het groepscontract wordt verboden. Iedere huurder kan steunen op een individueel huurcontract, om zo een rechtspositie te hebben.
- Tilburg dringt aan op het weer legaliseren van het kraken van langdurig leegstaande panden. Ontruiming wordt niet meer toegepast en woningeigenaren krijgen informatie over mogelijke oplossingen zoals een verhuurovereenkomst tussen krakers en eigenaren. Het doen van aangifte wordt ontmoedigd.
- Antikraakbedrijven hebben een winstmodel gemaakt van de woningcrisis. Het is een manier om panden die op een bepaalde termijn een andere bestemming krijgen te bewonen voor een laag bedrag, zonder huurrechten. Deze vorm van verhuur moet enkel de tijdelijke bewoning ten goede komen en niet gebruikt worden als een geitenpaadje om verhuurbedrijven te verrijken.
- Verkamering en/of het splitsen van woningen kan soms een uitkomst bieden voor het tekort aan passende woningen. Op wijkniveau dient bekeken te worden of dit past in de omgeving, en het mag niet ten koste van gaan openbare ruimte. Splitsing moet voldoen aan duidelijke regels om misstanden te voorkomen.
- Flexwoningen kunnen verlichting bieden in de huidige wooncrisis. De gemeente faciliteert initiatieven voor circulaire flexconcepten. Deze zijn bedoeld voor groepen inwoners die moeilijk een woning kunnen vinden, zoals jongeren en statushouders.
- De gemeente beperkt toeristische verhuur van hele woningen via platforms als Airbnb en Booking.com zo veel mogelijk om gentrificatie en woningtekort voor inwoners van de gemeente Tilburg tegen te gaan. Er komen regels voor tijdelijke verhuur en verhuur aan toeristen, en de gemeente maakt hierover afspraken met verhuurplatforms en woningcorporaties. Inwoners worden proactief geïnformeerd over deze afspraken.
- De gemeente voldoet aan de taakstelling huisvesting statushouders en blijft zich uitspreken tegen het wetsvoorstel dat voorrang voor statushouders voor een sociale huurwoning schrappt.

Als de wet onverhoopt wordt aangenomen, scheidt gemeente Tilburg een lokale voorrangregeling voor statushouders.

- De gemeente breidt het aantal standplaatsen voor woonwagens uit en werkt actief mee aan het vinden van locaties waar woonwagenbewoners, Roma en Sinti naar hun traditie kunnen leven en geeft hiermee gehoor aan de oproep van de Tilburgse gemeenteraad uit 2025.

5.2 Durf te kiezen in de schaarse ruimte

We gaan waar nodig woningen bijbouwen, maar alleen waar dat past in de omgeving en waar dat niet ten koste gaat van groen of leefbaarheid. Waar ruimte is voor verdichting wordt er geïnvesteerd in extra groen om de gemeente leefbaar te houden voor mens en dier.

- Er wordt niet gebouwd in het groen.
- We ontwikkelen een woonladder met een duidelijke limiet aan het aantal toe te voegen woningen in onze gemeente. De eerste trede van de woonladder houdt in dat we bestaande bebouwing slimmer benutten, bijvoorbeeld door het transformeren van kantoorpanden, het aanpakken van leegstand en het stimuleren van doorstroming. Op de tweede trede wordt bestaande bebouwing verdicht, maar alleen waar dat kan zonder de leefbaarheid aan te tasten voor mens en dier. Pas daarna wordt op de derde trede gekeken naar bijbouwen aan de rand van Tilburg, Biezenmortel, Berkel – Enschoot en Udenhout. De vierde trede bestaat uit grenzen aan de groei: verdere woningbouw is niet meer mogelijk of wenselijk. Oplossingen moeten buiten gemeente Tilburg worden gezocht.
- Onze dorpen groeien niet aan elkaar of de stad vast.
- Groen, natuur en in vrijheid levende dieren krijgen een vaste, beschermde plek in de ruimtelijke plannen. Ook krijgen zij een stem via bijvoorbeeld een Zoöp-beleid. De gemeente experimenteert hiermee.

- In de huidige woningnood is hoogbouw een van de oplossingen om woningen te bouwen, maar ook om vergroening toe te passen.

De gemeente stelt regels op rondom hoogbouw. Dit is geconcentreerd bij voorzieningen zoals supermarkten en grotere ov-voorzieningen, zoals Tilburg centrum en het Kenniskwartier met zelfs 2 OV stations. De leefbaarheid mag niet in het gedrang komen, hoogbouw moet passen in de omgeving en voorzien zijn van minimaal één groene gevel. Ook andere vormen van beplanting zijn mogelijk.

- Bij het toevoegen van woningen worden altijd maatschappelijke voorzieningen zoals scholen, groenvoorzieningen, zorgcentra, openbaar vervoer, parken, speeltuinen en winkels toegevoegd. Tilburg zet maximaal in op meervoudig ruimtegebruik.
- Gemeente Tilburg neemt recreatiegroen op als maatschappelijke voorziening bij herstructurering van wijken en bij nieuwbouw, zonder dat dit ten koste gaat van bestaande natuurwaarden. Elke inwoner woont op loopafstand van bijvoorbeeld een park of speelbos. Hier is ook ruimte voor bijvoorbeeld mountainbikeroutes of urban sports om zo de beschermde natuurgebieden te ontlasten.
- In verschillende buurten wordt gezorgd voor mensluwe zones. Deze bieden een rustige omgeving voor planten en dieren waar mensen in principe niet welkom zijn. Zo blijft er ook voor hen een toevluchtspark in een verdichtende omgeving. Dit kan in delen van het Noorderbos, Landschappark Pauwels, Wandelbos, Stadsbos013 of in het buitengebied rondom onze dorpen. Denk dan aan de ingang van de Loonse en Drunense duinen bij Udenhout.

5.3 Klimaatpositief, circulair en natuurinclusief bouwen

We moeten dringend de bestaande woningen verduurzamen en de leefomgeving radicaal vergroenen. Dit is nodig om de klimaatdoelen te halen én om de gevolgen van de klimaatverandering, zoals hittegolven en hoosbuien, goed op te vangen. De afgelopen jaren is hier te weinig aan gedaan: de buitenruimte versteent, bomen worden gekapt en er is nog veel onbenutte ruimte op daken voor groen. Wie nu niet volledig inzet op duurzame en circulaire woningen, loopt achter de feiten aan. De klimaatcrisis wacht niet. Het is nodig én goedkoper om nu alle mogelijke technieken voor duurzaam bouwen toe te passen.

- We bouwen circulair biobased: er wordt gebruik gemaakt van gerecyclede, plantaardige hernieuwbare grondstoffen en lokale materialen die niet afkomstig zijn uit de vee-industrie. Gebouwen worden voorzien van een materialenpaspoort, zodat deze materialen bij sloop of verbouwing opnieuw kunnen worden gebruikt. Duurzame houtbouw wordt gestimuleerd. De gemeente ondersteunt hierin ook de duurzame doe-het-zelvers.
- Natuurinclusieve en ecologische bouw wordt de standaard. We hanteren standaard het ambitieniveau “Goud” van het Convenant Toekomstbestendig Bouwen. Dat betekent dat een gebouw aangepast wordt aan de flora en fauna uit de omgeving, langer meegaat, en voor meerdere functies geschikt is.
- Er wordt zo veel mogelijk demonteerbaar, repareerbaar en modulair gebouwd. Hierdoor is de woningvoorraad aanpasbaar aan veranderende behoeften in de toekomst.
- De gemeente blijft gebruikmaken van een puntensysteem voor diervriendelijk, natuurpositief en klimaatadaptief bouwen en inrichten, waardoor bij elke aanbesteding voor bouwwerkzaamheden concrete en meetbare eisen gesteld kunnen worden aan diervriendelijke en natuurinclusieve maatregelen zoals nestkastjes voor vogels en vlermuizen.

- Tilburg neemt concrete maatregelen om het bodemleven te beschermen. Met ontwikkelaars worden hierover afspraken gemaakt. Op braakliggende terreinen wordt het verplicht om de grond begroeid te houden.
- Bij nieuwbouw worden tuinen met minimale bestrating opgeleverd zodat ze eenvoudig te vergroenen zijn en mogen maximaal 50% versteend worden door de bewoners. Bewoners ontvangen advies voor een biodiverse en klimaatadaptieve inrichting van hun tuin. Tuinen van sociale huurwoningen hoeven niet meer kaal opgeleverd te worden. De gemeente maakt hierover afspraak met Tiwos, TBV Wonen en WonenBreborg.
- We gaan sneller en beter isoleren met gezonde, plantaardige en veilige isolatiematerialen, zoals hennep, stro, lisdodde en vlas. We passen PIR, PUR en andere niet-regeneratieve isolatiematerialen alleen nog toe waar dit vanuit technisch oogpunt noodzakelijk is. Ook pakken we bestaande schimmelwoningen met voorrang zodanig aan dat deze op een natuurlijke manier definitief van hun ongezonde leefklimaat worden ontdaan.
- Woningen worden energiepositief gebouwd zodat ze meer energie opwekken dan ze gebruiken. Dit zorgt voor milieuwinst, lagere energierekeningen en energie voor andere gebouwen die zelf niet energieneutraal kunnen worden.
- Bij verbouwen en verduurzaming van woningen, bijvoorbeeld door middel van spouwmuurisolatie, ziet de gemeente erop toe dat er gecontroleerd wordt op aanwezigheid van beschermde diersoorten zoals vleermuizen.
- De gemeente maakt harde prestatieafspraken met woningcorporaties TBV Wonen, Tiwos en WonenBreborg: om uiterlijk in 2030 minimaal energieneutraal te zijn en voor het bouwen van voldoende betaalbare en goede woningen.
- Gemeente Tilburg heeft hierin een voorbeeldrol met het eigen gemeenschappelijke vastgoed. De Stadswinkel en Stadhuis zijn hierin voorbeelden van de eerste stappen.

- De gemeente beheert en beïnvloedt actief het grondwaterpeil in gebieden met een risico voor bodemdaling. Het voorkomen en actief herstellen van bodemdaling wordt opgenomen in beleidsplannen voor klimaatadaptatie.

5.4 Inclusief en toegankelijk wonen

Nederland kent een alsmaar groeiende groep kwetsbare inwoners. Ook in gemeente Tilburg komen er door bijvoorbeeld de vergrijzing, maar ook de bezuinigingen in de ggz steeds meer zorgbehoevenden bij. Deze Tilburgers hebben een andere woonbehoefte. Woningen die rolstoeltoegankelijk, levensloopbestendig of prikkelarm gebouwd worden. Nu komen jongeren met een fysieke beperking moeilijk in aanmerking voor een toegankelijke woning omdat deze veel voor vijftigplussers gebouwd worden. Ook het aantal neurodivergente inwoners stijgt. Zo divers als de mensen zijn, zo divers zijn ook hun woonbehoeftes. Door een inclusief aanbod aan woningen te hebben, voorkomen we dat inwoners vastlopen door hun woning, met alle gevolgen van dien.

- Een passende woning voor iedereen! De gemeente heeft speciale aandacht voor huisvesting voor kwetsbare groepen. De gemeente zet een fonds op om woningen te verbouwen met het oog op toegankelijkheid. Ook heeft Tilburg een voortrekkersrol om zo veel mogelijk woningen toegankelijk te maken voor mensen met een beperking van welke aard dan ook. Nieuwe gebouwen worden standaard voor iedereen toegankelijk. Zij baseert dit op het VN-verdrag Handicap.
- Bij nieuwbouwprojecten worden altijd woningen toegevoegd die rolstoeltoegankelijk zijn. De buitenruimte dient overal rolstoeltoegankelijk te zijn. Woningbouwprojecten waarin mensen met een beperking of neurodivergentie samenwonen met inwoners zonder beperking worden gestimuleerd. High Lane is hier een mooi voorbeeld van.

Tilburg test met het ‘prikkelarm wonen’-project in Tilburg Noord wat er mogelijk is om meer prikkelarme woonomgevingen te realiseren. Ook krijgen deze bewoners ondersteuning bij bijvoorbeeld het plaatsen van geluidswerende isolatie.

- Toegankelijke woningen worden beschikbaar gesteld voor iedereen met een beperking, ongeacht hun leeftijd.

5.5 Dak- en thuislozen

In een rijk land als Nederland is het onacceptabel dat er onvrijwillig dak- en thuisloze inwoners zijn, en al helemaal dat hun aantal blijft groeien.

Daarom realiseert de gemeente per direct voldoende gratis opvangplekken voor dak- en thuisloze burgers, ongeacht uit welke gemeente zij komen en of zij wel of niet zelfredzaam zijn. Hierbij is extra aandacht voor arbeidsmigranten en gezinnen met kinderen.

Privacy, een veilige omgeving en het kunnen meenemen van eventuele huisdieren zijn hierbij prioriteit.

- Slapen is een basisbehoefte. Daarom zorgt Tilburg ervoor dat niemand gedwongen buiten slaapt. Buiten slapen wordt niet beboet.

- Naast de nachtopvang is er een slechtweeropvang, die open is voor iedereen die het nodig heeft. Bovendien spant de gemeente zich in, samen met organisaties voor maatschappelijk werk, om veilige opvangplekken te realiseren voor vrouwen, LHBTQIA+-personen en minderjarigen.
- De Zelfredzaamheids-Matrix wordt niet meer gebruikt om te bepalen of iemand voor opvang in aanmerking komt.
- Huisdieren zijn welkom in de dak- en thuislozenopvang. Als hier geen mogelijkheid toe is, voorziet de gemeente in de opvang van huisdieren van dak- en thuislozen. Eventueel zoekt de gemeente samenwerkingen op zoals dat ook bij Stichting Mendoo is gebeurd voor de opvang van huisdieren van slachtoffers van huiselijk geweld.
- Een woning is de basis om verder te kunnen ontwikkelen. Er komt ondersteuning voor projecten waarbij dak- en thuisloze mensen die dit willen, worden geholpen aan een woning, zoals “Iedereen een (t)huis”, “Springplank013” en de diverse projecten van de Traverse. Hierbij is specifiek aandacht voor beschermd wonen.
- De gemeente ondersteunt initiatieven zoals ‘Kamers met aandacht’ of ‘Onder de pannen’, om zo dreigende dak- en thuisloosheid te voorkomen en vooral jongeren perspectief te bieden.

Meer weten?

- <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2020/19/feiten-en-cijfers-over-de-landbouw>
- <https://www.wkr.nl/documenten/2024/12/11/briefadvies-boeren-in-een-veranderend-klimaat>
- <https://decorrespondent.nl/15762/geen-eigen-huis-wel-mooi-en-betaalbaar-wonen-dat-kan-in-deze-stad/d059d512-e83c-09c7-3b9d-2f96aff018ec>
- <https://onzetaal.nl/uploads/nieuwsbrieven/gentrificatie.html>
- <https://zoop.earth/nl/>
- <https://nos.nl/artikel/2488609-amsterdamse-kamerverhuurders-negeren-verbod-op-groepscontracten>
- <https://www.nmu.nl/ga-voor-goud/>
- <https://telkesveld.nl/>
- <https://www.ecodorpboekel.nl/>
- <https://housingfirstnederland.nl/over/wat-we-doen/>
- <https://www.mensenrechten.nl/themas/rechten-van-mensen-met-een-beperking>
- <https://kamersmetaandacht.nl/>
- <https://www.onderdepannen.nl/>

6

INCLUSIEF, RECHTVAARDIG EN SOLIDAIR

Iedereen doet ertoe

In een rechtvaardige en bloeiende samenleving is iedereen gelijkwaardig. Maar in Nederland is van echte gelijkwaardigheid helaas nog geen sprake, ook niet in Tilburg. Waar je wieg staat, van wie je houdt, hoe je eruitziet, wat je gender is, waarin je (niet) gelooft en of je een beperking hebt is vaak nog bepalend voor je kansen en toekomst.

Gemiddeld worden mensen met een kleinere portemonnee en inwoners van kwetsbare wijken minder oud en hebben ze een slechtere gezondheid. Mensen die om wat voor reden dan ook niet tot de norm behoren worden bewust en onbewust gediscrimineerd, achtergesteld en onderdrukt.

Er is geen plek in onze gemeente voor racisme, discriminatie en uitsluiting. Inwoners kunnen op ruimhartigheid en solidariteit van gemeente Tilburg rekenen, ongeacht de oorzaak waarom zij een steuntje in de rug nodig hebben.

Met andere woorden: iedereen doet ertoe!

6.1 Iedereen is gelijkwaardig

Institutioneel of alledaags racisme en andere vormen van discriminatie en uitsluiting komen helaas nog steeds veel voor: zichtbaar of onzichtbaar, ze zijn verweven in alle structuren van onze samenleving. Zondebokpolitiek neemt toe, met gevolgen als stigmatisering en uitsluiting van groepen inwoners én geweld tegen gemarginaliseerde groepen. Gelijkwaardigheid ontstaat niet vanzelf, zoals ongelijkheid niet vanzelf verdwijnt. In een situatie van onrecht mag de overheid niet afzijdig blijven en moet ze daadkrachtig handelen. Erkenning van en reflectie op het verleden is een belangrijk onderdeel van de bestrijding van hedendaagse discriminatie en hedendaags racisme.

- Tilburg bestrijdt alle vormen van racisme en discriminatie, zoals antisemitisme, moslim-, homo- en transgenderhaat. De gemeente voert de Anti-discriminatie Agenda daadkrachtig uit, in samenwerking met burgers en organisaties.
- De gemeente investeert in het voorkomen van (institutionele) discriminatie op scholen, bij sportverenigingen, in zorginstellingen, in kunst en cultuur, op de werkvloer, in religieuze kringen en binnen de eigen organisatie.
- Bekend maakt beminde. Tilburg maakt werk van meer verbondenheid tussen inwoners en gemeenschappen, zodat tussen de groepen inwoners meer verbinding ontstaat.
- Het maatschappelijke middenveld bezit waardevolle kennis en expertise over antiracisme en dekolonisatie. Gemeente Tilburg omarmt initiatieven zoals Zwart Manifest, het Joods Manifest en het Manifest tegen Islamofobie.
- Discriminatie op de arbeidsmarkt en woon-discriminatie zijn hardnekkig. Deze vormen van uitsluiting pakt de gemeente aan, met uitvoering van de Anti-discriminatie Agenda en inzet van het huurteam, inclusief het inzetten van mystery guests.
- Het gemeentebestuur en het ambtenarenapparaat worden een evenwichtige afspiegeling van de samenleving.

Tilburg onderzoekt op welke wijze de eigen organisatie, inclusief het college van burgemeester en wethouders, inclusiever en diverser kan worden, onder andere door middel van trainingen.

- Gemeente Tilburg volgt het advies van het College voor de Rechten van de Mens. Buitengewoon opsporingsambtenaren (boa's) mogen religieuze uitingen (zoals een hoofddoek of keppeltje) blijven dragen. Hierdoor krijgen meer mensen de kans om de functie van boa te vervullen. Daarnaast zorgt dit ervoor dat meer inwoners zich kunnen herkennen in de lokale overheid en zorgt het ook voor meer diversiteit in het personeel.
- Tilburg zorgt ervoor dat aangifte doen van discriminatie laagdrempeliger wordt, om zo de aangiftbereidheid van slachtoffers te vergroten. Dit doen we onder andere door sensitiviteitstraining over bijvoorbeeld racisme en LHBTQIA+-onderwerpen bij de politie. De samenwerking met Radar wordt voortgezet.
- De politie stuurt meldingen van antisemitisme op dit moment zeven keer vaker door aan het Openbaar Ministerie dan meldingen na discriminatie vanwege herkomst, beperking, leeftijd, religie of gender. Gemeente Tilburg gaat ervoor zorgen dat alle meldingen van discriminatie met dezelfde urgentie worden behandeld en dat er actief beleid wordt gevoerd om patronen van discriminatie te voorkomen.
- Tilburg werkt niet samen met organisaties die de IHRA-definitie hanteren voor het bestrijden van antisemitisme. De IHRA-definitie zet kritiek op de staat en regering van Israël weg als 'antisemitisme'. Zo wordt het begrip antisemitisme gebagatelliseerd.
- Etnisch profileren is discriminatie, vormt een inbreuk op mensenrechten en is verboden. Afkomst, geloof, huidskleur en nationaliteit mogen geen factor zijn bij selectiebeslissingen en risicoprofielen van Tilburg.
- Preventief fouilleren werkt etnisch profileren en stigmatisering in de hand en onze gemeente staat dit niet toe.

- De gemeente doet geen zaken met en verleent geen subsidies aan organisaties en bedrijven die aantoonbaar discrimineren en uitsluiten.
- Het is bekend dat Tilburg aandeel heeft in het koloniale en slavernijverleden. De gemeente maakt hier excuses voor.
- Betwist erfgoed wordt in kaart gebracht. Gemeente Tilburg zoekt op democratische wijze een zelfkritische omgang met dit erfgoed.
- Onze gemeente ondersteunt en faciliteert belangrijke herdenkings- en feestdagen van verschillende inwoners, zoals het Suikerfeest met de Stadsiftar, Jom Kippoer en Keti Koti.
- De gemeente werkt op geen enkele wijze mee en verleent geen subsidie aan vieringen waarbij zwarte pieten, of pieten afgebeeld met racistische kenmerken (aangezette lippen, oorbellen, kroeshaar pruiken) aanwezig zijn. Sinterklaas wordt een leuk feest voor alle kinderen.
- Er wordt op meerdere plekken in de gemeente zichtbaarheid gegeven aan LHBTQIA+'ers. Rondom bepaalde dagen, zoals de internationale dag tegen transfobie en de Coming Out Day, worden bewustwordingscampagnes georganiseerd. De gemeente hijst minstens één keer per jaar de progress pride-vlag.
- Gemeente Tilburg stelt doorlopende subsidies beschikbaar voor lokale organisaties, initiatieven en verenigingen die opkomen voor de belangen van gemarginaliseerde groepen, waaronder LHBTQIA+'ers.
- De kosten die een transpersoon maakt voor het aanpassen van gender in officiële documenten, zoals een paspoort en ID-kaart, en de deskundigenverklaring worden door de gemeente vergoed.
- Conversietherapie, ook bekend als 'homogenezing', wordt op elke mogelijke manier tegengegaan.
- Gemeente Tilburg stimuleert instellingen zoals de bibliotheek en buurthuizen om, net als op het Stadhuis, voor genderneutrale toiletten te zorgen.
- Tilburg kiest in de beleidstukken en de communicatie naar burgers een genderneutrale aanspreekvorm.

- De gemeente wijst scholen op de mogelijkheid ervaringsdeskundigen in te schakelen voor voorlichting over verschillende vormen van racisme, discriminatie en alle andere vormen van uitsluiting en onderdrukking.
- Tilburg werkt actief om de stigmatisering van sekswerkers tegen te gaan. Het beleid wordt mét in plaats van over sekswerkers gemaakt en hun stem wordt leidend.
- De gemeente zorgt dat straatnamen in onze stad in dorpen die recht doen aan de geschiedenis van alle inwoners. Bij nieuwe straatnamen die naar personen verwijzen wordt diversiteit het uitgangspunt. De gemeente faciliteert het maatschappelijk debat over hoe om te gaan met betwiste uitingen in ons straatbeeld.

6.2 Vluchtelingen zijn welkom!

De Partij voor de Dieren maakt zich zorgen over het gebrek aan bestaanszekerheid en toekomstperspectief in grote delen van de wereld. De klimaat- en natuurgedreven crisis zullen dit in de toekomst alleen maar verergeren. Hierdoor zullen meer mensen hun geboorteland verlaten. De gemeente heeft een humaan opvangbeleid voor mensen die een veilig onderkomen zoeken en behandelt hen gelijkwaardig. Hierbij gaat men uit van inclusie, samenleven, wonen en volwaardig meedoen, in plaats van het achterhaalde begrip 'integratie'.

- Gemeente Tilburg wordt een plek waar alle mensen, ongeacht verblijfsstatus of papieren, recht hebben op een menswaardige behandeling, veilige huisvesting, bescherming tegen voorbarige of onrechtmatige uitzettingen en tegen een immigratiebeleid dat mensenrechten schendt.
- Tilburg blijft een eerlijk aandeel nemen in het zorgen voor opvangplekken voor vluchtelingen.
- Onze gemeente voorkomt dat vluchtelingen en inwoners tegenover elkaar komen te staan door voldoende betaalbare woningen voor iedereen te realiseren.
- Tilburg biedt kleinschalige opvang aan vluchtelingen verspreid over de gemeente door afspraken te maken met het COA.

De gemeente licht de bewoners op tijd goed in over de komst van een azc en organiseert een informatieavond.

- Vluchtelingen worden opgevangen op een wijze die hen in staat stelt zich te ontplooiën en mee te doen in de samenleving door middel van taalcursussen, sport, onderwijs, werk en goede zorg.
- Gemeente Tilburg helpt vluchtelingen bij het vinden van huisvesting, een gepaste baan en/of opleiding. Hierbij werkt de gemeente nauw samen met de arbeidscoaches van VluchtelingenWerk.
- De gemeente werkt niet mee aan het uitzetten van kinderen.
- De gemeente zet zich in voor een pilot voor asielzoekers zodat ze vanaf de eerste dag na hun aankomst kunnen werken. Tegelijkertijd waakt de gemeente ervoor dat dit niet gepaard gaat met uitbuiting.
- De gemeente heeft oog voor LHBTQIA+-vluchtelingen in azc's en zorgt ervoor dat zij indien nodig extra ondersteuning of andere huisvesting kunnen krijgen.
- De bed-bad-broodregeling wordt opgezet en wordt uitgebreid met juridische ondersteuning. Veel mensen in deze voorziening zijn onterecht uitgeprocedeerd. Juridische ondersteuning is noodzakelijk om de rechten van deze groep mensen te beschermen.
- Mensen zonder geldige documenten leven op dit moment in onzekerheid en angst en hebben vrijwel geen rechten of bewegingsvrijheid. De gemeente zorgt binnen de afdeling gemeentezaken voor informatie en kennis over staatsloosheid en over deze mensen.
- Toegang tot zorg is een basisrecht, ook voor mensen zonder geldige documenten. Tilburg zorgt ervoor dat zorgverleners zoals huisartsen en ziekenhuizen op de hoogte zijn van de CAK-regeling, maar ook dat deze groep mensen op de hoogte is van hun recht op zorg.
- Vluchtelingen kunnen gebruik maken van de Meedoenregeling waarmee ze toegang hebben tot voorzieningen en zo volwaardig mee kunnen doen.

- De gemeente spant zich samen met de veiligheidsregio in om meer opvangplekken voor ontheemden uit Oekraïne te realiseren. Ook maakt de gemeente een plan voor het toekomstperspectief van deze ontheemden.

6.3 Volwaardig meedoen voor iedereen

In een inclusieve samenleving moeten alle inwoners kunnen meedoen, ongeacht hun achtergrond, beperking, chronische ziekte, neurodivergentie, financiële situatie of leeftijd. De kern van het sociale beleid hoort te zijn: 'Beslis niet over ons, maar met ons.'

- Het marginaliseren en stigmatiseren van mensen met een beperking op grond van hun lichamelijke en/of verstandelijke gesteldheid, ook wel validisme genoemd, wordt net als andere vormen van discriminatie serieus genomen en bestreden.
- Tilburg bevordert de gelijke rechten van mensen met een beperking en zorgt ervoor dat het in 2016 aangenomen VN-verdrag Handicap strikt wordt nageleefd. Ervaringsdeskundigen worden betrokken bij de ontwikkeling en uitvoering van (nieuw) beleid.
- De gemeente blijft actief samenwerken met Toegankelijk Tilburg over zaken die mensen met een handicap raken.
- De gemeente toetst haar Handboek Openbare Ruimte (IBOR) op toegankelijkheid en past het waar nodig aan. Bij aanpassingen aan straten en pleinen wordt de toegankelijkheid geborgd.
- Elk nieuw gebouw in de openbare ruimte moet volgens de criteria van het VN-verdrag Handicap toegankelijk zijn.
- Toegang tot bestaande overheidsgebouwen en publieke voorzieningen zoals onderwijs, openbare instellingen, buurt- en dorpshuizen, sportaccommodaties, toiletten en openbaar vervoer wordt vanzelfsprekend voor iedereen. Zaken als ondertiteling van de raaduitzending, gebarentolken bij belangrijke gemeentelijke evenementen en rolstoelvriendelijke stoepen worden de norm.
- Openbare en publieke ruimtes worden optimaal toegankelijk voor mensen met een lichamelijke, visuele of auditieve beperking, net als voor neurodivergente mensen (met ADHD, autisme) die snel overprikkeld raken, én voor analfabeten en laaggeletterden.
- Totdat er diervriendelijke alternatieven beschikbaar zijn voor specialistische honden, ondersteunt Tilburg inwoners die een hulphond nodig hebben om te participeren via de Wmo. Ook de psychosociale hulphonden worden vergoed.
- Iedereen moet zelfstandig kunnen reizen. Bij het regelen van individuele reisvoorzieningen (zoals een scootmobiel, loopfiets, enzovoort), of algemene reisvoorzieningen (zoals de regiotaxi) houdt gemeente Tilburg het VN-verdrag Handicap aan.
- De gemeente communiceert in begrijpelijke taal, op B1-niveau en wanneer nodig A2-niveau, dat voor nog meer mensen begrijpelijk is. Wanneer noodzakelijk communiceert de gemeente ook in niet-Nederlandse talen.
- Tilburg maakt werk van digitale toegankelijkheid. De website van de gemeente en aan de gemeente verbonden websites worden overzichtelijker, toegankelijker en gebruiksvriendelijker.
- Op verschillende plekken, zoals de treinstations en stadswinkels, worden leenrollators en/of leenrolstoelen aangeboden.
- De kosten voor de aanvraag en keuring voor de gehandicaptenparkeerkaart worden betaalbaar voor iedereen.
- Alle inwoners moeten op een goed toegankelijke plek in de buurt zelfstandig hun stem kunnen uitbrengen bij verkiezingen.
- Gemeente Tilburg investeert in signaleringsnetwerken per buurt of dorp om eenzaamheid, verwaarlozing, mishandeling en uitbuiting op te sporen.
- De gemeente is ruimhartig in het toekennen van hulpmiddelen, ook als het om een tijdelijke situatie gaat. Het gebruik en de toewijzing van parkeerplaatsen voor mensen met een beperking zijn gratis.

Meer weten?

- <https://rightsforum.org/de-ihra-definitie-van-antisemitisme-is-geen-definitie-maar-een-politiek-wapen/>
- <https://www.mensenrechten.nl/actueel/nieuws/2022/04/06/hoofddoekverbod-voor-boas-is-stigmatiserend-en-niet-effectief>
- <https://zwartmanifest.nl/>
- <https://joodsmanifest.nl/>
- <https://collectieftegenislamofobie.nl/wp-content/uploads/2024/12/Manifest-tegen-Islamofobie-def.pdf>
- <https://controlealtdelete.nl/dossier-etnisch-profileren>
- <https://vng.nl/nieuws/vn-nederland-moet-meer-werk-maken-van-vn-verdrag-handicap>
- <https://www.socialevraagstukken.nl/tegen-de-integratie/>
- <https://www.groene.nl/podcasts/de-groene-amsterdammer-podcast/afleveringen/weg-met-de-integratie>
- <https://www.trouw.nl/opinie/opinie-de-houdbaarheid-van-het-begrip-integratie-is-verstreken~b9dc3e3d/>
- <https://controlealtdelete.nl/articles/meer-kans-op-vervolging-na-melding-over-antisemitisme#gsc.tab=0>
- <https://www.globalrefuge.org/news/sanctuary-cities-explained/>
- <https://hdsunflower.com/>

7

SCHOON ONDERWEG

Mobiliteit en bereikbaarheid

Onze gemeente kan zoveel schoner, mooier en gezonder worden als we ons anders gaan verplaatsen. Gemeente Tilburg werkt dan ook toe naar een rechtvaardige straat: de ruimte is eerlijk verdeeld en ontmoeting, veiligheid en leefkwaliteit voor mens en dier staan voorop – niet de auto. Stilstaande en rijdende auto's nemen veel plek in en zorgen voor uitstoot. Daarom is de auto niet langer de baas en stellen we voetgangers, fietsers en openbaar vervoer centraal. Waar nu nog auto's rijden, kunnen mensen fietsen en wandelen.

Waar nu nog auto's geparkeerd staan, kan groen groeien en bloeien en kunnen kinderen spelen.

Zo zorgen we voor een rechtvaardige straat met een groene omgeving en gezonde lucht: basisvoorwaarden voor het welzijn van iedereen.

7.1 Ruim baan voor voetgangers en fietsers

Vervuילend verkeer wordt ontmoedigd, schoon verkeer wordt gestimuleerd. Door ruim baan te geven aan voetgangers en fietsers kunnen we de hoeveelheid gemotoriseerd verkeer sterk terugdringen. Hiermee dragen we fors bij aan de klimaatdoelen, krijgen we een gezonder en aantrekkelijker Tilburg, winnen we ruimte terug voor groen in onze straten en wordt het voor kinderen en dieren buiten veiliger.

- De gemeente investeert fors in een uitgebreid netwerk van veilige en groene wandel- en fietspaden. Vrijliggende fietspaden bij drukke wegen hebben de voorkeur, maar niet ten koste van bomen en ander groen. Fietsers en voetgangers hebben altijd voorrang op gemotoriseerd verkeer bij rotondes binnen de bebouwde kom.
- Er komen veel meer woonerven, leefstraten en fietsstraten waar voetgangers en fietsers voorrang hebben op gemotoriseerd verkeer. Gemotoriseerde voertuigen zijn te gast en rijden stapvoets.

Zo wordt spelen op straat en samenkomen met burens veiliger en aangenamer.

- In een leefstraat richten inwoners hun straat op een creatieve en leefbare manier in zodat er meer ruimte is voor spelen en ontmoeten. De gemeente helpt inwoners om leefstraten in te richten.
- Gemeente Tilburg kiest daar waar mogelijk voor een autovrije binnenstad en dorpskern. Bewoners kunnen parkeren in parkeervoorzieningen langs de rand. Bezoekers van de binnenstad worden aangemoedigd om met de fiets of het openbaar vervoer te komen. Als ze met de auto komen, worden ze aangemoedigd gebruik te maken van transferia aan de rand van de stad.
- De gemeente moedigt bedrijven en organisaties aan om gebruik te maken van fietskoeriers en doet dat zelf ook.
- Scooters, brom- en snorfietsen en speed pedelecs zijn niet langer welkom op fietspaden binnen de bebouwde kom maar rijden op de weg.
- Er komen meer doorfietsroutes om zo het fietsen te stimuleren als aantrekkelijk alternatief voor de auto. Nieuwe snelfietspaden gaan niet ten koste van groen en veiligheid van mens en dier.

- Alternatieve schone vormen van vervoer zoals speed pedelecs/e-bikes vormen een duurzaam alternatief voor middellang woon-werkverkeer. E-bikes zijn welkom op de fietspaden, met als maximumsnelheid 25 km/u binnen de bebouwde kom.
- In principe geldt er voor gemotoriseerd verkeer binnen de bebouwde kom een maximumsnelheid van 30 km/u. De inrichting van de weg wordt waar mogelijk aangepast, wat weer ruimte biedt aan vergroening.
- In straten zonder vrijliggende fietspaden wordt de maximumsnelheid beperkt tot 30 km/u. Straten zonder trottoirs worden omgevormd tot (woon)erven, met een maximumsnelheid van 15 km/u, net als in de buurt van scholen en kinderopvang.
- Verkeerslichten worden zo afgesteld dat voetgangers, fietsers en het openbaar vervoer vaker groen licht krijgen dan auto's. Verkeerslichten worden voorzien van een timer en een regensensor.
- Verkeersveiligheid is een groot goed. Onze gemeente houdt goed bij welke plekken in de gemeente onveilig zijn voor mens en dier en grijpt op deze plekken in om slachtoffers te voorkomen.
- De gemeente stimuleert verkeersexamens bij basisschoolleerlingen en het volgen van fietslessen door inwoners die het fietsen niet zo machtig zijn.
- Op sommige plekken, zoals het Pieter Vreedeplein en de Parkring wordt het zo druk dat zelfs fietsers en voetgangers niet meer op een veilige manier de ruimte kunnen delen. In die gevallen krijgt de voetganger voorrang.
- Tilburg zorgt voor voldoende gratis fietsstallingen op drukbezochte plekken zoals kernwinkelgebieden en trein- en (toekomstige) bushaltes. Grote stallingen hebben 24 uren bewaking, bijvoorbeeld via participatiebanen en basisbanen, en voldoende stallingsmogelijkheden voor buitenmodellen zoals aangepaste fietsen (voor mensen met een beperking), handbikes en bakfietsen.

- De straat wordt optimaal toegankelijk voor mensen met een lichamelijke of visuele beperking, met betere geleidelijnen, verlaagde stoepen, herkenbare looproutes en veilige, rolstoeltoegankelijke paden. De gemeente handhaaft actief op vrij toegankelijke stoepen en geleidelijnen. Bij wegwerkzaamheden zorgt de gemeente voor een veilige alternatieve route.
- Liftten en roltrappen in de openbare ruimte en op stations worden bij storingen met spoed gerepareerd.

7.2 Goed en duurzaam openbaar vervoer

Nog steeds wordt er veel meer geïnvesteerd in asfalt voor de auto dan in openbaar vervoer. Als we voorrang geven aan het openbaar vervoer wordt Nederland een stuk schoner, veiliger, duurzamer én bestrijden we vervoersarmoede. Laten we in gemeente Tilburg beginnen!

- Tilburg geeft bij de indeling van de weg prioriteit aan het openbaar vervoer. Zonder daarvoor groenstructuren en bomen te verwijderen komen er, waar dat nodig is, busbanen. Dit maakt letterlijk de weg vrij voor hoogwaardig, snel openbaar vervoer.
- Deelfietsen zijn een passende, milieuvriendelijke aansluiting op het ov-netwerk. De gemeente stimuleert en faciliteert deelfietsssystemen, zoals de ov-fiets en deelbakfietsen.
- De gemeente vergroot de parkeer- en reismogelijkheden die aansluiten op het ov. Ook bij grotere ov-haltes komt er voldoende fietsparkeergelegenheid. Voor reizigers die verdergaan met het openbaar vervoer of de fiets komen er goede P+R-faciliteiten.
- In bestaande parkeerfaciliteiten aan de rand van het woongebied komen transferia, met hoogfrequente ov-verbindingen. Elk transferium is schoon, veilig en biedt onder meer laadfuncties voor elektrische auto's, deelfietsen en fietsreparatiemogelijkheden.

- Het openbaar vervoer is en blijft veilig, betrouwbaar, frequent, betaalbaar en toegankelijk, ook voor mensen met een beperking. Bushaltes zijn aangepast aan wie slecht ter been is.
- Reizigers voelen zich veilig in het openbaar vervoer en op stations, ook 's avonds. Stations zijn goed verlicht, overzichtelijk en voorzien van sociale controle, bijvoorbeeld door winkel- of horecapersoneel, en van speciale wachtplekken.
- Het openbaar vervoer is ten minste gratis voor mensen met een laag inkomen.
- In alle woonwijken en dorpskernen is regelmatig openbaar vervoer beschikbaar, ook in de avond en in het weekend. Udenhout, Biezenmortel en Berkel-Enschot worden bereikt met vaste buslijnen die met name op spitsmomenten frequent en betrouwbaar beschikbaar zijn.
- Gemeente Tilburg gaat samen met de provincie lobbyen voor een extra treinstation bij Udenhout of Berkel-Enschot.
- Bij een nieuwe ov-aanbesteding wordt gekozen voor uitstootvrij busvervoer. Dit geldt ook voor buurtbus, leerlingenvervoer en andere vormen van publiek vervoer.
- De gemeente roept de provincie op om het nachtnetwerk van de bus uit te breiden.
- Het taxiverkeer wordt schoon. Taxistandplaatsen krijgen laadpalen en in de lokale taxiverordening wordt 100% emissievrij een vereiste. Zolang er nog taxi's op fossiele brandstoffen zijn, mogen zij niet stationair draaien.
- In Tilburg blijft de kwaliteit van de regiotaxi en leerlingenvervoer gewaarborgd. Bij het verzorgen van deze voorzieningen is er oog voor maatwerk en komen er strenge streefnormen voor stiptheid.

7.3 Minder auto's, meer ruimte

De hoeveelheid blik op wielen in de gemeente kan en moet omlaag. Gemeente Tilburg kiest ervoor om de openbare ruimte terug te winnen op de auto. Door vol in te zetten op meer manieren van vervoer dan alleen de auto wordt onze ruimte groener, gezonder en zetten we ook noodzakelijke stappen in het tegengaan van (vervoers)armoede.

- Verkeerswegen voor gemotoriseerd verkeer, zoals de Ringbaan West en de Parkring, worden door de gemeente niet uitgebreid of verbreed. Als maatregelen voor een betere doorstroming nodig zijn, gaan deze niet gepaard met extra asfalt en beton en worden er geen bomen gekapt.
- Doorgaande wegen in de gemeente worden versmald om zo de snelheid van het verkeer te verlagen en meer groen aan te leggen. Versmalling en andere maatregelen zijn niet ten nadele van fiets- en voetgangersverkeer.
- Er komt betaald parkeren in de hele gemeente en de tweede en opvolgende parkeervergunningen worden veel duurder.
- Er komen geen nieuwe autoparkeerplekken bij op straat. Wel wordt er geïnvesteerd in transferia aan de rand van de stad of dorpen. Voor nieuwbouw wordt een zo laag mogelijke parkeernorm gehanteerd. Bij hoogbouw is de parkeergelegenheid altijd inpandig. De gemeente heft op gewenste plekken parkeerplaatsen op en vormt ze om tot bredere voetpaden, kinderspeelplekken, bloemrijke berm, kleine parken of fietsparkeerplekken.
- Inwoners kunnen tegen een lager tarief hun auto stallen in de parkeergarage in de buurt of hun auto goedkoop parkeren in een transferium, waarbij ze gebruik kunnen maken van gratis fietsparken en goedkope ov-verbindingen.
- Er komen meer carpoolplekken en liftershaltes die veilig en toegankelijk zijn.

7.4 Schoon vervoer, gezonde lucht

Schone lucht staat onder druk door onder meer fijnstof en stikstof van wagens op fossiele brandstof en de industrie. Maar ook ammoniak vanuit de intensieve vee-industrie maakt de lucht vies.

Gemeente Tilburg kiest voor schoon vervoer om zo schone lucht te bevorderen.

- De gemeente voert gedifferentieerde tarieven voor parkeren en parkeervergunningen in op basis van de uitstoot van het voertuig, waarbij een hoger tarief wordt gehanteerd voor vervuilende auto's. Ook zware, grote voertuigen zoals SUV's en pick-ups worden ontmoedigd bijvoorbeeld door middel van hogere tarieven.
 - Parkeerterreinen worden voorzien van laadmogelijkheden via carports met zonnepanelen. Alle parkeerplaatsen op straatniveau worden voorzien van een waterdoorlaatbare ondergrond zoals grasbetontegels.
 - Vervuilend verkeer wordt geweerd door uitbreiding van de milieuzone naar de gehele bebouwde kom. Er blijft een zero-emissiezone van toepassing op commercieel verkeer in het centrum.
 - Vrachtverkeer wordt geweerd uit het centrum en woonkernen. Aan de rand van de gemeente komen distributie- en overslagpunten, waarna verder vervoer van goederen fossielvrij plaatsvindt. Naast de vuilniswagens met een verbrandingsmotor worden vervangen door elektrische wagens.
 - De gemeente hanteert minimale afstanden tussen drukke verkeerswegen en gevoelige bestemmingen, zoals scholen, kinderdagverblijven en verzorgingscentra.
 - De gemeente zorgt voor voldoende oplaadpunten met groene stroom voor elektrische voer- en vaartuigen. Deze worden waar mogelijk in het bestaande straatbeeld geïntegreerd, bijvoorbeeld in de grond of in lantaarnpalen.
 - De laadpalen in de openbare ruimte leveren groene stroom uit hernieuwbare bronnen. De tarieven zijn transparant.
 - De gemeente moedigt bewoners aan om (buurt) initiatieven te starten voor het samen delen van elektrische auto's en (elektrische) (bak)fietsen.
- Zo nodig zoekt de gemeente naar een commerciële aanbieder.
- Tilburg richt verspreid in de gemeente mobiliteitshubs in. Op centrale pleinen in de buurten worden elektrische deelauto's en/of deel(bak)fietsen aangeboden (voordelig met de Meedoenregeling) aan bewoners van de buurt. Hiermee bestrijdt de gemeente vervoersarmoede en biedt ze mensen een alternatief voor de eigen auto.
 - Gemeente Tilburg draagt er zorg voor dat de binnenstad toegankelijk blijft voor de regiotaxi, Wmo-vervoer en individueel vervoer voor mensen met een beperking.
 - Voor medewerkers, raad en college wordt vervoer per fiets of ov door de eigen gemeente de standaard. Dienstreizen tot in elk geval twaalf uur worden afgelegd per trein of elektrische auto. Als het college al dienstauto's heeft, zijn ze fossielvrij.
 - De gemeente hanteert een uitsterfbeleid voor de fossiele brandstof van tankstations. Tankstations worden omgebouwd zodat hier alleen nog fossielvrije energie aangeboden wordt.
 - Tilburg trekt samen met de provincie op om internationale treinverbindingen, in eigen stations of in de regio, te verbeteren en lobbyt actief bij het Rijk en spoorbedrijven.
 - De gemeente Tilburg blijft in gesprek met Gilze en Rijen rondom Vliegbasis Gilze-Rijen. Het vliegveld wordt niet uitgebreid. Tilburg blijft zich uitspreken voor krimp en tegen overlast van vliegverkeer binnen de gemeentegrenzen.
 - De gemeente sorteert voor op elektrisch vervoer over water en maakt dit via ruimtelijke ordening mogelijk door technische voorzieningen te creëren. Eigen boten worden zo snel mogelijk emissievrij. Vaartuigen zonder verbrandingsmotor krijgen voorrang bij ligplaatsvergunningen en korting op lig- en vaartarieven.
 - Uiterlijk 2030 mogen alleen elektrische boten, roeiboten en zeilboten zonder fossiele motor gebruikmaken van de gemeentelijke wateren en aanmeren in de haven van Tilburg. Ook plezier- en rondvaartboten worden fossielvrij.

Meer weten?

- <https://decorrespondent.nl/16023/wil-je-dat-kinderen-van-hun-scherm-afkomen-zorg-dat-ze-iets-beters-te-doen-hebben/965e314e-bb39-0b03-0e33-dc969b3ac34a>
- <https://schoneluchtakkoord.nl/thema/kennisagenda/inhoud/who-advies-schone-lucht-akkoord/>
- <https://www.longfonds.nl/nieuws/het-belang-van-zero-emissiezones-in-de-stad>
- <https://www.eur.nl/en/esl/media/2022-05-groene-parkeerbelastingen-binnen-en-buitenland>
- <https://www.schuttevaer.nl/nieuws/actueel/2021/09/06/de-alphenaar-vaart-eerste-elektrische-schip-met-verwisselbare-accus/>
- <https://maatschapwij.nu/duurzaam/duurzaam-vliegen/>

8

GEZOND EN VEILIG IN TILBURG

Gezondheid, zorg en veiligheid

Iedereen wil een gezond en vitaal leven. Het is daarom cruciaal dat we veel meer doen om ziek zijn te voorkomen en ons welzijn te vergroten. Als mensen gezonder leven door meer buiten te zijn, voldoende te bewegen en goed te eten, zijn ze minder vaak ziek en belanden ze minder snel in een zorgtraject.

De Partij voor de Dieren zet voluit in op preventie en het tegengaan van stigmatisering. Niet alleen bij gezondheid, maar ook bij veiligheid. Want ook bij criminaliteit is voorkomen beter dan genezen.

8.1 Gezond begint bij schoon

Een schone leefomgeving is belangrijk voor ieders gezondheid. Daarom is het belangrijk dat we de kwaliteit van onze omgeving goed bewaken. Luchtverontreiniging en geluidsoverlast zorgen voor veel negatieve effecten zoals stress en hebben een slecht effect op de gezondheid. Daarom moeten we hierop ingrijpen.

- Iedereen heeft recht op schone lucht. De Partij voor de Dieren wil dat onze gemeente een plan opstelt om ervoor te zorgen dat de gemeente ruim voldoet aan de luchtkwaliteitsnormen van de Wereldgezondheidsorganisatie.
- De gemeente bevordert schone lucht door op meer plekken gemotoriseerd verkeer te weren. De gemeente breidt de huidige milieuzone uit tot buiten de ringbanen. Ook gaat de gemeente de mogelijkheid onderzoeken om in onze dorpen ook een milieuzone te hanteren.
- Tilburg legt houtstook volledig aan banden, zowel binnen als buiten. Houtstook zorgt immers voor enorm veel fijnstof en veroorzaakt gezondheidsproblemen voor veel inwoners. Daarnaast zorgt de gemeente voor een meldpunt waar stookoverlast gemeld kan worden en informeert inwoners over de nadelen van houtstook.
- Het verbranden van biomassa vervuult de lucht en is geen duurzame energiebron. Bestaande biomassacentrales worden uitgefaseerd en er komen geen nieuwe biomassacentrales. De gemeente maakt geen gebruik van energie afkomstig uit biomassa en neemt daarin ook afscheid van de Amercentrale in haar huidige vorm.
- Bomen en groen maken de lucht schoner. Mensen en dieren worden daarnaast gelukkiger van een groene omgeving. De gemeente is daarom ambitieus in het planten van extra groen en bomen en beschermt bestaande bomen.
- Om stankoverlast en gezondheidsrisico's voor omwonenden weg te nemen worden bestaande veehouderijen afgebouwd en nieuwe veehouderijen niet toegestaan. Er komen geen nieuwe mestvergisters en bestaande mestvergisters worden uit gebruik genomen. De gemeente blijft zich actief verzetten tegen de ingebruikname van de mestvergister in Tilburg Noord.
- De gemeente pakt bronnen van geluidsoverlast in de woonomgeving aan. Hierbij worden de WHO-richtlijnen voor geluid van weg-, vlieg- en railverkeer en windturbines aangehouden. Geluidsoverlast kan immers stress veroorzaken en de gezondheid verslechteren.
- Gemeente Tilburg werkt uitbreiding van vliegverkeer tegen en verzet zich tegen toenemend vliegverkeer boven de gemeente.

Onze gemeente blijft in gesprek met gemeente Gilze en Rijen met betrekking tot de vliegbasis. Gilze-Rijen en gaat in verzet tegen uitbreiding ervan.

- De gemeente is samen met Brabant Water, Waterschappen Brabantse Delta en De Dommel, Provincie Noord-Brabant en het Rijk verantwoordelijk voor voldoende schoon en gifvrij drinkwater, zonder stoffen als PFAS. Er komt een uitvoeringsplan Schoon Water om de normen van de Kaderrichtlijn Water te halen.
- Mensen, dieren en het milieu kunnen negatieve gevolgen ervaren door het hergebruiken van restproducten van de industrie in fietspaden, cement en speelpleintjes. Tilburg werkt daarom niet meer met mogelijk schadelijke restproducten van bedrijven zoals beaumix en staalslak. Waar mogelijk worden deze restproducten verwijderd en vervangen door een niet-giftig of -schadelijk materiaal.
- De gemeente pakt bodemverontreiniging, zoals door lood en PFAS, actief aan. Inwoners krijgen duidelijke voorlichting over gebruiksadviezen voor tuinen, moestuinen en plekken waar kinderen op de grond spelen, zodat ze op een veilige en gezonde manier met de bodem kunnen omgaan.
- De dreiging van een nieuwe pandemie als COVID-19 is niet verdwenen: door aanwezigheid van de veehouderij vormen de vogelgriep en andere zoönosen een reëel gevaar voor de volksgezondheid. Tilburg brengt in kaart welke mogelijke bronnen er binnen de gemeente zijn waar ziekteverwekkers van dier naar mens kunnen overspringen. Daarbij is speciale aandacht voor veehouderijen, markten en handelaren met (exotische) dieren. De gemeente maakt een noodplan voor als een zoönose uitbreekt.
- Gemeente Tilburg heeft bedrijven die vervuiling en gezondheidsschade veroorzaken goed in beeld en handhaaft strikt op overlast en overtredingen. Er komt meer capaciteit bij toezichthouders zodat zij intensiever kunnen controleren, ook om milieuvervuiling te voorkomen. Er komt een lokaal meldpunt waar misstanden op het gebied van natuur en milieu ook anoniem gemeld kunnen worden.

8.2 Geestelijk gezond en wel

Gezondheid gaat niet alleen over lichamelijke, maar ook over mentale gezondheid. Veel mensen voelen de druk om steeds meer 'aan' te staan en ervaren onrust en eenzaamheid. Met elkaar kunnen we stappen zetten om gezonder te worden. Dit begint met een schone omgeving met veel groen en natuur. Natuur zorgt immers voor minder stress en minder negatieve emoties. Daarnaast zorgen we voor elkaar. Dit doen we door een sociale, schone, veilige en ontspannen samenleving te creëren waarin iedereen zichzelf mag zijn en de benodigde zorg krijgt.

- Initiatieven die gericht zijn op preventieve gezondheidszorg en welzijn, zoals het voorkomen van eenzaamheid en geestelijke problemen, krijgen steun van de gemeente.
- De gemeente stimuleert de inzet van ervaringsdeskundigen bij de ondersteuning van kwetsbare mensen.
- De gemeente blijft investeren in jongerencentra, buurthuizen, wijkcentra en ontmoetingsplekken, met speciale aandacht voor jongeren, ouderen en mensen met een beperking, zoals R-Newt en V39. Als burgers een eigen buurthuis op willen starten zoals De Boomtak, dan helpt de gemeente hen hierbij.
- Er komt een brede aanpak om de psychische gezondheid te verbeteren, waarbij naast zorgprofessionals ook onderwijs en werkgevers- en werknemersorganisaties betrokken worden. Tilburg neemt haar verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de Wet integrale suïcidepreventie en maakt een integrale aanpak.
- Veel (jonge) mensen kampen met psychologische problemen, als gevolg van klimaatcrisis, woningcrisis en toenemende prestatiedruk. We zorgen ervoor dat er voldoende toegankelijke psychische hulp beschikbaar is door de inzet van sociale teams en juiste samenwerkingsverbanden. De gemeente pleit in VNG-verband voor een hoger budget voor de jeugd-ggz.

- Sociale cohesie tussen bewoners en verbinding in de buurt zijn erg belangrijk voor gezondheid en veiligheid. Bewoners werken dan ook in co-creatie met de gemeente mee aan de (her)inrichting van hun buurt.

8.3 Bewegen is gezond

Sporten en bewegen nemen in onze gemeente een belangrijke plaats in. Sporten bevordert onze fysieke en geestelijke gezondheid. Sport heeft ook een maatschappelijke functie en sportverenigingen spelen daarbij een belangrijke rol.

- De gemeente richt de openbare ruimte optimaal in om veilig te kunnen sporten en bewegen, en maakt sportdeelname voor iedereen toegankelijk, ook in verenigingsverband. In al onze wijken en dorpen wordt ruimte gemaakt voor sportvoorzieningen voor jong en oud, zoals beweegtuinten, fitnessplekken, openbare voetbal- en basketbalveldjes en skateparken.
- Wandelen, fietsen, buiten spelen en sporten worden gestimuleerd en krijgen volop de ruimte, maar gaan niet ten koste van de natuur of het groen. De openbare ruimte wordt beweegvriendelijk ingericht en er komen meer natuurlijke en groene speelplaatsen. De natuurspeelplaatsen in Stokhasselt en het Wandelbos krijgen een upgrade.
- Schoolpleinen en speelgelegenheden worden vergroend en zijn buiten schooluren beschikbaar voor de buurt.
- Sportvoorzieningen zijn zo veel mogelijk zeven dagen per week beschikbaar. Dit geldt in ieder geval voor gemeentelijke voorzieningen zoals bijvoorbeeld een sporthal.
- De gemeente stimuleert deelname aan sport in het bijzonder onder doelgroepen die hieraan weinig deelnemen, onder wie (kinderen van) mensen met een laag inkomen. Er is ook een geschikt sportaanbod voor ouderen, mensen met een laag inkomen en mensen met een chronische ziekte of beperking. Tilburg kijkt dan ook naar de mogelijkheden voor een uitbreiding van de Try-Out projecten voor deze doelgroepen.

- Sport moet voor iedereen toegankelijk en veilig zijn, met extra aandacht voor kwetsbare groepen. De gemeente sluit een convenant met alle sportverenigingen en -aanbieders om inclusie en sociale veiligheid te waarborgen.
- Nieuwe sportvelden gaan niet ten koste van bestaand groen en worden bij voorkeur zo groen en natuurinclusief mogelijk aangelegd en er wordt geen gif gebruikt bij het onderhoud. Vanwege schaarse ruimte zijn nieuwe velden voor meerdere sporten te gebruiken.
- Er worden geen nieuwe kunstgrasvelden aangelegd. Als bestaande kunstgrasvelden aan vervanging toe zijn, worden ze vervangen door echt gras. Op alle kunstgrasvelden waar gebruik wordt gemaakt van rubbergranulaat, wordt het rubbergranulaat opgeruimd en vervangen door een niet-giftig en niet-schadelijk materiaal. Kunstgrasvelden gaan water vasthouden zodat ze niet meer besproeid hoeven te worden.
- De ambities van de gemeente Tilburg om een ijssporthoofdstad van Nederland te worden, passen niet bij de huidige staat van het klimaat. De investeringen in de Ireen Wüst Ijsbaan en het IJssportcentrum zijn in het belang van breedtesport voor de Tilburgers, niet voor prestigetopsportevenementen.
- Sportkantines worden gestimuleerd om gezond, plantaardig eten en drinken aan te bieden.

8.4 Gezond en duurzaam voedsel

Constant worden we verleid ongezond te eten. Dat moet anders. De Partij voor de Dieren wil dat gezond, biologisch, duurzaam, lokaal en plantaardig eten makkelijker en goedkoper wordt.

- De gemeente maakt een integraal voedselbeleid, waarin het recht op gezond, biologisch en plantaardig voedsel en de positie van duurzame, biologische en diervriendelijke boeren centraal staan. Daarmee geeft de gemeente gehoor aan het manifest van 013Food.
- Er komt een campagne richting inwoners om hen aan te moedigen gezond, biologisch, duurzaam en plantaardig te eten. Hierin is ook aandacht voor de eiwittransitie.

- In de eigen organisatie voert de gemeente het succesvolle concept ‘Carnivoor? Geef het door!’ in. Plantaardig voedsel wordt hiermee de norm, ook in de gemeentelijke bedrijfskantines. De gemeente gaat weer meedoen aan de jaarlijkse “Week zonder vlees en zuivel”.
- Plantaardig eten wordt gestimuleerd bij de organisaties waar de gemeente aan deelneemt of die de gemeente (financieel) ondersteunt. Tilburg stimuleert ook horeca tot een meer plantaardig menu.
- Onze gemeente ondersteunt dat kinderen van jongs af aan gezonde en duurzame voeding krijgen. Denk hierbij aan het faciliteren van plekken voor borstvoeding in openbare gebouwen en het geven van biologisch fruit en een gezonde, duurzame lunch op kinderdagverblijven en scholen.
- Via de samenwerkingsverbanden met het Elisabeth Twee Steden Ziekenhuis (ETZ) en andere zorginstellingen stimuleert de gemeente het serveren van gezonde, plantaardige en biologische voeding. Plantaardige voeding wordt een volwaardig onderdeel van het menu. Patiënten en bewoners kunnen altijd vers, biologisch fruit krijgen.
- Tilburg zoekt naar middelen om nieuwe vestigingen van fastfoodketens te kunnen weren en treedt daarover in overleg met het Rijk.
- Daarnaast willen we de (andere) keuzemogelijkheden voor de bezoekers van onze centra vergroten.
- Gemeente Tilburg weert snoep(automaten) en reclame voor ongezond voedsel uit openbare voorzieningen, alsook uit de eigen gebouwen.
- Het armoedebestrijdend moet gezondere voedselkeuzes makkelijker maken. Zo investeert de gemeente in moestuinen om verse groenten en fruit aan de voedselbanken te kunnen leveren. De gemeente activeert en motiveert bewoners en bedrijven om voedselverspilling te verminderen
- Tilburg zorgt ervoor dat voedsel wat vanuit de eigen organisatie over blijft, zoals het buffet op de raadsmaandag, niet verspild wordt en trekt daarin op met de Traverse, Quiet Tilburg of andere initiatieven.

8.5 Zorg op maat

De behoefte aan zorg en hulp neemt toe. Dit komt onder andere door een ongezonde leef- en voedselomgeving, hoge prestatie-eisen, de toename van het aantal chronisch zieken en door de vergrijzing, in combinatie met personeelstekorten. In de zorg zijn problemen ontstaan toen de Rijksoverheid verantwoordelijkheden afschoof op gemeenten zonder daar voldoende budget voor te geven.

- Iedereen die zorg en hulp behoeft, heeft daar recht op, zonder lange wachtlijsten en met oog voor de menselijke maat. Gemeente Tilburg levert de best mogelijke zorg die ze kan en vraagt bij de Rijksoverheid om meer geld voor de zorg.
- De zorg vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en de zorg voor mensen met een beperking (vanuit de Wet langdurige zorg) worden bij voorkeur kleinschalig aangeboden.
- In Tilburg blijft het persoonsgebonden budget (pgb) een volwaardig alternatief voor zorg in natura zodat mensen met een beperking hier daadwerkelijk keuzevrijheid in hebben en er maatwerk kan worden geleverd. Voor mensen met een beperking die zorg nodig hebben maar zelfstandig wonen wordt het makkelijker om een pgb te krijgen om zorgverleners in te huren.
- Huisartsenzorg blijft voor iedereen goed bereikbaar. De gemeente grijpt in wanneer absurde huurprijzen ertoe leiden dat praktijken verdwijnen uit stadscentra en gewilde wijken. De gemeente zorgt voor voldoende huisartsen in nieuwe of groeiende wijken zoals in Stokhasselt en het Kenniskwartier.
- De gemeente zorgt voor kwalitatief goede zorg en hulpverlening, liefst door kleinschalige, buurtgerichte organisaties waar zorgmedewerkers fatsoenlijke werkomstandigheden hebben en zorgbestuurders geen topsalaris verdienen. Zorgverleners en opvanglocaties houden rekening met de achtergrond, identiteit en levensstijl van gebruikers.

- Wachtlijsten en wachttijden dringen we terug. Tot het zover is, zorgen we voor voldoende overbruggingszorg en meer (tijdelijke) opnameplaatsen. De gemeente zorgt ook voor voldoende behandelplekken en reservebedden voor mensen in acute (psychische) nood.
- De gemeente ondersteunt straatzorg zoals de straatdokter en -tandarts, zodat mensen die dak- en thuisloos zijn toegang hebben tot goede en toegankelijke medische zorg.
- De overbelasting van de jeugdzorg pakken we adequaat aan. We beperken de wachtlijsten en lossen knelpunten in de ggz op. Persoonlijke begeleiders komen langs bij gezinnen die het nodig hebben en huisartsenposten krijgen een ondersteuner voor jeugd. Het bevorderen van gelijke kansen voor iedereen is nodig om toename van jeugdzorg te voorkomen.
- Het komt nog te vaak voor dat jongeren die jeugdhulp ontvangen opeens in een gat vallen op het moment dat ze achttien worden. De overgang tussen jeugdzorg en volwassenenzorg moet daarom worden versoepeld door geleidelijke afbouw van de geboden hulp van achttien jaar tot eenentwintig jaar.
- Jongeren met complexe problematiek verdienen goede passende zorg. JeugdzorgPlus wordt afgebouwd, maar op dit moment is er voor sommige jongeren geen goed alternatief beschikbaar. Dit kan leiden tot schrijnende situaties voor de jongeren, hun familie en hun omgeving. De gemeente zet zich volop in om passende zorg en onderwijs te creëren voor deze jongeren, samen met hen en hun ouders/verzorgers.
- Ouders en kinderen krijgen indien nodig goede ondersteuning bij scheiding, ziekte en andere ingrijpende gebeurtenissen.
- Identiteitsgebonden zorgcentra worden ondersteund. Denk hierbij aan ouderenzorginstellingen die rekening houden met LHBTQIA+-personen en mensen met verschillende culturele achtergronden. De cultuursensitieve zorg die De Wever via de Zandstaete biedt, wordt uitgebreid naar andere locaties.
- Mantelzorgers worden (financieel) ondersteund. Er komt extra aandacht voor het tegengaan van overbelasting van mantelzorgers. Bij de toegang en evaluatie van de zorg wordt meer rekening gehouden met de beperkte belastbaarheid van mantelzorgers.
- Cliënten in de zorg moeten kunnen meebeslissen over hun eigen behandeling. Inwoners hebben de mogelijkheid tot regie over hun persoonsgegevens.
- De gemeente zorgt voor kwalitatief goede hulpmiddelen en doelgroepenvervoer, waar service en duurzaamheid (door bijvoorbeeld hergebruik en elektrisch vervoer) hand in hand gaan. Bij aanvragen voor ondersteuning voor mensen met een beperking met hulp- of therapiedieren wordt goed gekeken naar dierenwelzijn.
- De gemeente maakt het mogelijk dat het betaalbare hiv-preventiemiddel PrEP ter beschikking wordt gesteld aan de mensen die dat willen en biedt toegankelijke soa-zorg aan.
- De gemeente zorgt voor plaatsing en onderhoud van AED's bij of aan (semi)overheidsgebouwen. De gemeente stimuleert en betaalt opleidingen voor reanimatie en EHBO.
- Er komt goede voorlichting over transzorg. De gemeente richt toegankelijke informatiepunten in waar transpersonen, professionals en hun omgeving terecht kunnen met vragen en zorg. Tilburg gaat in gesprek met huisartsen die nog geen hormoonzorg willen bieden aan transgenderpersonen die daarom vragen.
- Genderzorg in onze regio valt steeds meer weg, met oplopende wachtlijsten tot gevolg. De gemeente zorgt ervoor dat (jeugd) genderzorg voor iedereen die dat nodig heeft beschikbaar blijft. Daarin wordt samengewerkt met de lokale (trans)zorgaanbieders en prioriteit gegeven aan sekswerkers, migranten, mensen van kleur en mensen die door een beperking geen toegang hebben tot de gangbare transzorg.

8.6 Zorg en dieren

Dieren zijn voor veel mensen een grote steun.

Andersom kan een dier geholpen zijn met de zorg en aandacht van een mens. Toch zijn er mensen die niet goed voor zichzelf en voor dieren zorgen. En soms nemen mensen zorg niet aan, omdat huisdieren niet welkom zijn in de opvang of het zorgcentrum. Wij willen dat er naast zorg voor mensen ook zorg voor dieren van zorgbehoevende mensen komt.

- De gemeente erkent de relatie tussen huiselijk geweld en dierenmishandeling. Om huiselijk geweld en dierenmishandeling tegen te gaan werkt de gemeente nauw samen met het Landelijk Expertise Centrum Dierenmishandeling, het Landelijk Expertise Centrum Kindermishandeling en Veilig Thuis Tilburg.
- Bij politie, jeugdzorg, scholen, dierenartsen en sociale wijkteams wordt extra aandacht besteed aan het herkennen en melden van geweld in de thuissituatie tegen zowel mensen als dieren.
- Het moet voor slachtoffers van huiselijk geweld makkelijker worden om melding te maken en gebruik te maken van crisisopvang als het niet mogelijk is om de thuissituatie voldoende veilig te maken. Er is voor die situaties voldoende crisisopvang beschikbaar in de regio. Een dier moet mee kunnen om zo de drempel voor opvang te verlagen. Omdat dit niet in elke situatie kan, blijft de gemeente samenwerken met Stichting Mendoo die het huisdier tijdelijk veilig onderbrengt.
- Met organisaties voor vrouwen- en mannenopvang spreekt de gemeente af dat zij bij het intakegesprek vragen naar de aanwezigheid van huisdieren binnen het gezin. Daarbij wordt dan ook de mogelijke opvang van het huisdier besproken.
- Dierenambulances krijgen net als andere hulpdiensten bevoegdheden om snel ter plaatse te kunnen zijn voor noodhulp aan dieren, zoals een vergunning om over busbanen te rijden en het recht om vrij te kunnen parkeren.

- Gemeente Tilburg stimuleert vrijwillige dierverzorgers aan huis, zodat ouderen en chronisch zieken hun huisdier kunnen houden. Dit voorkomt eenzaamheid én dierenleed.
- De gemeente helpt mensen die (tijdelijk) naar een crisisopvang of zorginstelling verhuizen om hun huisdier mee te kunnen nemen, tenzij dat niet in het belang van het dier is. Als dat niet mogelijk is, wordt gezorgd voor goede opvang van het huisdier.
- De gemeente richt plekken in bij de nachtopvang en/of maatschappelijke opvang voor mensen met huisdieren.
- De gemeente faciliteert en subsidieert projecten waarbij gastgezinnen voor een dier kunnen zorgen wanneer mensen dat tijdelijk zelf niet meer kunnen door bijvoorbeeld ziekenhuisopname of opname in een kliniek.
- Op zorgboerderijen, kinderboerderijen en andere plaatsen waar dieren verzorgd worden heeft dierenwelzijn de allerhoogste prioriteit. Bij misstanden wordt opgetreden.

8.7 Drugs- en middelengebruik

Het gebruik van drank, drugs en andere middelen heeft risico's voor de gezondheid, milieu en veiligheid en kan leiden tot verslaving.

- De gemeente zorgt voor een goede voorlichting over de risico's van het gebruik van verslavende middelen voor de eigen gezondheid, het milieu en criminaliteit. Er komt ook voorlichting over risico's van gamen, (online) gokken, internet en sociale media. Jongeren hebben hierbij speciale aandacht. Gemeente Tilburg ondersteunt het tegengaan van verslaving.
- Tilburg werkt toe naar een rook- en vapevrije generatie. Er wordt niet meer gerookt/ gevapet bij scholen, op kinderspeelplaatsen, bij sportgelegenheden en in parken en groengebieden. Vuilnisbakken in de openbare ruimte worden voorzien van een asbak.

- Er komen meer rook- en vapevrije zones in de openbare ruimte. De gemeente handhaaft de huidige rookvrije zones bij bushaltes, gezondheidscentra, speelplekken en ziekenhuizen. De gemeente geeft het goede voorbeeld en verbiedt roken rond alle gemeentelijke gebouwen.
- Tilburg gaat verder met het wietexperiment. De legale wietteelt is duurzaam en biologisch. De gemeente gaat aan de hand van de evaluatie van het coffeeshopbeleid secuur te werk met het aanwijzen van locaties. Daarbij is een drive-thru een mogelijkheid.
- De gemeente is alert op het gebruik van (synthetische) drugs en communiceert over de risico's voor gezondheid, milieu en criminaliteit, en over locaties waar drugs getest kunnen worden voorafgaand aan gebruik. Op feesten waar waarschijnlijk harddrugs worden gebruikt, worden personen ingezet om voorlichting en eventuele zorg te geven.
- Straatcoaches, jongerenwerkers, huisartsen en wijkagenten signaleren mogelijke problematiek en zoeken laagdrempelig contact om personen, waar nodig, naar zorg te begeleiden.
- Er komen gebruikersruimtes voor drugsverslaafden, met naaldomruilpunten voor mensen die afhankelijk zijn van het zelf toedienen van injecties.
- Mensen die harddrugs gebruiken in de openbare ruimte krijgen geen boete, maar waar nodig zorg aangeboden.
- Tilburg stelt een plan op om drugsafvaldumpingen tegen te gaan. De gemeente maakt anoniem en boetevrij inleveren van lachgascilinders in milieu- en afvalstraten mogelijk.
- De gemeente zorgt voor jongerenwerkers die op jongerencentra en scholen voorlichting kunnen geven over middelengebruik en laagdrempelig contact hebben met jongeren (en eventueel hun ouders) over middelengebruik.
- Om inwoners te beschermen tegen gokverslaving komen er geen nieuwe casino's of gokhallen.

8.8 Veiligheid

We willen een leefbare gemeente voor iedereen. Het is belangrijk dat iedereen zich veilig voelt in de breedste zin van het woord. In onze gemeente is absoluut geen ruimte voor racisme, discriminatie, grensoverschrijdend gedrag en criminaliteit.

- Er komt meer aandacht voor de oorzaken van criminaliteit en het voorkomen van criminaliteit, bijvoorbeeld door te investeren in jongeren in kansarme situaties. Ook zet de gemeente in op preventie door goed en zinvol jongerenwerk en voldoende opbouwwerkers, bijvoorbeeld via R-Newt. De gemeente biedt gerichte ondersteuning aan ouders met kinderen en pubers die dreigen af te glijden, bij voorkeur door professionals met dezelfde culturele achtergrond of met kennis van de culturele achtergrond.
- Gemeente Tilburg investeert in meer straatmedewerkers, buurtouders en wijkagenten, de ogen en oren van de buurt. Dankzij hun inzet kunnen mogelijke problemen in de buurt al in een vroeg stadium worden gesignaleerd, voordat ze ontsporen.
- Ondernijning is een groot probleem in heel Nederland. De gemeente stimuleert een actieve aanpak van ondernijning, witwassen en grootschalige fraude en bekijkt het vergunningenbeleid kritisch.
- Tilburg investeert in voldoende toezicht en handhaving om milieudelicten in het buitengebied tegen te gaan, zoals dumpingen van drugsafval en mest, illegale verhuur aan drugsproducenten, stroperij en illegale bomenkap. Voor ons buitengebied werkt de gemeente samen met de SSIB.
- Met cameratoezicht in de publieke ruimte wordt uit privacyoverwegingen zeer terughoudend omgegaan. Cameratoezicht biedt slechts schijnveiligheid en zorgt vaak alleen maar voor verplaatsing van het probleem. Automatische gezichtsherkenning is een te vergaand middel en wordt niet ingezet.
- De gemeente waakt ervoor dat particuliere camera's niet het straatbeeld filmen.

- Iedereen moet veilig over straat kunnen. Straatintimidatie wordt aangepakt. Hierbij wordt extra aandacht besteed aan de veiligheid van vrouwen, LHBTQIA+-personen en personen van kleur. Er komen meer voorlichtingscampagnes tegen straatintimidatie, juist gericht op (mogelijke) veroorzakers ervan. Hierin wordt samengewerkt met bijvoorbeeld Feniks en de Tilburgse horeca. Daarnaast moet gekeken worden naar de inrichting van de straat, en dan met name of die veilig is ingericht voor kwetsbare groepen zoals vrouwen, LHBTQIA+-personen en personen van kleur.
- Er komt een lokale vertaling van het landelijke actieplan om femicide (vrouwenmoord), (online) vrouwenhaat en geweld tegen vrouwen te stoppen. Vroege signalen van huiselijk geweld, dwingende controle, stalking en andere voorstadia van femicide worden serieus genomen en gedeeld met ketenpartners.
- Het inlooppunt voor slachtoffers van huiselijk geweld, Filomena Hart van Brabant, wordt uitgebreid en 24/7 beschikbaar.
- Preventief fouilleren werkt etnisch profileren en stigmatiseren in de hand en gemeente Tilburg staat dit niet toe. Handhavers volgen een inclusiviteitstraining om uitingen van racisme en discriminatie te herkennen en te voorkomen. Tegen racisme en discriminatie, ook binnen handhaving zelf, wordt hard opgetreden. De gemeente agendaert het onderwerp racisme en discriminatie binnen de politie- en brandweerkorpsen.
- Boa's vormen gezamenlijk een representatieve afspiegeling van de samenleving. Zij mogen inclusieve en religieuze uitingen dragen. De gemeente blijft hierop, als werkgever van de boa's, aandringen bij het Rijk.
- De gemeente investeert in veiligheid tijdens de nacht door een 'veilige plek' te creëren waar bezoekers terecht kunnen bij grensoverschrijdend gedrag of een gevoel van onveiligheid. Horecapersoneel volgt trainingen om grensoverschrijdend gedrag te herkennen en hierop in te grijpen. Deze veilige plek wordt ook bij grote evenementen ingezet zoals tijdens Carnaval 2025 en de Tilburgse Kermis.
- Tilburg garandeert veiligheid voor sekswerkers, met daarbij oog voor hun autonomie. De gemeente zorgt voor veilige, legale en hygiënische werkplekken, zodat sekswerkers zich niet genoodzaakt voelen hun heil in onveilige circuits te zoeken die onbereikbaar zijn voor hulpverlening. De gemeente faciliteert een goed bereikbaar zorg- en hulpaanbod. Bij gemeentelijk beleid rond sekswerk wordt een representatieve klankbordgroep van sekswerkers en brancheverenigingen betrokken om stigmatisering te doorbreken.
- Zolang het landelijke verbod op het afsteken van consumentenvuurwerk nog niet van kracht is, gaat gemeente Tilburg haar eigen verbod stevig handhaven. Feestelijke, veilige en milieuvriendelijke alternatieven voor vuurwerk, zoals shows met licht, muziek, drones en lasers, kunnen plaatsvinden als mensen, dieren, natuur en milieu er geen schade van ondervinden. Nieuwe vergunningen voor verkooppunten voor consumentenvuurwerk worden niet uitgegeven. De gemeente behoudt de subsidie voor jaarwisselingsinitiatieven uit de wijken en dorpen.
- Er komt in Tilburg geen bedelverbod.
- Gemeente Tilburg werkt aan een weerbare samenleving door inwoners voor te lichten. over wat ze zelf en samen kunnen doen bij noodsituaties, zoals langdurige stroomuitval of overstroming. Met lokale hulpstructuren en het aanwijzen van noodvoorzieningen vergroot de gemeente de samenredzaamheid en veerkracht van de gemeenschap.

8.9 Demonstreren is een grondrecht

In de huidige tijd nemen spanningen toe en zien we een toename van het aantal demonstraties.

We zien tegelijk ook dat de vrijheid om te demonstreren onder druk staat. De Partij voor de Dieren staat pal voor het demonstratierecht.

- Gemeente Tilburg faciliteert demonstraties ruimhartig en legt geen aanmeldplicht of structurele beperkingen op. Het 'zicht- en geluidscriterium' wordt nageleefd en gewaarborgd. Vreedzame demonstranten worden niet aangehouden.
- Wanneer een deel van de demonstranten geweld gebruikt, moet de politie ervoor zorgen dat de vreedzame demonstranten door kunnen gaan met hun protest.
- Medewerkers van de gemeente en de politie worden goed op de hoogte gesteld van de mensenrechten en wettelijke kaders van het demonstratierecht. De gemeente keurt politiegeweld tegen vreedzame demonstranten nadrukkelijk af. Gemeente en politie communiceren en evalueren open over eventueel gemaakte fouten en leren ervan.
- De privacy van demonstranten wordt beschermd. ID-controles van vreedzame demonstranten zijn in strijd met het demonstratierecht, het recht op privacy en het recht op gegevensbescherming. In de instructies voor ID-controles wordt duidelijk gemaakt dat controles tijdens demonstraties alleen mogen bij een verdenking van een ernstig strafbaar feit. Surveillance van vreedzame demonstranten stopt.
- Handhavers worden identificeerbaar middels een uniek, goed zichtbaar kenteken op de kleding waardoor deze later aangesproken kunnen worden in het geval van waargenomen grensoverschrijdend gedrag.
- Tilburg gaat het verbod op gezichtsbedekkende kleding bij demonstraties niet handhaven mocht dat er landelijk komen.
- De gemeente Tilburg blijft de aanbevelingen van het ondertekende manifest Demonstratierecht van Amnesty International opvolgen.
- Vooraf aanmelden van demonstraties is niet verplicht. Maar als organisaties daar wel voor kiezen, bijvoorbeeld vanwege ondersteuning door hulpdiensten, dan kan dat laagdrempelig, zonder DigiD en desgewenst anoniem.

Meer weten?

- <https://www.who.int/data/gho/data/themes/air-pollution>
- <https://www.rivm.nl/sites/default/files/2023-10/Factsheet%20Effect%20van%20houtstook%20op%20luchtkwaliteit%20en%20gezondheid%20%28oktober%202023%29.pdf>
- <https://www.rivm.nl/nieuws/meer-longontstekingen-nabij-geitenhouderijen-bacteri%C3%ABn-mogelijke-verklaring>
- <https://milieudefensie.nl/onderwerp/veelgestelde-vragen-over-biomassa>
- <https://vng.nl/wetsvoorstellen/wet-integrale-suicidepreventie>
- https://www.113.nl/sites/default/files/113/informatiemateriaal_2024/20240315_factsheet_LHBT_final.pdf
- <https://www.duurzamesportsector.nl/artikel/utrecht-ontwierp-een-innovatief-waterbufferingsysteem-voor-kunstgrasvelden/>
- <https://www.voedingscentrum.nl/professionals/gezonde-eetomgeving/de-richtlijn-gezondere-eetomgevingen/aanbestedingscriteria-voor-gezonde-duurzame-catering.aspx>
- <https://www.ngpf.nl/nieuws/carnivoor-geef-het-door-interview-met-gedragseconoom-henriette-prast>
- <https://www.jeugzorgnederland.nl/actueel/landelijke-regie-schiet-tekort-afbouw-jeugdzorgplus-stagneert/>
- <https://rutgers.international/resources/comprehensive-sexuality-education-in-the-netherlands/>
- <https://www.politie.nl/informatie/wat-is-ondermijning.html>
- <https://www.mensenrechten.nl/actueel/nieuws/2022/04/06/hoofddoekverbod-voor-boas-is-stigmatiserend-en-niet-effectief>
- <https://www.amnesty.nl/content/uploads/2022/10/Manifest-onlineversie-v2.pdf?x54998>

9

EEN LEVEN LANG ONTPLOOIEN

Onderwijs en cultuur

Goed, inclusief en toegankelijk onderwijs en kunst en cultuur vormen het fundament van een vrije, democratische samenleving. Ze zetten aan tot kritisch denken en maakt nieuwe ideeën mogelijk, waarmee we de samenleving verrijken. Maar dit fundament staat onder druk. Niet elk kind heeft nu dezelfde kans op goed onderwijs en de kansongelijkheid groeit.

De Partij voor de Dieren wil dat er structureel wordt geïnvesteerd in het onderwijs. Iedereen die dat wil of nodig heeft, moet zich een leven lang kunnen ontwikkelen. Daar hoort ook een sterke kunst- en cultuursector bij, die de ruimte krijgt om vernieuwend en kritisch te zijn en waarin makers eerlijk worden beloond.

9.1 Recht op goed onderwijs

De Partij voor de Dieren wil dat het onderwijs niet alleen gericht is op het ontwikkelen van cognitieve vaardigheden. Goed onderwijs houdt ook in dat je je kunt ontwikkelen op het gebied van sociale, emotionele, motorische en creatieve vermogens. Scholen horen gericht te zijn op de ontwikkeling van de individuele leerling, niet op het halen van de hoogst mogelijke cijfers. Onderwijs draagt bij aan de bewustwording over de klimaatcrisis, milieuproblematiek en dierenwelzijn en over de rol van de mens hierin.

- Er zijn voldoende scholen in de buurt, zodat elk kind lopend of op de fiets naar school kan. De gemeente kijkt naar de mogelijkheden om een integraal kindcentrum toe te voegen aan de Smariuskade en andere nieuwe grootschalige ontwikkelingen in de gemeente.
- De gemeente investeert in het tegengaan van onderwijssegregatie, bijvoorbeeld door extra zorgteams op kwetsbare scholen, verhoogde inzet van schoolmaatschappelijk werkers, maatschappelijke convenanten tussen scholen en de verlengde schooldag.
- Een helder en eerlijk aanmeldbeleid bij scholen zorgt ervoor dat alle kinderen in onze gemeente een gelijke kans op goed onderwijs hebben.
- Bijlessen zijn nu vaak alleen beschikbaar voor mensen die het kunnen betalen. Door bijlessen op scholen voor iedereen toegankelijk te maken vergroten we kanselijkheid.
- Veel scholieren gaan nog met honger naar school en ongezond eten is nog te vaak de norm. Daarom gaat de gemeente inzetten op gezonde kantines waar gratis biologisch fruit en een plantaardige schoollunch worden aangeboden. Schoolmelkregelingen worden stopgezet.
- Een gezond binnenklimaat is belangrijk voor zowel leerlingen als leraren. De gemeente trekt voldoende geld uit voor het natuurinclusief renoveren en verduurzamen van verouderde schoolpanden. Nieuwe schoolpanden worden natuurinclusief, circulair en energiepositief gebouwd.

- Gemeente Tilburg is een van de Nederlandse koplopers met groene schoolpleinen. De gemeente blijft scholen stimuleren en biedt financiële ondersteuning om groene schoolpleinen te realiseren waar kinderen vrij kunnen spelen. Als er plek is, komt er ruimte voor schoolmoestuinen. Dit doet de gemeente bij alle onderwijsvormen; basisschool, speciaal onderwijs, middelbaar onderwijs en wat daarop volgt. Elk Tilburgs schoolplein kleurt groen!
- Veel van de problemen in onze maatschappij, zoals onze slechte omgang met dieren, zinloos geweld en vandalisme komen door een gebrek aan empathie. De gemeente stimuleert programma's die compassie bij kinderen verhogen.
- De gemeente investeert in sport, zwemlessen, cultuur, muzieklessen en (onafhankelijke) natuur- en duurzaamheidseducatie op scholen via bijvoorbeeld de Try-Out projecten. De gemeente stimuleert daarnaast lessen waarin kinderen leren om producten te repareren.
- Scholen worden gestimuleerd om lessen over inclusiviteit aan te bieden, met voldoende aandacht voor emancipatie, racisme en discriminatie. Samen met Feniks Emancipatie Expertise Centrum Tilburg gaat de gemeente kijken welke mogelijkheden er zijn voor projecten gericht op mannelijkheid en macho-gedrag, zoals LEFgozers. Ook de GGD wordt via de jeugdgezondheidszorg betrokken.
- Tilburg ondersteunt scholen bij het faciliteren van lessen over kritisch denken, digitale vaardigheden (inclusief digitale veiligheid) en mediawijsheid, om scholieren te leren om te gaan met internet en andere media. Zo leren leerlingen onder andere nepnieuws herkennen.
- Alle kinderen hebben recht op seksuele en relationele vorming, uiteraard passend bij hun leeftijd. Seksuele voorlichting draagt niet alleen bij aan minder ongewenste zwangerschappen en soa's, maar ook aan een gezonde ontwikkeling, meer gelijkwaardigheid en zelfvertrouwen, en de preventie van seksueel misbruik en geweld. De gemeente investeert in seksuele en relationele vorming op school en daarbuiten.
- Er worden jongerenwerkers ingezet op middelbare scholen. Een jongerenwerker die de school en de leerlingen kent, een vertrouwensband met hen opbouwt, en regelmatig langskomt om op een laagdrempelige manier te praten over bijvoorbeeld drugs, wapens, (cyber)pesten en (online) seksueel misbruik en seksuele uitbuiting kan veel leed voorkomen en zorgen voor een veiligere en betere sfeer op scholen.
- Bij scholieren en studenten komen vaak psychische klachten voor. Er dient actief gewerkt te worden aan een cultuur waarin taboes rondom psychische klachten doorbroken worden en waarin het praten erover wordt gestimuleerd. Een goed voorbeeld van een project is "Mij wel bellen" van Jongerenpunt Midden-Brabant.
- Eenzaamheid en suïcidale gedachten onder LHBTQIA+-leerlingen zijn schrikbarend hoog. Een Gender & Sexuality Alliance (GSA) op scholen kan helpen dit tegen te gaan en maakt zich sterk voor een veilige omgeving. Tilburg ondersteunt scholieren die een GSA willen opstarten en helpt bij de instandhouding.
- Bibliotheken spelen een grote rol in het bevorderen van leesplezier en vervullen een belangrijke sociaal-maatschappelijke functie. We investeren in voldoende bibliotheken, inclusief kleinere buurtbibliotheken zoals die in Groenewoud en vestigingen van de Bibliotheek op School. Er komt een achtste bibliotheek bij. Samen met Bibliotheek Midden-Brabant wordt gekeken naar de beste locatie. Daarbij wordt Biezenmortel niet overgeslagen. Ook breiden we het aantal Place to Biëbs uit.
- De gemeente bestrijdt analfabetisme en laaggeletterdheid, onder meer door het organiseren van laagdrempelige activiteiten en taalscholen in bibliotheken en buurthuizen. De gemeente ondersteunt hierin de maatschappelijke organisaties die zich hiervoor inzetten zoals ContourdeTwern, Taalhuis Tilburg en Feniks.
- Alle peuters in onze gemeente blijven recht houden op minimaal 2 dagdelen peuteropvang. Dit is betaalbaar voor alle peuters, ongeacht het inkomen van hun ouders. De gemeente blijft inzetten op de VVE-indicatie.

- Tilburg faciliteert meer mbo-stageplekken en stimuleert bedrijven die voor de gemeente werken dit ook te doen, om het tekort aan stageplekken voor mbo's te verkleinen. Ook mbo-stagiairs krijgen een eerlijke vergoeding voor hun werkzaamheden.
- De invoering van het passend onderwijs is nog niet geslaagd. Het is voor kinderen en ouders vaak moeilijk om de juiste hulp te krijgen. De gemeente zet samen met scholen alles op alles om de nodige voorzieningen te treffen voor leerlingen, zodat ieder kind met plezier naar school kan gaan.
- De gemeente zet zich in voor goed leerlingenvervoer, zodat elk kind op een passende school onderwijs krijgt.
- De gemeente onderzoekt wat er gebeurt met scholieren en studenten die 'thuiszitten' omdat er geen passende plek voor hen gevonden kan worden of omdat zij niet in staat zijn om naar school te gaan. Met deze kennis kan de gemeente proactief bijdragen aan een nieuw programma waar deze jongeren elkaar kunnen ontmoeten, activiteiten kunnen doen en interesses en vaardigheden kunnen ontdekken zonder de schoolse druk.
- Cultuurbudgetten worden nu voor een te groot deel besteed aan grote en dure instellingen en panden, vaak in het centrum. Er is meer geld nodig voor de ondersteuning van laagdrempelige cultuur, juist ook in de wijken. De Reeshof krijgt ook een eigen cultureel centrum.
- Kleine culturele instellingen, organisaties voor amateurkunst, makers en artiesten komen in aanmerking voor cultuursubsidies en krijgen hulp bij het aanvragen van subsidies.
- Instellingen die cultuursubsidies van de gemeente krijgen, zetten bij hun activiteiten geen dieren in.
- Theaters, bibliotheken en cultuurcentra worden toegankelijk voor mensen met een beperking. Deze instellingen kunnen via de gemeente 't Plenkske van Toegankelijk Tilburg aanvragen.
- De gemeente faciliteert broedplaatsen en open(bare) werkplaatsen, zoals Ateliers Tilburg, The Living Museum Tilburg, ENTER Creative Hub en Makershuis Tilburg, voor (amateur-) kunstenaars, creatieve starters en duurzaam ondernemerschap.
- Bij nieuwe kunst in de openbare ruimte wordt de voorkeur gegeven aan kunstenaars uit de regio. Bestaande kunst in de openbare ruimte wordt op een creatieve wijze beter onder de aandacht gebracht van inwoners, bijvoorbeeld door podcastwandelingen of apps.
- Musea zijn minstens één dag in de week gratis toegankelijk voor inwoners van de gemeente zoals de Pont op donderdagavond.
- Bij nieuw te vormen beleid wordt er proactief gezocht naar samenwerkingen met diverse partners uit het culturele domein om op een creatieve wijze mee te denken over de uitdagingen in onze maatschappij.
- Adviescommissies voor bijvoorbeeld de selectie van kunstenaars voor gemeentelijke kunstopdrachten of de verdeling van cultuursubsidies hebben een diverse samenstelling met betrekking tot onder andere gender, etniciteit en leeftijd. Hierbij wordt de Code Diversiteit en Inclusie gehanteerd.

9.2 Cultuur en erfgoed voor iedereen toegankelijk

Creativiteit en vrijheid zijn kernwaarden van een open samenleving. Kunst en cultuur vormen een onmisbare basis voor een leven in vrijheid, waarin nieuwe wegen kunnen worden verkend en mensen zich ten volle kunnen ontplooiën. Kunst en cultuur zetten aan tot reflectie, maken emoties los, ontroeren en ontregelen. Ze wijzen de weg naar transformatie, verandering en innovatie die de samenleving nodig heeft om te overleven en te bloeien.

We willen nadrukkelijk de cultuursector betrekken bij maatschappelijke vraagstukken.

- Het budget voor kunst, cultuur en erfgoed wordt structureel verhoogd, niet alleen om meer te kunnen programmeren, maar ook om de Fair Practice Code voor eerlijke beloning in de culturele sector te kunnen realiseren.

- De gemeente stimuleert deelname aan kunst en cultuur in het bijzonder onder doelgroepen die hiervan weinig gebruik (kunnen) maken, onder wie (kinderen van) mensen met een laag inkomen en mensen met een beperking of chronische ziekte.
- Tilburg bevordert de herbesteding van monumenten. Sloop van (cultuur)historisch waardevolle of beeldbepalende panden dient voorkomen te worden. Het Draaiende Huis wordt niet voor miljoenen gerepareerd, maar krijgt een nieuwe culturele bestemming.
- Betwiste kunstuitingen en monumenten, bijvoorbeeld uit het koloniale verleden, worden in kaart gebracht. De gemeente faciliteert het maatschappelijk debat over hoe om te gaan met betwiste uitingen in ons straatbeeld.

Omstreden standbeelden, zoals het Peerke Donders standbeeld in het Wilhelminapark, en symbolen worden voorzien van voorlichting of verwijderd.

- De gemeente steunt initiatieven om het erfgoed van migranten in onze gemeente zichtbaar te maken.
- We beschermen ons natuurlijk erfgoed. De gemeente geeft prioriteit aan de inventarisatie van groen en blauw erfgoed en maakt budget vrij voor de instandhouding ervan. De “Springerparken” in de gemeente, zoals het Leijpark, worden aangemerkt als gemeentelijk monument.

Meer weten?

- <https://www.aob.nl/actueel/artikelen/weg-met-de-focus-op-cijfers/>
- <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2025/03/11/bijlage-3-eindrapport-onderzoek-onderwijssegregatie-2025>
- <https://www.gelijke-kansen.nl/actueel/segregatie>
- <https://www.gemengdescholen.nl/wp-content/uploads/2023/05/CHECKLIST-transparant-en-eerlijk-aanmeldbeleid-basisscholen-1.pdf>
- <https://www.onderwijsraad.nl/documenten/2025/04/16/armoede-en-onderwijs>
- <https://me-cvsvereniging.nl/nieuws/plietbrief-gezond-binnenklimaat-scholen/>
- <https://www.ivn.nl/aanbod/primair-onderwijs/een-groen-schoolplein/>
- <https://scriptiebank.be/scriptie/2018/compassie-het-onderwijs-effecten-op-persoonlijk-welbevinden-en-professioneel>
- <https://rechtvaardig.nl/kennisbank/oefenen-met-mensenrechten-op-school/diversiteit-en-inclusie-op-school>
- <https://bronnen-voor-nme.nl/>
- <https://rutgers.international/resources/comprehensive-sexuality-education-in-the-netherlands/>
- <https://www.trimbos.nl/kennis/mentale-gezondheid-preventie/expertisecentrum-mentale-gezondheid/mentale-gezondheid-jeugd/cijfers/>
- https://www.113.nl/sites/default/files/113/informatiemateriaal_2024/20240315_factsheet_LHBT_final.pdf
- <https://onderwijs.coc.nl/wp-content/uploads/2025/10/OndersteuningsmateriaalVO-MBO-DeGSAGenderandSexualityAlliance.pdf>
- <https://www.mborraad.nl/nieuws/vijf-vragen-over-het-stagepact-mbo>
- <https://www.aob.nl/actueel/artikelen/problemen-rond-passend-onderwijs-stapelen-zich-op/>
- <https://www.kunsten92.nl/cultuur-verrijkt-onze-samenleving-vijf-aanbevelingen-effectiever-kunst-cultuurbeleid/>
- <https://fairpracticecode.nl/>
- <https://www.cultuursubsidie.nl/over-het-cultuurstelsel/cultuurperiode-2025-2028>
- <https://codedi.nl/>
- <https://www.oneworld.nl/mensenrechten/waar-blijft-die-echte-confrontatie-met-ons-koloniale-verleden/>

10

SAMEN, EERLIJK EN OPEN

Democratie, bestuur, digitalisering en privacy

Inwoners moeten de lokale overheid kunnen vertrouwen. Ook wil de Partij voor de Dieren dat we in gemeente Tilburg werken aan een groene en weerbare gemeente, waarbij de gemeente zo veel mogelijk werkt met en voor inwoners bij de voorbereiding van gemeentelijke besluiten. De afhankelijkheid van grote technologiebedrijven maakt de gemeente en de samenleving kwetsbaar. Privacy en zeggenschap over onze eigen data is een groot goed en Tilburg zet zich actief in voor de bescherming daarvan.

De gemeente geeft het goede voorbeeld als het gaat om openheid, duidelijkheid en vertrouwen in inwoners.

10.1 Weerbare lokale democratie

Gemeente Tilburg is geen bedrijf en inwoners zijn geen klanten. Veel inwoners willen meebeslissen over hun stad, dorp of buurt en hun betrokkenheid wordt steeds belangrijker. De gemeente weegt de initiatieven, plannen of de zorgen van inwoners zorgvuldig mee bij de beslissingen. De Partij voor de Dieren wil dat Tilburg positieve, concrete oplossingen van inwoners voor hun leefomgeving serieus neemt en zo mogelijk actief ondersteunt. Denk daarbij aan initiatieven als lokaal opwekken en delen van duurzame energie, aanleg van groen en zorg in de buurt.

- Participatie gaat op de schop. In plaats van plannen maken voor inwoners, maken we plannen mét inwoners.
- Het burgerberaad (“Tilburgerberaad”), neemt een prominente plek in bij participatiebeleid. Ook in kleinschaliger vorm, zoals wijkberaad of dorpsberaad.
- Het raadgevend referendum krijgt een plaats bij belangrijke besluiten, zoals grote bouwprojecten of een gemeentelijke herindeling. Ook maken we wijk-, dorps- en buurtreferenda mogelijk.
- Over bouw- en inrichtingsplannen wordt al in de eerste fase van de planvorming gecommuniceerd met bewonersverenigingen en omwonenden. Over grote bouwprojecten en gebiedsontwikkelingen zoals Tilburg Noord en Oostflank blijft de gemeente informatie verstrekken met een eigen pagina op de gemeentewebsite, zodat bewoners hier meer en op tijd bij worden betrokken.
- Tilburg versterkt lokale initiatieven en de vorming van inwonersgroeperingen zoals wijk/dorpsraden en buurtverenigingen. Deze worden actief betrokken bij besluiten over de buurt en kunnen door middel van het uitdaagrecht participeren in de uitvoering en het onderhoud.
- Gemeente Tilburg faciliteert de plannen van inwoners om hun wijk leefbaar te maken voor mens en dier door participatievormen zoals een buurtbegroting en buurtbudgetten.
- Gemeentelijke plannen waarvoor een vergunning nodig is worden duidelijk en op tijd aangekondigd om iedereen te bereiken. Deze aankondigingen zijn niet alleen digitaal, maar ook in huis-aan-huisbladen en op de werklocatie zelf, denk bijvoorbeeld aan een lint om bomen die gekapt dreigen te worden.

- Coöperatieve burgerinitiatieven, zoals lokale duurzame energieopwekking, voedselvoorzieningen en woningbouw, worden door de gemeente gefaciliteerd.
- Er komt één gemeentelijk loket dat alle klachten coördineert. Tijdens de nacht en in het weekend is het klachtenloket Fixi ook bereikbaar voor meldingen van overlast en overtredingen.
- Er komt een sociaal statuut waarin de gemeente met woningcorporaties en huurdersverenigingen bindende afspraken maakt over rechten van bewoners bij ingrijpende ontwikkelingen waarbij herhuisvesting aan de orde is.
- De gemeenteraad luistert serieus naar de ideeën en adviezen van de Kinderadviesraad en de Jongerentafels. De gemeente maakt hier structureel middelen voor vrij.
- Tilburg stelt een gemeentelijke ombudsfunctie en kinderombudsfunctie in.
- Sterke, onafhankelijke, lokale media en streekomroepen zijn van groot belang voor de inwoners van gemeente Tilburg. Hier wordt niet op bezuinigd. Om onafhankelijke (onderzoeks) journalistiek te bevorderen komt er een breed toegankelijk lokaal mediafonds voor niet-commerciële lokale media.
- Alle openbare vergaderingen van de gemeenteraad worden niet alleen online live uitgezonden en maar ook live ondertiteld. Belangrijke vergaderingen en gebeurtenissen worden voorzien van een gebarentolk. Er wordt meer geld vrijgemaakt om de uitzendingen toegankelijk te maken voor mensen met een auditieve beperking.

10.2 Open bestuur

Vertrouwen in de lokale overheid wordt geschaad door ondoorzichtige besluitvorming, geheime afspraken, achterkamertjes en ondemocratische samenwerkingsverbanden. Tilburg zet in op een open en transparant bestuur waarbij wederzijds vertrouwen tussen inwoners en gemeente het uitgangspunt is.

- In principe is alle gemeentelijke informatie openbaar en digitaal beschikbaar. Het college en de raad zijn uiterst terughoudend bij het opleggen van vertrouwelijkheid of geheimhouding.
- Er komt een gemeentelijk, openbaar lobbyregister. Bij raadsvoorstellen en beleidskaders wordt standaard vermeld welke betrokkenheid lobbyisten en belangenbehartigers bij de voorstellen hebben gehad.
- De afspraken die gemaakt worden tijdens de formatie van het college worden openbaar gemaakt.
- Inwoners die niet uit de voeten kunnen met digitale middelen kunnen voor gemeentezaken telefoneren of bij een fysieke balie in het gemeentehuis terecht en chatbots zijn geen vervanging van menselijk contact bij balies. Communicatie per post blijft mogelijk, en contant betalen op het gemeentehuis en bij de stadswinkel wordt weer mogelijk.
- Gemeentelijke communicatie wordt begrijpelijker, toegankelijker en sneller. De inwoners mogen onduidelijke brieven van de gemeente kosteloos terugsturen en krijgen een herschreven, heldere brief.
- Gemeente Tilburg gaat experimenteren met een online 'track and trace'-voorziening waarmee de inwoners hun aanvraag bij de gemeente realtime kunnen volgen.
- Bij de interne en externe communicatie en bij de administratieve systemen van Tilburg worden de begrippen 'klant' en 'cliënt' vervangen door 'inwoner'.
- De democratische controle op samenwerkingsverbanden met andere gemeenten of organisaties, de zogenaamde gemeenschappelijke regelingen, is een punt van zorg en wordt verbeterd.

- Gemeente Tilburg zoekt actief regionale samenwerking op het gebied van dierenwelzijn, klimaat, natuur en milieu, en zorgt ervoor dat democratische controle door de gemeenteraad is gewaarborgd.
- De continue in- en uitstroom van extern personeel veroorzaakt verlies van kennis, ervaring en binding met de gemeente en samenleving. Het doel is de inhuur van extern personeel onder de 10% te houden.
- Landelijk wanbeleid heeft ertoe geleid dat vanaf 2026 de gemeenten onvoldoende geld van het Rijk krijgen om hun taken uit te voeren ('ravijnjaar'). Desondanks blijft Tilburg goed zorgen voor de meest kwetsbaren: mens, dier en natuur. Daarnaast trekt de gemeente in regionaal, provinciaal en landelijk verband samen met andere gemeenten op om dit probleem op te lossen.

10.3 Privacy, data en digitale onafhankelijkheid

De ontwikkelingen van afgelopen periode laten zien dat (digitale) privacy, gegevensbescherming en een kritische houding ten opzichte van techplatforms belangrijker zijn dan ooit. Het gebruik van algoritmen en schendingen van privacy door (publieke) instanties hebben onder andere het toeslagenschandaal veroorzaakt. De Partij voor de Dieren wil dat de privacy van inwoners beschermd wordt en Tilburg niet meer afhankelijk is van big tech.

- Gemeente Tilburg maakt werk van een kadernota digitalisering en AI waarbij het maken van een ethisch kader de basis is. Voor die tijd wordt er terughoudend omgegaan met AI-toepassingen.
- In Tilburg staat de gemeentelijke website centraal in de dienstverlening en wordt het de primaire bron van informatie over de gemeente. Alle content die de gemeente maakt is daar terug te vinden en de data zijn onder eigen beheer van de gemeentelijke organisatie.
- De gemeente gaat binnen een ambitieuze termijn over naar zo veel mogelijk veilige, gedecentraliseerde, opensource- en openstandaardtoepassingen ontwikkeld met privacy by design. Hierin wordt samengewerkt met andere overheden.
- Vanwege het enorme energieverbruik en zeer concrete privacyrisico's gebruikt de gemeente kunstmatige intelligentie (AI) en toepassingen ervan alleen als er overduidelijke, meetbare en concrete maatschappelijke baten zijn en er geen privacyrisico's of risico's voor informatieveiligheid zijn.
- Met inzet van gemeentelijk cameratoezicht wordt uit privacyoverwegingen zeer terughoudend omgegaan. Het mag alleen tijdelijk en onder strikte voorwaarden, zoals een maximale bewaartermijn voor de camerabeelden.
- Advertentieboarden met gezichtsherkenning of andere 'slimme' camera's worden verboden.
- De gemeente mag data alleen verzamelen als er een legitieme reden voor is, met expliciete toestemming en als het voor de dienstverlening strikt noodzakelijk is. Vanaf het moment dat de verzamelde data het doel niet meer dienen, worden deze onmiddellijk verwijderd.
- Online monitoring van inwoners wordt tot het minimum beperkt en gebeurt volgens duidelijke richtlijnen. De gemeente gebruikt geen nepaccounts op sociale media.
- De gemeente gebruikt geen algoritmes waarbij systemen besluiten nemen over inwoners zonder menselijke inmenging. Algoritmes moeten getoetst worden op discriminerende effecten en alleen gebruikt worden als de werking ervan transparant is. Gemeente Tilburg maakt algoritmes openbaar en sluit zich aan bij het landelijke Algoritmeregister.
- Tilburg verbiedt Bluetooth- en wifitracking van inwoners in de openbare ruimte.
- Onze gemeente geeft inwoners inzicht in wie toegang heeft tot hun door de gemeente verwerkte persoonsgegevens en informeert inwoners actief over hun recht op inzage, correctie en verwijdering.
- De openbare ruimte digitaliseert en sensoren worden steeds vaker gebruikt. Iedereen moet kunnen weten wie, met welke sensoren, waar in de openbare ruimte, welke gegevens verzamelt, en met welk doel.

- Er komt een publiek toegankelijk online sensorenregister en het plaatsen van sensoren in de openbare ruimte mag alleen met een meldplicht. Alle op openbare plekken verzamelde data zijn open data en deze gegevens staan ter beschikking van eenieder, tenzij het persoonsgegevens betreft of het anderszins op grond van wet- en regelgeving niet mag.

10.4 Vrede in Tilburg, vrede in de wereld

Conflicten, oorlogen en onderdrukking elders hebben impact op de gemeenschappen hier, waardoor soms de spanning tussen (groepen) inwoners kan oplopen. De gemeente heeft de morele plicht om de gevolgen van eigen handelen, in gemeente Tilburg en elders in de wereld, te erkennen en zo veel mogelijk tegen onrecht op te staan. Want neutraliteit in situaties van onrecht is de kant van de onderdrukker kiezen.

- De gemeente houdt via verschillende kanalen, zoals wijk- of gebiedsteams of wijkambassadeurs, de vinger aan de pols en handelt proactief om spanningen tussen groepen inwoners vanwege conflicten elders te voorkomen.
- Demonstreren is een grondrecht. De aanmeldingsplicht voor kleine demonstraties wordt afgeschaft. Voor demonstraties naar aanleiding van actuele gebeurtenissen wordt de aanmeldtermijn verkort.

- De gemeente brengt eigen invloed op misstanden elders, zoals ecocide, kinderarbeid, milieuvervuiling of instandhouding van een bezetting, in kaart en stopt die invloed door ketenverantwoordelijkheid na te streven.
- Tilburg gaat geen stedenbanden aan en werkt niet samen met gemeenten in landen waar de overheid een door de Verenigde Naties als zodanig erkende illegale bezetting uitvoert, volkeren onderdrukt of natuur vernietigt.
- De gemeente werkt niet samen met organisaties en bedrijven die bijdragen aan de bezetting van land en onderdrukking van volkeren, of aan vernietiging van natuur of klimaat.
- Tilburg spreekt uit dat Palestina een onafhankelijke staat is en roept de landelijke overheid op dit ook te doen.

Meer weten?

- <https://www.collectievracht.eu/collectievenlab/nieuws/default.aspx>
- <https://www.rechtenvandenatuur.org/initiatieven/zoop>
- <https://vng.nl/artikelen/realtime-je-aanvraag-volgen-met-track-trace>
- <https://nos.nl/artikel/2551648-arnhemmers-mogen-onduidelijke-brieven-van-de-gemeente-terugsturen>
- <https://www.bitsoffreedom.nl/wp-content/uploads/2022/05/Bits-of-Freedom-De-staat-van-privacy-bij-gemeenten.pdf>
- <https://publicspaces.net/2022/11/25/de-posse-strategie-pragmatisch-principieel-omgaan-met-big-tech/>
- <https://openwebconcept.nl/>
- <https://vng.nl/nieuws/gemeenten-heroverwegen-inzet-microsoft-copilot>
- <https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2477186-kunstmatige-intelligentie-vreet-stroom-een-opdracht-hetzelfde-als-een-uur-een-lamp-aan>
- <https://algoritmes.overheid.nl/nl>
- https://privacy-web.nl/wp-content/uploads/po_assets/560128.pdf
- <https://vng.nl/artikelen/vng-voorzitter-sharon-dijksma-het-begint-en-eindigt-lokaal>
- <https://vng.nl/artikelen/geopolitiek-in-de-raadzaal>
- <https://www.pianoo.nl/nl/themas/maatschappelijk-verantwoord-inkopen/ketenverantwoordelijkheid/over-ketenverantwoordelijkheid>

**SAMEN ZORGEN WE VOOR
EEN ANDER POLITIEK KLIMAAT.
STEM 18 MAART**

**PARTIJ
VOOR DE
DIEREN**

**TILBURG
NATUURLIJK**